

UiT Norges arktiske universitet

Handelshøgskolen ved UiT

Taksonomiens betydning for nordnorsk næringsliv – en revolusjon eller evolusjon?

En undersøkelse av bankenes bruk av EUs taksonomi og dens påvirkning til en bærekraftig omstilling av næringslivet

Louise Marie Solberg Angell og Ragnhild Snekvik

Masteroppgave i økonomi og administrasjon – BED-3901 – juni 2023

Forord

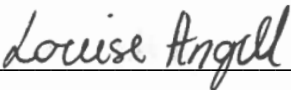
Denne masteroppgaven markerer slutten på vår masterutdanning i økonomi og administrasjon ved Handelshøyskolen UiT, og starten på et nytt kapittel. Oppgaven er skrevet innenfor fagområdet økonomisk styring. Vår felles interesse for temaet bærekraft er bakgrunnen denne masteroppgaven.

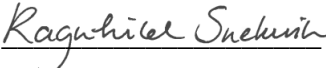
Skriveprosessen har vært en lærerik prosess preget av opp- og nedturer, glede og frustrasjon og til dels lange dager, samt flere runder med korrigerings og presisering. Som samarbeidspartnere har vi alltid vært fleksible og tilpasningsdyktige overfor hverandre. Vårt samarbeid er preget av god kommunikasjon med rom for diskusjon, meninger, spørsmål og kritikk, noe vi mener har vært avgjørende for oppgaven. Vi verdsetter hverandres styrker og svakheter, og anser oppgaven som et produkt av et godt samarbeid.

Det er mange bidragsyterne som har vært nødvendig for å få oppgaven i mål, og vi setter stor pris på alle. Vi vil særlig rette en stor takk til alle informanter som har tatt seg tid til å stille til intervju og bidratt med verdifull innsikt om temaet. Videre ønsker vi å takke til alle respondenter som har besvart spørreundersøkelsen. Vi ville heller ikke vært foruten våre gode medstudenter i «lunsjgjenen» som har bidratt med avbrekk, samtaler og motivasjon underveis.

Til slutt vil vi rette en takk til vår veileder Henning Sollid, som med sin faglige kunnskap har bistått med nye perspektiver og konstruktive tilbakemeldinger som har bidratt til å forme oppgaven. Vi setter stor pris din tilgjengelighet og at kontordøren alltid har vært åpen.

Tromsø, 31. mai, 2023.

Louise M. S. Angell

Ragnhild Snekvik

Sammendrag

For å finansiere overgangen til klimanøytralitet innen 2050, har EU utarbeidet en handlingsplan for bærekraftig finans. Tiltakene i handlingsplanen skal bidra til å styre kapital mot bærekraftige aktiviteter, øke transparens i finansmarkedene og redusere risikoen for grønnvasking. Det mest sentrale virkemidlet for å oppnå dette er opprettelsen av taksonomien for bærekraftige økonomiske aktiviteter. Taksonomien er et klassifiseringssystem som etableres gjennom taksonomiforordningen, og trådte i kraft i norsk lov fra 01. januar 2023. I tillegg til å være et rammeverk for bærekraftige investeringer, innføres det rapporteringskrav for store noterte foretak og foretak av allmenn interesse. Loven er ventet å gi betydelige ringvirkninger for hele næringslivet. Formålet med oppgaven er å se nærmere på hvordan innføringen påvirker næringslivet i Nord-Norge, gjennom problemstillingen: «*Hvordan vil innføringen av EUs taksonomi stimulere til en bærekraftig omstilling av nordnorsk næringsliv?*».

Problemstillingen har blitt presisert gjennom to forskningsspørsmål med en kvalitativ tilnærming mot banknæringen, samt en kvantitativ spørreundersøkelse til næringslivet. Næringslivet i utvalget avgrenser seg til å omfatte bransjene fiskeri og akvakultur og bygg og anlegg. Taksonomiens påvirkning på næringslivet har blitt undersøkt som en indirekte effekt av hvordan bankene bruker av taksonomien i sin rapportering, kredittvurdering, grønn lånefinansiering, rådgivning og krav til dokumentasjon fra bedriftene i næringslivet.

Av våre funn fremgår det at taksonomien på nåværende tidspunkt ikke er tilpasset nordnorsk næringsliv. Små og mellomstore bedrifter er karakteristisk for næringslivet i nord, som ikke er underlagt rapporteringsplikter selv. Bankene kan likevel ha behov for informasjon fra næringslivet på bakgrunn av egne rapporteringsplikter. Funnet viser at rapporteringspliktene i seg selv ikke har stor betydning for hvilke aktiviteter bankene finansierer, og det brukes fremdeles andre alternative til å identifisere bærekraftige aktiviteter. Bankenes bruk av taksonomien vil derfor ikke være til hinder for bedriftenes lånevilkår ved kredittvurderinger. Bærekraft ansees som viktig, både hos næringslivet og bankene. Krav og forventninger til etterlevelse av taksonomien forventes å bli strengere over tid, men foreløpig har taksonomien liten påvirkning på den bærekraftige omstillingen av næringslivet.

Nøkkelord: Taksonomi, bærekraft, bank, SMB, nordnorsk næringsliv

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	1
1.1	Formål og problemstilling	2
1.2	Presisering og avgrensning.....	3
1.3	Oppgavens struktur.....	4
2	Litteraturgjennomgang	6
2.1	Bærekraftig utvikling.....	6
2.1.1	Bærekraftig utvikling i næringslivet	7
2.2	Bankens rolle i næringslivet	8
2.2.1	Risikoprising	10
2.2.2	Grønne lån	12
2.3	Bærekraftsrapportering.....	13
2.4	EUs handlingsplan for bærekraftig finans	15
2.4.1	Taksonomiforordningen	17
2.4.2	Offentliggjøringsforordningen (SFDR).....	23
2.4.3	Oppsummering	25
3	Empirisk kontekst.....	26
3.1	Næringslivet i Nord-Norge.....	26
3.1.1	Fiskeri og akvakultur.....	28
3.1.2	Bygg- og anlegg	29
4	Metode.....	30
4.1	Forskningsdesign	30
4.1.1	Mixed methods design	30
4.1.2	Forskningstilnærming.....	31
4.2	Metode for datainnsamling.....	31
4.2.1	Semistrukturert intervju.....	32
4.2.2	Spørreskjemaundersøkelse	33
4.3	Utvalg og rekruttering	34
4.3.1	Informanter til intervju	34
4.3.2	Rekruttering og gjennomføring av spørreskjemaundersøkelse	35
4.4	Dataanalyse.....	37

4.4.1	Intervju	37
4.4.2	Spørreundersøkelse	37
4.5	Forskningskvalitet	39
4.5.1	Evaluering av intervju	39
4.5.2	Evaluering av spørreundersøkelse.....	41
4.6	Litteratursøk.....	42
4.7	Etiske betraktninger.....	42
5	Empiri og diskusjon	44
5.1	I hvilken grad benytter bankene taksonomien for å påvirke til en bærekraftig omstilling?.....	44
5.1.1	Presentasjon av funn fra intervju.....	44
5.1.2	Oppsummering av funn fra forskningsspørsmål 1	51
5.1.3	Diskusjon.....	52
5.2	Hvordan påvirker bankene næringslivets atferd mot en bærekraftig omstilling?	59
5.2.1	Presentasjon av funn fra spørreundersøkelsen	59
5.2.2	Oppsummering av funn fra forskningsspørsmål 2	69
5.2.3	Diskusjon.....	70
6	Konklusjon	75
6.1	Implikasjoner og videre arbeid	77
	Litteraturliste	78
	Vedlegg	92
	Vedlegg 1: Intervjuguide.....	92
	Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD	94
	Vedlegg 3: Spørreundersøkelse til næringslivet.....	96

Figurer

Figur 1: Årsakssammenhenger i oppgaven	4
Figur 2: Markedsandeler innenfor næringsmarkedet 2022. (Norges Bank, 2022).....	9
Figur 3: Utlån til næringsmarkedet fra alle norske banker. (Norges Bank, 2022).....	9
Figur 4: Overordnet formål med EUs handlingsplan for bærekraftig finans. Egen illustrasjon.	16

Figur 5: Taksonomiens klassifisering av en bærekraftig aktivitet. Illustrasjon: The Governance Group (2021).....	18
Figur 6: Eksempel på DNSH for aktiviteten «konstruksjon av nybygg» (Grønn Byggallianse, 2022). Egen illustrasjon.....	21
Figur 7: KPIer for ikke-finansielle foretak. Illustrasjon: Norsk Klimastiftelse (2021).....	22
Figur 8: Sammenhenger i EUs handlingsplan for bærekraftig finans. Egen illustrasjon, inspirert av Kleven (2022).....	24
Figur 9: Analysemodell	25
Figur 10: Nordnorsk næringslivs kjennskap til EUs taksonomi i 2022 (KBNN, 2022a).....	27

Tabeller

Tabell 1: Oversikt over inkluderte sektorer i taksonomien, utslipp og antall underaktiviteter for miljømål 1 og 2. Inspirert av Kleven (2022).	19
Tabell 2: Fylkesfordelt nasjonalregnskap, etter næring, år og region. (SSB, 2020).	26
Tabell 3: Informantutvalg til intervju.....	35
Tabell 4: Bransjefordeling og svarprosent	37
Tabell 5: Fordeling av utvalg til spørreundersøkelse	38
Tabell 6: Oppsummering av resultater fra spørreundersøkelse.....	69

Diagram

Diagram 1: Viktigheten av bærekraft med hensyn til lønnsomhet, omdømme og konkurransefortrinn	60
Diagram 2: Næringslivets kjennskap til EUs taksonomi	60
Diagram 3: Bærekraft innarbeidet i strategien.	61
Diagram 4: Eksterne aktører som påvirker strategiske valg med hensyn til bærekraft.....	62
Diagram 5: Gruppegjennomsnitt - Eksterne aktører som påvirker strategiske valg med hensyn til bærekraft	62
Diagram 6: Bærekraftsinformasjon etterspurt av banken i forbindelse med lånefinansiering. 63	
Diagram 7: Opplevelse av bankens vektlegging av bærekraftsopplysninger	64

Diagram 8: Gruppegjennomsnitt - Opplevelse av bankens vektlegging av bærekraftsopplysninger	64
Diagram 9: Billige lån som motiverende for bærekraftige aktiviteter	65
Diagram 10: Gruppegjennomsnitt - Billige lån som motiverende for bærekraftige aktiviteter	65
Diagram 11: Kjennskap til muligheten for grønn lånefinansiering.....	66
Diagram 12: Mottatt informasjon fra banken om grønn lånefinansiering	67
Diagram 13: Opplevelse av bankenes rådgivning og oppfordring til dokumentasjon av bærekraftsinformasjon.....	68
Diagram 14: Gruppegjennomsnitt - Opplevelse av bankene rådgivning og oppfordring til dokumentasjon av bærekraftsinformasjon	68

Begrepsliste

BA

Bygg og anlegg.

BTAR

Bankin book Taxonomy Alignment Ratio. Nøkkeltall som representerer andelen av bankens samlede utlånsportefølje som eksponeres mot taksonomikompatible aktiviteter. Telleren inkluderer eksponeringer mot lån til alle typer foretak (Meld. St. 12, (2021-2022)).

CapEx

Capital Expenditures. Nøkkeltallsindikator på andel investeringer (Norsk Klimastiftelse, 2021).

CSRD

Corporate Sustainability Reporting Directive. Nytt direktiv for rapportering av ikke-finansiell informasjon (Birkelund, 2023).

DNSH

Do no significant harm. Taksonomiens krav om at en økonomisk aktivitet ikke skal være til vesentlig hindring eller skade for de andre miljømålene (fo. 2020/ 852, art. 3).

EBA

Den Europeiske Banktilsynsmyndigheten

ESG

Environmental, social, governance. Oversettes til miljø-, sosiale- og styringsmessige forhold.

FA

Fiskeri og akvakultur

GAR

Green Asset Ratio. Nøkkeltall som representerer andelen av bankens samlede utlånsportefølje som eksponeres mot taksonomikompatible aktiviteter. Telleren inkluderer eksponeringer mot lån til store foretak (Meld. St. 12, (2021-2022)).

GLP

Green Loan Principles

KPI

Key Performance Indicators. Nøkkeltallsindikator på prestasjonsmål.

NFRD

Non Financial Reporting Directive. Rapporteringsdirektiv for ikke-finansiell informasjon. Omfatter store foretak av allmenn interesse med over 500 ansatte (Almklov et al., 2022).

NZEB

Nearly Zero Emission Buildings. Bygning med svært høy energiutnyttelse, kan oversettes til nullutslippsbygg. (European Commission, u.å.).

OpEx

Operational expenditures. Nøkkeltall på operasjonelle utgifter (Norsk Klimastiftelse, 2021).

Rskl.

Regnskapsloven

SFDR

Sustainable Finance Disclosure Regulation. Offentliggjøringsforordningen. Rapporterings- og opplysningskrav som utelukkende retter seg mot finansmarkedsdeltakere (NOU 2023: 15).

SMB

Små og mellomstore bedrifter

SNN

Sparebank 1 Nord-Norge

TBL

Den tredelte bunnlinje. Grunnpilarene innen bærekraft som omhandler klima- og miljømessige forhold, økonomiske forhold og sosiale forhold (FN, 2021)

1. Innledning

Hvordan verden kan styres i en bærekraftig retning er blant vår tids største utfordringer (Meld. St. 12 (2021-2022)). Den Europeiske Union (EU) har vært en sentral pådriver i verdens bærekraftsarbeid, og har bidratt til å sette bærekraft på den internasjonale dagsorden. I 2019 offentliggjorde Kommisjonen «The European Green Deal», som er en videreutvikling av EUs klima- og energipolitikk, og en langsiktig strategi for å nå målene i Parisavtalen. Et viktig element for å oppnå målene i Parisavtalen er å styrke kapitalstrømmer og investeringer som er mer forenelige med en bærekraftig utvikling (Parisavtalen, 2015, art. 2.1, c).

Hovedmålet i The European Green Deal er å oppnå et klimanøytralt Europa innen 2050 – en overgang som vil kreve enorme investeringer (European Commission, 2020).

For å finansiere overgangen til klimanøytralitet, har EU utarbeidet en handlingsplan for bærekraftig finans. Tiltakene i handlingsplanen skal bidra til å styre kapital mot bærekraftige aktiviteter, øke transparens i finansmarkedene og redusere risikoen for grønnvasking. Det mest sentrale virkemidlet for å oppnå dette, er opprettelsen av taksonomien for bærekraftige økonomiske aktiviteter (NOU 2023: 15).

Bank- og finanssektoren spiller en avgjørende rolle, og beskrives som en katalysator og premissgiver i det grønne skiftet (Finans Norge, 2018; PwC & Finansforbundet, 2021; Christiansen & Storli, 2022). Tidligere har det vært mangel på objektive definisjoner av hva som er bærekraftig, noe som har gjort det utfordrende for banker og investorer å identifisere bærekraftige aktiviteter. Hovedhensikten med taksonomien er å være en referanse som tilrettelegger for at finansmarkedene kan kanalisere kapital til bærekraftige aktiviteter, samt gi selskaper bedre forutsetninger for en bærekraftig omstilling (Finansdepartementet, 2023).

Det overordnede rammeverket for taksonomiens klassifiseringssystem etableres gjennom taksonomiforordningen. Forordningen innfører rapporteringskrav som vil være gjeldende for store noterte foretak og foretak av allmenn interesse (Finansdepartementet, 2023). I tillegg etableres offentliggjøringsforordningen, som pålegger finansmarkedsdeltakere å opplyse om hvordan og i hvilken grad finansielle produkter oppfyller bærekraftsmål etter taksonomiens kriterier. Forordningene er inkorporert i «*Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer*», og trådte i kraft 1. januar 2023. Loven innfører detaljerte opplysnings- og rapporteringskrav på et område som ikke har vært regulert i norsk rett tidligere (Finansdepartementet, 2022), og er antatt å medføre en betydelig økt ressursbruk, særlig for finansforetak (Prop. 208 LS. (2020-2021)). Utover

rapporteringskravene er det ingen forpliktelse å investere i bærekraftige aktiviteter, men investorer og finansaktører vil trolig ha interesse av å investere i og finansiere aktiviteter som harmonerer med taksonomiens kriterier (European Commission, 2021a).

Til tross for at lovens virkeområde i første omgang bare treffer store foretak samt bank- og finansbransjen, er det likevel en hensikt og en forventning om at taksonomien vil medføre betydelige ringvirkninger for hele næringslivet (Finans Norge, 2021; KBNN, 2022a; Sporstøl, 2023). Taksonomien vil endre hvordan bærekraft defineres og hvilke forventninger interessenter har til selskapers offentliggjøring av bærekraftsrelatert informasjon (KBNN, 2021).

Nordnorsk næringsliv har en særegen posisjon, ettersom næringslivet nesten utelukkende består av små og mellomstore bedrifter. Små bedrifter er i større grad avhengig av bankfinansiering enn store bedrifter (Schoenmaker & Schramade, 2019). Når bankene underlegges rapporteringskrav tilknyttet deres utlånseksponeringer til næringslivet, vil dette gi bankene økt informasjonsbehov fra bedriftene de finansierer (Sporstøl, 2023). Alle bedrifters konkurransekraft og tilgang på kapital og lånevilkår er dermed ventet å kunne påvirkes av hvordan de lever opp til taksonomiens kriterier, noe som kan medføre at også små aktører må kunne ta stilling til bærekraftrelaterte spørsmål (KBNN, 2022a). Samtidig har nyere undersøkelser vist at nordnorsk næringsliv har manglende ressurser og kompetanse til å rapportere og måle effekten av bærekraftstiltak (PwC, 2021). Nordnorske bedrifter har også vist seg å ha svært lav kjennskap til taksonomien og hvilke konsekvenser den kan medføre (KBNN, 2022b; PwC, 2021), noe som forsterker aktualiteten av temaet ytterligere.

1.1 Formål og problemstilling

Formålet med denne masteroppgaven er å utvide forståelsen av hvordan innføringen av EUs taksonomi påvirker bankaktørene og bedriftene i næringslivet. Dette vil undersøkes gjennom flere dimensjoner. For det første er det relevant å undersøke hvordan bankene som finansierer næringslivet tar i bruk taksonomien ved egen rapportering, kredittvurdering og insentivering, samt hvilke informasjonskrav som stilles til bedriftene de finansierer. Videre er formålet å undersøke hvordan bankene påvirker næringslivets atferd mot en bærekraftig omstilling, gjennom næringslivets opplevelser av bankens virkemidler. Sammen kan dette bidra til å belyse om EUs taksonomi oppnår sin tiltenkte hensikt med å stimulere til en bærekraftig omstilling. Dette leder oss til følgende problemstilling:

Hvordan vil innføringen av EUs taksonomi stimulere til en bærekraftig omstilling av nordnorsk næringsliv?

Besvarelsen av oppgavens problemstilling vil være todelt. Problemstillingen bygger på en antakelse om at bankene er premissgivende i det grønne skiftet, og at de har ulike virkemidler til å påvirke næringslivet i en bærekraftig retning. Oppgavens problemstilling konkretiseres derfor gjennom følgende forskningsspørsmål:

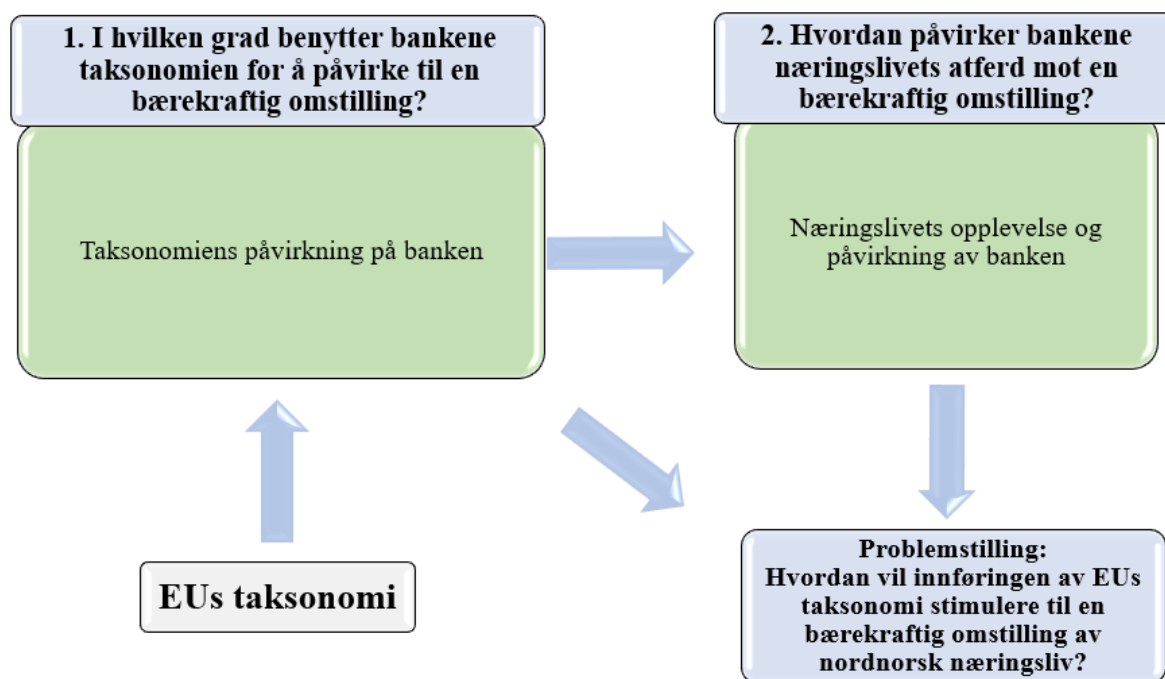
1. I hvilken grad benytter bankene taksonomien for å påvirke til en bærekraftig omstilling?
2. Hvordan påvirker bankene næringslivets atferd mot en bærekraftig omstilling?

1.2 Presisering og avgrensning

Presisering av problemstilling

Formålet med forskningsspørsmål 1 er å undersøke i hvilken grad bankene bruker taksonomien i sine finansielle aktiviteter overfor næringslivet. Med taksonomien til grunn har bankene bedre informasjonsgrunnlag til å identifisere bærekraftige aktiviteter. Spørsmålet blir da hvilke virkemidler og evalueringer bankene som långivere vil utøve for at bedriftene skal omstille seg i en bærekraftig retning, og herunder om bankenes rapporterings- og opplysningskrav gir bankene økt informasjonsbehov fra bedriftene de finansierer. Dette kan også bidra til å identifisere barrierer som hindrer EUs taksonomi i å oppnå sin tiltenkte hensikt.

Formålet med forskningsspørsmål 2 er å undersøke hvordan bedriftene i næringslivet opplever bankenes virkemidler for å påvirke til en bærekraftig omstilling. Nordnorsk næringsliv domineres av små og mellomstore bedrifter som er avhengige av banken for sin vekst og utvikling. Den indirekte effekten av taksonomien for næringslivet vil dermed være en funksjon av bankene som finansierer bedriftene. I den forbindelse blir det også aktuelt å sammenlikne hvorvidt ulike bedriftssegmenter vil påvirkes.

Figur 1: Årsakssammenhenger i oppgaven

Avgrensninger

Loven om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer består av to forordninger; §2 offentliggjøringsforordningen og §3 taksonomiforordningen. I denne oppgaven vil taksonomiforordningen stå primært i fokus ettersom denne er mest relevant for næringslivet som helhet. Det innebærer at undersøkelsen av banken hovedsakelig vil omhandle bankenes utlånsvirksomhet til næringslivet.

Undersøkelsen av næringslivet avgrensner seg til å omfatte bransjene fiskeri og akvakultur, og bygg og anlegg. Dette er dominerende næringer i landsdelen etter størrelse og omsetning, og kan derfor gi grunnlag til å trekke konklusjoner for en stor andel av nordnorsk næringsliv.

1.3 Oppgavens struktur

Oppgavens strukturelle oppbygging utgjør syv hovedkapitler. Innledningsvis har det blitt presentert aktualisering av tema og problemstilling. I det følgende kapittelet vil det redegjøres for relevant litteratur med formål å belyse oppgavens tematikk fra et faglig perspektiv, inkludert empiriske undersøkelser på temaet. Litteraturen danner grunnlag for den videre undersøkelsen og operasjonalisering av begreper. I kapittel 3 vil undersøkelsens empiriske kontekst presenteres med en nærmere introduksjon av næringslivet i Nord-Norge, samt bransjene som er utvalgt til vår undersøkelse. Kapittel 4 vil redegjøre for samt begrunne for

metodiske valg, utvalg- og rekrutteringsstrategi, datainnsamling- og analysemetoder, kvalitetsevaluering og forskningsetiske betraktninger. Kapittel 5 vil presentere empiriske funn og diskutere problemstillingen i lys av litteraturgjennomgangen. Oppgavens to forskningsspørsmål har ulike metodiske tilnærminger, og vil analyseres og diskuteres separat. Til slutt følger en konklusjon på oppgavens problemstilling, etterfulgt av studiens implikasjoner og forslag til videre forskning.

2 Litteraturgjennomgang

Litteraturgjennomgangen vil redegjøre for relevant litteratur og empiriske undersøkelser som kan belyse oppgavens problemstilling. Innledningsvis vil bærekraftig utvikling bli introdusert, sammen med ulike tilnærminger til bærekraft i næringslivet. Videre utdypes bankenes rolle i næringslivet, samt hvilke virkemidler bankene har for å støtte opp under en bærekraftig utvikling. Her vil særlig risikoprising ved kredittvurdering og insentivering gjennom grønne lån stå sentralt. Deretter vil det redegjøres for dagens praksis og krav til rapportering på bærekraft, inkludert utfordringer som har bidratt til utviklingen av EUs handlingsplan for bærekraftig finans. Til slutt vil EUs handlingsplan redegjøres for. Her vil taksonomiforordningen utdypes, samt hvilke konsekvenser ikrafttredelsen av EUs taksonomi forventes å ha for øvrig næringsliv.

2.1 Bærekraftig utvikling

Begrepet «bærekraft» viser til evnen til å opprettholde eller forbedre tilstanden og tilgjengeligheten av et materiale eller system på lang sikt (Harrington, 2016). Bærekraft tar stadig større plass i den offentlige debatten, og har over tid utviklet seg til å bli et bredt område med ulike problemstillinger. Bærekraftig utvikling ble for første gang i 1987 satt på politisk dagsorden, og ble definert slik av Verdenskommisjonen (også kjent som Brundtland-kommisjonen) i rapporten: «Vår felles framtid»: «En bærekraftig utvikling er en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få tilfredsstillende sine behov» (Verdenskommisjonen, 1987). Denne definisjonen anerkjenner at vi bare har en felles klode, og at det er i vår felles interesse å ivareta den (FN, 2021).

I videste forstand handler bærekraftig utvikling om effekten menneskeskapt påvirkning har på det økonomiske- sosiale- og miljømessige samfunnsbildet i fremtiden (Lee, 2007), ofte referert til som den tredelte bunnlinje (TBL) (FN, 2021). Et sentralt internasjonalt tiltak for å fremme den bærekraftige utviklingen er FNs bærekraftsmål. Gjennom 17 bærekraftsmål og 169 delmål har FN konkretisert hvordan verden sammen skal arbeide for å løse de globale utfordringene tilknyttet bærekraft. Sammen utgjør bærekraftsmålene «verdens arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikheter og stoppe klimaendringene» (FN, 2023). De ulike målene baserer seg på alle tre dimensjonene av bærekraft. FNs bærekraftsmål har dannet mye av grunnlaget for operasjonalisering av strategier og arbeid med bærekraft i både politikk og

næringsliv, og har typisk fungert som et normativt kompass for virksomheter som ønsker å drive mer bærekraftig (Myhre & Vea, u.å.).

2.1.1 Bærekraftig utvikling i næringslivet

Næringslivet spiller en avgjørende rolle i den bærekraftige utviklingen. Bedrifter i næringslivet står for en overveiende stor andel av samfunnets forbruk av naturressurser, samtidig som de danner grunnlag for økonomisk vekst og sysselsetting (Lubin & Etsy, 2010). Offentlige myndigheters tiltak for å fremme bærekraftig vekst og utvikling har derfor i stor grad forplantet seg i næringslivet. Overgangen til et bærekraftig samfunn refereres ofte til som «det grønne skiftet», og omhandler hvordan samfunn og næringsliv skal omstille seg mot et lavutslippssamfunn innen 2050. Dette innebærer at vekst og utvikling skal foregå innenfor naturens tålegrenser. For å lykkes med omstillingen kreves det at alle samfunnsaktører bidrar i omstillingen (Klima- og miljødepartementet, 2021).

Hensynet til bærekraft har i større grad blitt ansett som en del av bedrifters samfunnsansvar. Begrepet «samfunnsansvar» har over tid utviklet seg til å få en mer omfattende betydning, og innebærer at «bedrifter integrerer sosiale og miljømessige hensyn i sin daglige drift og i forhold til sine interesser» (St.meld. nr. 10 (2008-2009) pkt. 1.2). Videre vises det til ulike strategiske tilnærminger til bedrifters samfunnsansvar. Enkelte bedrifter legger vekt på risikohåndtering i form av omdømmeforvaltning, mens andre utnytter muligheter og gjør bærekraftsutfordringer til en del av forretningsmodellen (St.meld. nr. 10 (2008-2009)).

Det neoklassiske økonomiske perspektivet vektlegger i stor grad bedriftenes optimalisering av profitt og lønnsomhet gjennom effektivitet, kapitaltilgang og kostnadsbesparelse (Becker, 1976). I litteraturen har bærekraft og lønnsomhet gått fra å bli ansett som motstridende hensyn, til å ha en positiv sammenheng (Eccles et al., 2014; Tarmuji et al., 2016). Porter og Kramer (2006) argumenterte for at bedrifters samfunnsansvar ikke bare er et etisk ansvar, men også kan bidra til å skape konkurransefortrinn og lønnsomhet. Hart (1995) så på sammenhengen mellom bedrifter og deres naturgitte ressursmessige forutsetninger, og mente at «it is likely that strategy and competitive advantage in the coming years will be rooted in capabilities that facilitate environmentally sustainable economic activity» (Hart, 1995, s. 991).

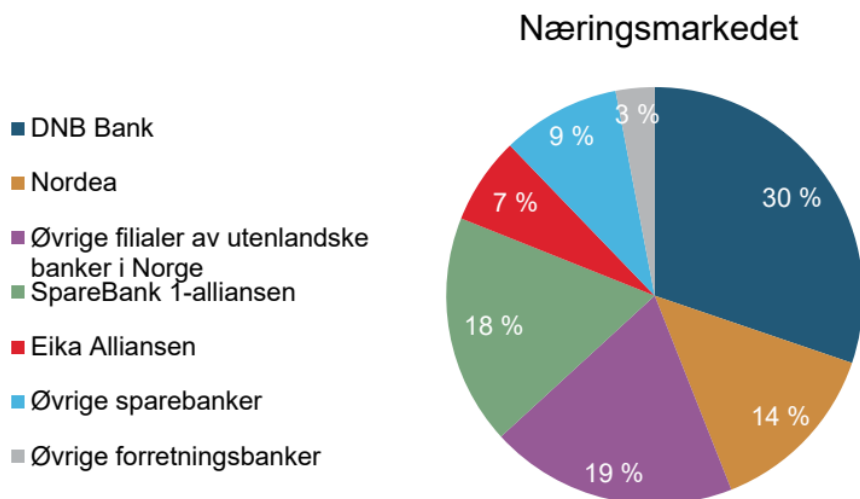
Viktigheten av bærekraft har også fått bred konsensus i befolkningen og blant ulike interessenter. På bakgrunn av dette stilles det stadig høyere krav om bærekraftige strategier og forretningsmodeller til bedrifter i næringslivet. Undersøkelser gjennomført i norsk næringsliv

har vist at eiere, myndigheter og kunder er de interessentene som har størst betydning for næringslivets strategiske valg og arbeid med bærekraft (Sparebank 1 SMN, 2021; Strøm et al., 2021).

Studier har imidlertid vist at det foreligger store variasjoner på hvordan bedrifter tilnærmer seg bærekraft. Miller og Serafeims (2014) viser til stadier som betegnes som *etterlevelseshierark* og *effektivitetshierark*, som de fleste bedrifter befinner seg innenfor. Etterlevelseshierark innebærer at bedrifters tiltak og arbeid med bærekraft baseres på bakgrunn av lover og regler. På dette stadiet har bedriftenes bærekraftsarbeid ingen tilknytning til forretningsstrategien. I det neste stadiet, effektivitetshierark, har bedrifter en mer strategisk tilnærming til bærekraft. Her blir bærekraftstiltak benyttet til å effektivisere prosesser i bunnlinjen. Bedrifter i begge disse stadiene kjennetegnes ved at de har reaktive tilnærminger til bærekraft, som innebærer at nye reguleringer og endringer i markedet driver bedriftenes bærekraftsarbeid (Meidell & Eitrem, 2021).

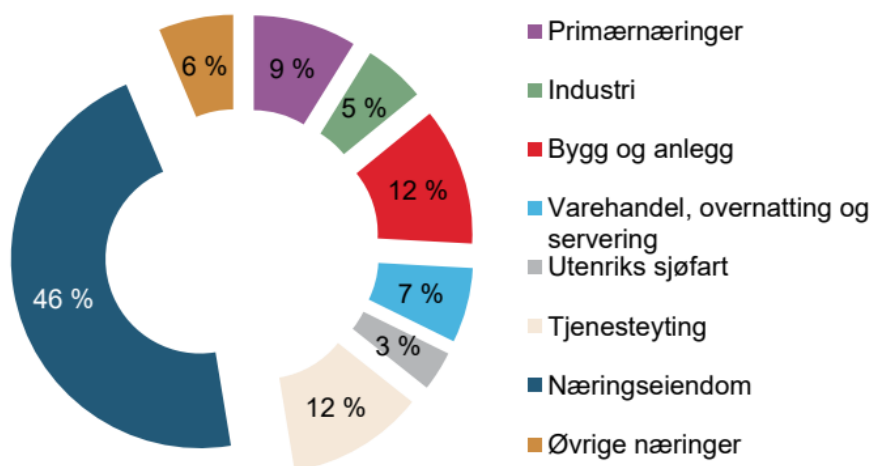
2.2 Bankens rolle i næringslivet

Bankaktører spiller en nøkkelrolle i økonomien ved å tilrettelegge for kapitalallokering og betalingsformidling mellom privatpersoner, næringsliv og offentlige myndigheter (Christiansen & Storli, 2022). Den norske banksektoren består av 134 aktører som til sammen forvalter 6 200 milliarder kroner, hvorav 4 700 milliarder består av utlån til privatpersoner og næringsliv. I tillegg til å være en betydelig næring i seg selv, har bankene en eierrolle i næringslivet gjennom sine investeringer, samtidig som de er kapitalformidlere gjennom utlånsvirksomheten sin. På landsbasis er DNB den største utlånsaktøren til næringslivet som står for 30 %, etterfulgt av utenlandske banker med 19 % og SpareBank1-konsernet med 18 % (Norges Bank, 2022) (Figur 2).

Figur 2: Markedsandeler innenfor næringsmarkedet 2022. (Norges Bank, 2022).

Den norske bank- og finansnæringen har en viktig samfunnsrolle gjennom sin kapitalforvaltning, långivning og rådgivning, både til store foretak og SMB. Norske banker finansierer 74 % av næringslivets gjeld – en andel som er vesentlig høyere enn i de fleste andre land. Dermed er bankene også den viktigste finansieringskilden for bedrifter i norsk næringsliv (Finans Norge, 2020). I nasjonal kontekst er næringseiendom, bygg, anlegg og primærnæringer som fisk, havbruk og landbruk de mest dominerende i bankenes utlånsmarked (Norges Bank, 2022) (Figur 3).

Figur 3: Utlån til næringsmarkedet fra alle norske banker. (Norges Bank, 2022).

De aller fleste engasjementer i norske banker innebærer små og mellomstore bedrifter (SMB) (Haug et al., 2021). Etter norsk definisjon er det vanlig å definere SMB som bedrifter med under 100 ansatte, hvor 1-20 ansatte klassifiseres som små, 21-100 ansatte som mellomstore

og bedrifter med over 100 ansatte som store. SMB utgjør mer enn 99 % av alle norske bedrifter, og står sammen for halvparten av landets årlige verdiskapning (NHO, u.å.a).

På bakgrunn av bankenes sentrale samfunnsposisjon, møtes de ofte med særskilte krav og forventninger fra interessenter, samt reguleringer fra lovgivende myndigheter i forbindelse med bærekraft (Finanstilsynet, 2020). Bankenes bevissthet på bærekraft påvirker derfor de virksomhetene de investerer i eller finansierer, og næringslivets evne til en bærekraftig omstilling styres i stor grad av hvilke krav de stiller bedriftene. Tidligere undersøkelser har også vist at norske banker streber etter å være gode kunderådgivere, og at de i økende grad implementerer bærekraft i rådgivningssamtalene med bedriftskunder (Høybråten & Hoffmann, 2022). Banker og finansinstitusjoner blir dermed en viktig forutsetning og en premisgiver for å lykkes med en bærekraftig omstilling av norsk økonomi og næringsliv (Finans Norge, 2018; Christiansen & Storli, 2022).

2.2.1 Risikoprising

Det foreligger flere forhold som har betydning for prisingen av utlån til bedrifter, deriblant bankenes konkurransesituasjon, grad av asymmetrisk informasjon og risikoaversjon. Bankenes evne til å prise risiko har stor betydning for å opprettholde finansiell stabilitet i økonomien (Bernhardsen & Larsen, 2002). Tradisjonelt sett har kapitalprising vært utelukkende avhengig av bedriftenes betalingsevne, sikkerhet og egenkapital, med andre ord – den finansielle risikoen. De siste årene har også vurderingen av ikke-finansiell informasjon og risiko fått større plass i kredittvurderingen.

I dag omfatter omtrent 9 av 10 bankers kredittvurdering hensynet til ESG (environmental, social, governance), også kjent som bærekraftsrisiko (Øvrebø & Hoffmann, 2022; BDO, 2023a). Bærekraftsrisiko defineres som «risikoen for miljømessige, sosiale eller styringsrelaterte hendelser eller omstendigheter som kan ha en faktisk, eller mulig vesentlig negativ innvirkning på investeringens verdi» (Prop. 208 LS (2020-2021), s. 22). Finans Norge har gitt en anbefaling om at ESG-risiko bør innlemmes i bankenes risikostyringssystemer (Finans Norge, u.å.). Bankene plikter også å integrere hensynet til ikke-finansiell risiko etter bestemmelser fra Den Europeiske Banktilsynsmyndigheten (EBA) (European Banking Authority, 2020).

Undersøkelser har vist at det foreligger store forskjeller på hvordan samfunnsansvar og ESG-forhold vektlegges og praktiseres i bankers kredittvurdering. Variasjonen går både på tvers

mellom banker og innad i bankene, og avhenger særlig av størrelsen på foretakene som vurderes (Ramfjor & Grutle, 2019). De regulatoriske retningslinjene for utlån til store bedrifter og SMB er i prinsippet de samme. Likevel mangler mange banker nødvendige interne ressurser til å følge opp bærekraftsrisiko for mindre engasjementer, noe som kan medføre at risikovurderinger i små lån nedprioriteres (Buen et al., 2022). I tillegg anser flere SMB det som irrelevant at banken tar opp bærekraftsspørsmål i forbindelse med opptak av lån (Cicero Consulting, 2020).

Finansiell usikkerhet som oppstår som følge av ESG-forhold skilles typisk mellom fysisk risiko og overgangsrisiko. *Fysisk risiko* omhandler fysiske endringer i miljøet (Meld. St. 12 (2021-2022)). Enkelte bransjer er mer risikoutsatt enn andre, særlig i form av at de er sensitive for klima- og miljømessige endringer (Finans Norge, 2018). Norske banker eksponeres mot fysisk risiko, for eksempel ved at lån til næringsbygg kan resultere i tap dersom ekstremvær inntreffer og gir skade på eiendommer og infrastruktur (Haug et al., 2021). Finansiell usikkerhet som oppstår som følge av *overgangsrisiko*, innebærer prisseffekter i markedet som følger av klimapolitiske tiltak og regulatoriske rammebetingelser, endringer i forbrukerpreferanser eller hyppig teknologisk utvikling (BDO, 2020). Slike prisseffekter kan slå ut i brå verdifall på verdipapirer eller fysiske eiendeler (Meld. St. 12 (2021-2022)).

Bærekraftsrisiko kan påvirke lønnsomheten i bedriftenes forretningsmodeller negativt, og bankene utsettes for smitterisiko gjennom deres økonomiske relasjoner til bedriftene i næringslivet (BDO, 2020). Denne sammenhengen gjør at bankene har fått et større behov for å kontrollere, justere og tilpasse sine vurderinger med hensyn til bærekraftsrisiko. Som en konsekvens av dette må bedrifter i større grad enn tidligere kunne opplyse om hvordan de tar hensyn til miljømessige og sosiale forhold når de søker finansiering fra bankene (BDO, 2022). Tapsinvesteringer eller mislighold av lån kan i verste konsekvens slå negativt ut for bankenes kapitaltilgang, kontantstrømmer og balanseverdier. I noen tilfeller kan banker også risikere å bli gjenstand for rettssaker tilknyttet sine finansieringsaktiviteter, eller gjennom parter som søker erstatning som følge av (manglende) klima- og miljørelatert styring. Det er derfor avgjørende at bankene klarer å identifisere hvilken klimarelatert risiko de er eksponert for. Riktig prising av kapital reduserer faren for feilinvesteringer, og bidrar til at kapital allokeres til bærekraftige aktiviteter og prosjekter (Finans Norge, u.å.).

2.2.2 Grønne lån

For å møte en voksende etterspørsel i markedet og håndtere økt bærekraftsrisiko, har grønne lån vokst i omfang de siste årene, både til privatmarkedet og næringsmarkedet (PwC & Finansforbundet, 2021). Formålsspesifikke grønne lån forklares som en finansiering som gir bedre lånebetingelser, og innvilges til formål som gir dokumenterte positive klima- eller miljøeffekter. Eksempelvis vil energieffektive bygg, eller selskaper som produserer fornybar energi, kunne klassifisere til grønn lånefinansiering. Dette er et betydelig virkemiddel fra finansnæringen for støtte opp under en bærekraftig utvikling (Finans Norge, 2018). I BDO (2023a) sin rapport om bærekraftsarbeid i norsk banksektor, oppga 78 % av norske banker å ha inkludert grønne produkter i sine porteføljer. Grønne boliglån og billån var mest utbredt, og 51 % av bankene hadde grønne næringslån i sine porteføljer (BDO, 2023a).

Til tross for økt interesse for grønne lån fra både banker og kunder, er det fremdeles et relativt nytt produkt med begrenset etterspørsel (BDO, 2020). Det foreligger lite forskningslitteratur som kan vise til motivasjonen bak eller effekten av grønne lån. En studie gjennomført i den kinesiske banksektoren fant at bankenes grønne utlånsportefølje økte som en konsekvens av tvang og press fra politisk hold. Økningen i andelen grønne utlån viste seg å gi positive effekter på miljøet, men også på kredittrisikoen og lønnsomheten til bankene (Cui et al., 2018).

For bankene kan renten i seg selv fungere som et strategisk virkemiddel for å skaffe nye eller beholde eksisterende kunder (Bernhardsen & Larsen, 2002). Til tross for at lavere utlånsmarginer kan være ulønnsomt for bankene på kort sikt, er det trolig en potensiell gevinst på lang sikt. Grønne lån ansees for å ha lavere sannsynlighet for tap og mislighold, ettersom oppfyllelse av miljømål kan indikere at låntaker har en strategi som tar hensyn til langsiktige utviklingstrekk. I tillegg kan grønne lån bidra til å styrke bankens omdømme og konkurranseposisjon (Solheim, 2020). For bedriftene kan grønne lån fungere både som et finansielt insentiv ved at det blir mer lønnsomt å investere i bærekraftige aktiviteter, samtidig som det kan gi positive utslag på deres omdømme og konkurransekraft.

Solheim (2020) trekker imidlertid frem at dersom grønne lån skal virke effektivt med å fremme klimahensyn, er det ikke tilstrekkelig at det innvilges ukritisk til alle gode formål. Et slikt insentiv må også bidra til å igangsette prosjekter som ikke ville blitt gjennomført ellers. Eksempelvis, dersom en mer energieffektiv standard på et bygg hadde blitt valgt også uten grønn finansiering, vil effekten og formålet med et slikt insentiv forsvinne. Det foreligger

også risiko forbundet med grønne lån, dersom det utstedes på feilaktig grunnlag. Eksempelvis kan det medføre villedende markedsføring, og øker risikoen for at banker profilerer seg som ansvarlig eller bærekraftig, mens de i praksis bare kan klassifisere en liten andel av utlånsporteføljen sin som grønn (Solheim, 2020).

For å redusere risikoen forbundet med grønne lån, stiller bankene strenge krav til dokumentasjon, rapporteringer og sertifiseringer. Bedrifter vil også trolig ha interesse av å dele bærekraftsinformasjon med bankene dersom dette medfører gunstigere lånevilkår i form av lavere renter og lengre løpetid (Buen et al., 2022). Dette kan medføre kapasitetsmessige utfordringer for banken, i form av økte administrative kostnader og langt mer omfattende koordineringsarbeid enn ved tradisjonelle kredittvurderinger (Holm, 2022).

Det eksisterer ingen lovregulert standard på hvordan bedrifter kan kvalifisere til grønn finansiering, derfor avgjør långiver selv hvordan grønt skal defineres (Solheim, 2020). Bankenes rammeverk for grønne produkter kan derfor se ulike ut, og baseres gjerne på en kombinasjon av eksterne anbefalinger og interne retningslinjer (Finans Norge, 2018). I Norge er bankenes rammeverk for bærekraftig finansiering i stor grad bygget på Loan Market Association (LMA) sine Green Loan Principles (GLP) (Sparebank 1 Nord-Norge, u.å.; DNB, u.å.). GLP har som hensikt å legge til rette for at kapital styres mot miljømessige bærekraftige økonomiske aktiviteter, og består av frivillige, anbefalte retningslinjer som skal fremme integritet i utviklingen av det grønne lånemarkedet (LMA, 2021). Retningslinjene i GLP anbefaler at låntaker redegjør for deres bærekraftsmål, samt hvordan objektet eller prosjektet oppfyller ulike kriterier for å kvalifisere til grønne lån. Informasjonstilgjengelighet og transparens er viktig for at grønne lån skal oppnå sine tiltenkte hensikter, og det bør derfor stilles krav til rapportering fra låntaker (LMA, 2018).

2.3 Bærekraftsrapportering

Hovedformålet med selskapsrapportering er på et generelt grunnlag å gi beslutningsnyttig informasjon til brukerne, og å redusere asymmetrisk informasjon mellom foretak og interessenter (Schwenke et al., 2021). Primært har investorer og långivere blitt ansett som de største interessentene til et selskap (Langli, 2010). Den finansielle rapporteringen har tradisjonelt sett vært den informasjonen av størst interesse, men i takt med økt vektlegging av bærekraftshensyn og risiko, har også ikke-finansiell informasjon fått større plass i selskapers periodiske rapporter (Revisorforeningen, 2022).

Fundamentale kvalitative kjennetegn i et årsregnskap er relevans og pålitelighet (jf. IASBs konseptuelle rammeverk pkt. 2.5, 2018). I tillegg foreligger det forsterkende kvalitetskrav som sammenliknbarhet og verifiserbarhet. Sammen bidrar kvalitetskravene til å sikre at informasjonen er beslutningsnyttig for brukerne (Schwenke et al., 2021). Disse kvalitetskravene er vel så viktig for ikke-finansiell informasjon og rapportering. I Finansmarkedsmeldingen for 2022 trekkes det frem at finansaktører har behov for relevant, sammenliknbar og pålitelig ikke-finansiell informasjon for at kapitalmarkedene skal fungere effektivt og at risiko prises riktig (Meld. St. 12 (2021-2022)).

Et selskaps bærekraft vurderes langs alle dimensjonene i TBL (NHO, u.å.b). Det fremgår av Regnskapslovens (Rskl.) § 3-3c at store foretak i årsberetningen, eller i et annet offentlig tilgjengelig dokument, skal redegjøre for hva foretaket gjør for å integrere samfunnsmessige hensyn som miljø og sosiale forhold (Regnskapsloven, 1998). Norsk Regnskapsstandard (NRS) inkluderer også anbefalinger om rapportering på bærekraft og samfunnsansvar i årsberetningen (NRS, 2019).

De senere årene har bærekraftsrapportering fått stor betydning for virksomheters konkurransekraft, blant annet fordi det kan bidra til økt bevisstgjøring, bedre risikostyring og beslutningsprosesser, effektivisering, bedre omdømme og økt tillit fra interessenter (Revisorforeningen, 2022). På bakgrunn av merverdien bærekraftsrapportering kan skape, velger mange bedrifter å rapportere frivillig på bærekraft (Ellefsen, 2019), også utover lovkravet i Rskl. § 3-3c.

Til tross for at selskaper i økende grad rapporterer på bærekraft, er det fremdeles mange bedrifter som ikke har kommet godt i gang med arbeidet med bærekraftsrapportering, særlig SMB. SMB-segmentet møter typisk barrierer som hindrer arbeidet med bærekraft. Barrierene knytter seg til manglende bevissthet, kunnskap, erfaring og kapasitet (Meidell & Eitrem, 2021; BDO, 2023b). Mange bedrifter mangler også kunnskap om eksisterende lovkrav tilknyttet bærekraftsrapportering. I følge BDO (2023b), er det i dag kun omtrent 17 % av SMB i Norge som rapporterer på bærekraft.

Et annet problem som har blitt trukket frem er mangelfulle krav til selve gjennomføringen av rapporteringen, og det har særlig vært utfordringer knyttet til mangel på objektivitet og standardisering (Revisorforeningen, 2022). Mangel på standardiserte målekriterier og tilstrekkelige systemer øker risikoen for at virksomheter fremstår som bærekraftige, selv om de i realiteten ikke bidrar til å fremme klimahensyn, eller er skadelidende på andre

miljøområder. En stor del av dagens rapportering på bærekraft fortøner seg som markedsføring av grønne initiativ, heller enn å være beslutningsnyttig informasjon for investorer (Ellefsen, 2019). Såkalt «grønnvasking» er et begrep som beskriver dette, og innebærer at investeringer fremstilles eller markedsføres som bærekraftige, uten å ha dokumenterte positive effekter på klima eller miljø (Meld. St. 22 (2019-2020)).

Grunnet ulike utfordringer tilknyttet standardisering, pålitelighet og sammenliknbarhet, har det oppstått kritikk rundt dagens rapporteringspraksis. Utover minimumskravet i Rskl. § 3-3c, er det svært mangelfulle krav til bærekraftsrapportering (Ellefsen, 2019). En utfordring for dagens bærekraftsrapportering er dermed at bedriftene har for frie tøyler med tanke på hvordan rapporteringen skal foregå (Brandsås, 2019). Dette er problemstillinger som både EU og The International Financial Reporting Standards (IFRS) jobber med, og har i stor grad vært bakgrunnen for tiltakene som har blitt utviklet i EUs handlingsplan for bærekraftig finans.

2.4 EUs handlingsplan for bærekraftig finans

EU-kommisjonen la i mars 2018 frem handlingsplanen for bærekraftig finans – EU Action Plan for Sustainable Finance. Handlingsplanen består av omfattende tiltak som skal underbygge et finansielt system som støtter opp under en bærekraftig vekst og utvikling. Planen er en integrert del av The European Green Deal, og vil bidra til å finansiere de langsiktige målene om klimanøytralitet innen 2050 (Kleven, 2022). Formålet med handlingsplanen er å om dirigere og styre fremtidige kapitalstrømmer mot bærekraftige investeringer, håndtere økt finansiell risiko tilknyttet bærekraft og skape økt transparens i finansielle markeder og i den helhetlige økonomien (EØS-notat, 2019).

Hele den finansielle verdikjeden vil påvirkes av handlingsplanen (Kleven, 2022). Strategien bygger på at finansmarkedenes evne til å identifisere og håndtere bærekraftsrisiko er avgjørende for å opprettholde finansiell stabilitet. Finansforetak er i økende grad utsatt for klimarisiko, særlig i form av forurensning og tap av biologisk mangfold. For å opprettholde den finansielle stabiliteten er det derfor behov for tiltak som bidrar til å stå mot konsekvensene av klima- og miljøendringer. Til tross for at finansforetak i stadig større grad integrerer bærekraftsrisiko i sine risikostyringssystemer, mener Kommisjonen at fremgangen ikke har vært tilstrekkelig (Meld. St. 12 (2021-2022)), noe som er bakgrunnen for handlingsplanen.

Figur 4: Overordnet formål med EUs handlingsplan for bærekraftig finans. Egen illustrasjon.

Handlingsplanen inkluderer en rekke tiltak som strekker seg over en lang tidshorisont. Tiltakene omfatter blant annet etablering av nye standarder for bærekraftsrapportering og nye merkeordninger for grønne finansielle produkter i finansmarkedene. Som grunnlag for disse tiltakene, har taksonomiens klassifiseringssystem blitt utviklet. Med dette til grunn vedtok Stortinget 17. desember 2021 en ny lov om bærekraftig finans «*Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer*» (heretter: loven om bærekraftig finans), som trådte i kraft 01. januar 2023. Rammeverket for taksonomien, samt rapporterings- og opplysningskravene er etablert i loven gjennom § 2 Offentliggjøringsforordningen og § 3 Taksonomiforordningen.

Rapporteringsdirektiv for ikke-finansiell informasjon

Rapporteringskravene i henhold til taksonomien omfatter de foretakene som etter Non Financial Reporting Directive (NFRD) skal rapportere ikke-finansiell informasjon. Direktivet omfatter noterte foretak og store foretak av allmenn interesse med over 500 ansatte (Almklov et al., 2022). Foretak av allmenn interesse består av banker, kredittforetak, forsikringsforetak og foretak som utsteder omsettelige verdipapirer på regulerte markeder, eksempelvis Oslo Børs (Finanstilsynet, 2022). Disse foretakene skal inkludere ikke-finansiell informasjon i sin periodiske rapportering, om hvordan og i hvilket omfang deres virksomhet bidrar til å realisere bærekraftige økonomiske aktiviteter etter slik de er definert etter taksonomien (Kleven, 2022).

Som en del av EUs strategi, har det også blitt vedtatt et endringsdirektiv om europeiske foretaks bærekraftsrapportering – Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), som vil erstatte NFRD (Birkelund, 2023). Direktivet innføres i Norge fra 2024

(Revisorforeningen, 2023). Når CSRD trer i kraft, vil dette endre regnskapsdirektivet, revisjonsdirektivet, rapporteringsdirektivet og revisjonsforordningen. Med de forslagene som foreligger, må informasjon under taksonomien fra regnskapsåret 2023 inkluderes i foretakenes årsrapporter med begrenset attestasjon fra revisor (Kleven, 2022). Omfanget av foretak som må rapportere etter det nye direktivet, vil utvides til å gjelde betydelig flere foretak (Revisorforeningen, 2023). Det er anslått at omfanget av rapporteringskravene vil gå fra å gjelde 11 000 europeisk selskaper etter NFRD, til å gjelde 49 000 europeiske selskaper etter CSRD (Kleven, 2022).

2.4.1 Taksonomiforordningen

Taksonomiforordningen etablerer rammeverket for EUs taksonomi (heretter: taksonomien), som er det mest sentrale tiltaket i handlingsplanen for bærekraftig finans. Hensikten med forordningen er å etablere felleseuropeiske målekriterier for bærekraftige investeringer. Dette vil legge til rette for at investorer og finansaktører skal kunne identifisere bærekraftige aktiviteter, noe som er et viktig steg på veien mot klimanøytralitet (Meld. St. 12 (2021-2022)). I taksonomiforordningen står det følgende:

«[...] Et av målene fastsatt i denne handlingsplanen er å styre kapitalstrømmer mot bærekraftige investeringer for å oppnå bærekraftig og inkluderende vekst. [...]. I handlingsplanen erkjennes det at når kapitalstrømmer skal styres mot mer bærekraftige aktiviteter, må dette bygge på en felles, helhetlig forståelse av aktivitetenes og investeringenes miljømessige bærekraft. Som et første skritt vil klare retningslinjer med hensyn til hvilke aktiviteter som ansees å bidra til miljømål, være til hjelp for å opplyse investorer om hvilke investeringer som finansierer miljømessig bærekraftige økonomiske aktiviteter». (EU, fo. 2020/852, pkt. 6, s. 2).

Taksonomiens klassifisering av bærekraftige økonomiske aktiviteter

En miljømessig bærekraftig investering blir definert som en investering som finansierer én eller flere økonomiske aktiviteter som kan klassifiseres som bærekraftig etter taksonomiens rammeverk (EU, fo. 2020/842, art. 2). Forordningen klassifiserer bærekraftige aktiviteter på følgende måte:

1. Taksonomien består av seks miljømål; (1) begrensning av klimaendringer, (2) klimatilpasning, (3) bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser, (4) omstilling til en sirkulærøkonomi, (5) forebygging og bekjempelse av forurensing, og

(6) beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer. For å kunne oppfylle det første kriteriet, er man nødt til å bidra vesentlig til å oppfylle ett av disse miljømålene (EU, fo. 2020/852, art. 9).

2. En aktivitet vil ikke kunne regnes som bærekraftig dersom aktiviteten er til vesentlig hindring eller skade for de andre miljømålene fastsatt i artikkel 9 (EU, fo. 2020/ 852, art. 3).
3. Aktiviteten må oppfylle minimumskrav til sosiale og styringsmessige forhold (EU, fo. 2020/852, art. 18).

Figur 5: Taksonomiens klassifisering av en bærekraftig aktivitet. Illustrasjon: The Governance Group (2021).

Kriteriene for miljømål 1 og 2 ble introdusert og fastsatt i 2021, mens de resterende vil innføres trinnvis etter hvert som forordningen utvides. Det materielle innholdet i vilkårene for å «bidra vesentlig» til et miljømål, konkretiseres gjennom terskelverdier for hvert enkelt miljømål. Det er etablert sektorspesifikke tekniske screeningkriterier, og står nærmere beskrevet i EUs delegerte rettsakter «Climate Elected Acts». Den komplette oversikten over alle tekniske kriterier er publisert i et omfattende dokument på i underkant av 700 sider (Platform on Sustainable Finance, 2022). Kun aktiviteter som oppfyller kriteriene vil ha forutsetninger for å klassifiseres som bærekraftige. Kriteriene er utviklet med utgangspunkt i dokumentert forskning. Kriteriene er etablert for både produksjonsprosesser og sluttprodukter, og skal være teknologinøytrale samt fungere på tvers av de ulike bærekraftsmålene (Kleven, 2022).

Foreløpig er det kun visse sektorer som er en del av taksonomiforordningens virkeområde, og som dermed har definerte kriterier og forutsetninger for å klassifisere sine aktiviteter som

bærekraftige (Tabell 1) (European Commission, 2021). Samlet sett står disse sektorene for omtrent 94 % av Europas klimagassutslipp, og er derfor prioritert av EU inn i regelverket i første omgang (DNB, 2021). Visse sektorer, slik som olje og kull, vil aldri få utviklet sektorspesifikke kriterier, ettersom disse er ansett for å aldri kunne bidra i den bærekraftige omstillingen (Kleven, 2022). Andre sektorer vil få kriterier på plass etter hvert, og disse vil implementeres gradvis etter hvert som taksonomien utvides (European Commission, 2021b). Sektorer som har fått etablert sine kriterier har dermed muligheten til å bidra betydelig i omstillingen til et nullutslippssamfunn. Det er således ikke selskapet eller sektoren som vurderes, men enkeltaktiviteter. Med andre ord kan en bedrift ha ulike deler av sin virksomhet som oppfyller, eller ikke oppfyller, kriteriene til taksonomien (NHO, 2021).

Tabell 1: Oversikt over inkluderte sektorer i taksonomien, utslipp og antall underaktiviteter for miljømål 1 og 2. Inspirert av Kleven (2022).

Sektor	Antall aktiviteter i taksonomien		Utslipp tonn CO ₂ e (2018)	% av totale utslipp
	Klimaendring	Klimatilpasning		
Elektrisitet, gass, damp	25	25	1 021 327 916	29,3 %
Industri	17	17	836 131 368	24,0 %
Transport og lagring	17	17	543 990 599	15,6 %
Landbruk og skogbruk	5	5	526 387 217	15,1 %
Vann, avløp, renovasjon	12	12	161 962 114	4,7 %
Eiendom, bygg, anlegg	7	7	70 517 894	2,0 %
Helse	0	1	32 512 530	0,9 %
Utdanning	0	1	17 273 274	0,5 %
Forskning, vitenskap	3	2	17 056 511	0,5 %
Forsikring, finans	-	2	10 837 435	0,3 %
IKT, telekom	2	3	8 780 514	0,3 %
Underholdning, reiseliv	0	3	8 298 587	0,2 %
SUM	88	95	3 255 076 959	93,5 %

Enkelte har påpekt at ekskluderingen av sektorer kan medføre negative konsekvenser (Olsen, 2021; Brekke, 2021). Når investorer og finansnæringen ventes å navigere investeringer etter taksonomiens standarder, kan kapitaltilgangen til ekskluderte næringer forsvinne, ettersom de vil mangle forutsetninger for å klassifiseres som bærekraftige. Videre kan dette stå i veien for den bærekraftige veksten i ekskluderte sektorer. Likevel er ekskluderingen nødvendig for å unngå utvanning av rammeverket (Brekke, 2021), og Europaparlamentet har derfor kunngjort at de ikke ønsker å senke terskelen.

En økonomisk aktivitet, for eksempel konstruksjon av nybygg, kan klassifiseres som bærekraftig dersom den bidrar vesentlig til minst ett av disse miljømålene. For at et nybygg skal «bidra vesentlig», stilles det for eksempel krav om at energibehovet til bygget skal være 10 % lavere enn parameteret Nearly Zero Emission Buildings (NZEB): «building that has a very high energy performance» (European Commission, u.å.). Disse bygningene krever blant annet lavt energiforbruk til oppvarming, kjøling, ventilasjon, belysning og varme, og bidrar derfor til svært lavt eller ingen utslipp av klimagasser.

I tillegg til terskelkrav for å oppfylle miljømål, er det en forutsetning at aktiviteten ikke bidrar til vesentlig skade for de andre miljømålene, «do no significant harm» (DNSH), etter taksonomiforordningens artikkel 17. I praksis betyr dette at selskapet må dokumentere hensynet og overholdelse av DNSH-kriteriene koblet til sin aktivitet (Figur 6).

Minimumsvilkår for sosiale rettigheter sikter til forhold som menneskerettigheter, arbeidsforhold og antikorrupsjon. Et eiendomsprosjekt derfor ikke kunne klassifiseres som bærekraftig dersom de ansatte ikke har ordnede arbeidsforhold. Selskapet kan oppfylle dette minimumskravet ved å ha dokumentasjon på et styringssystem som ivaretar ansattes rettigheter (Norsk Klimastiftelse, 2021).

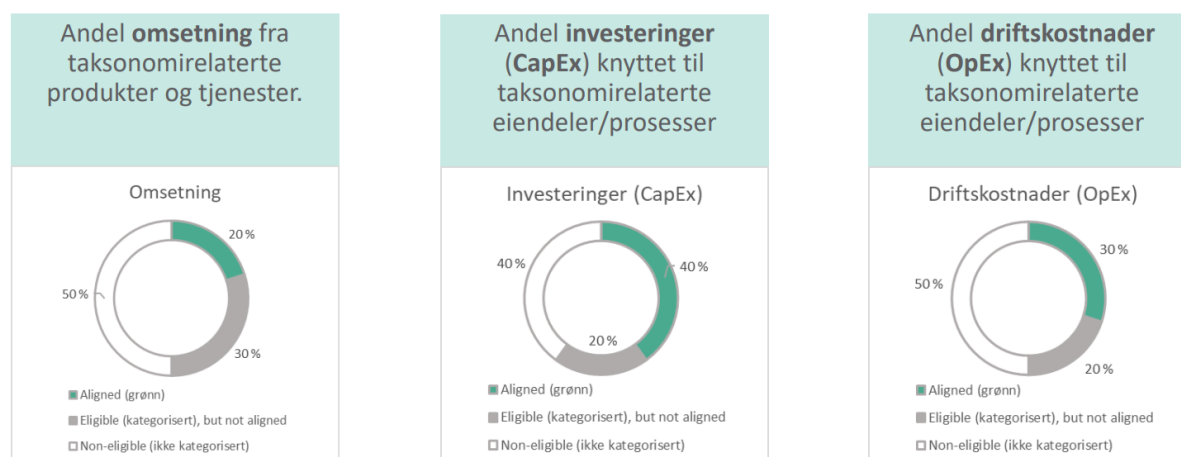

Figur 6: Eksempel på DNSH for aktiviteten «konstruksjon av nybygg» (Grønn Byggallianse, 2022). Egen illustrasjon.

Rapporteringskrav for ikke-finansielle foretak

Taksonomiforordningen innfører krav til kvalitativ og kvantitativ informasjon som skal inkluderes i selskapers rapportering (NOU 2023: 15). Etter forordningens artikkel 8, må ikke-finansielle aktører som omfattes av rapporteringsplikten i NFRD, rapportere om hvor stor andel av deres økonomiske aktiviteter som kan defineres som grønne etter taksonomiens klassifiseringer. Dette skal hovedsakelig gjøres gjennom tre nøkkeltallsindikatorer (KPIer), som angår omsetning, investeringer (CapEx) og driftskostnader (OpEx) (Norsk Klimastiftelse, 2021) (Figur 7). Å fremlegge slike nøkkeltall vil være frivillig for øvrige foretak som ikke omfattes av plikten. Kriteriene har likevel som hensikt å oppmuntre andre markedsdeltakere til å offentliggjøre disse opplysningene:

«Fastsettelsen av kriterier for miljømessige bærekraftige aktiviteter kan oppmuntre markedsdeltakere som ikke omfattes av denne forordningen, til frivillig å offentliggjøre og legge fram opplysninger på sine nettsteder om sine miljømessige bærekraftige økonomiske aktiviteter». (EU, fo. 852/2020, pkt. 15).

Figur 7: KPIer for ikke-finansielle foretak. Illustrasjon: Norsk Klimastiftelse (2021).

Rapporteringskrav for finansielle foretak

Store finansforetak som etter taksonomiforordningen omfattes av rapporteringsplikten, skal inkludere ulike KPIer i sine periodiske rapporter. Etter kapitalkravsregelverket er det DNB, Sparebank 1 SR-bank og Kommunalbanken som defineres som store bankforetak i Norge (Meld. St. 12 (2021-2022)). Likevel er det ventet å medføre en smitteeffekt ettersom investorer vil kunne stille samme krav til mindre banker (Buen et al., 2022). EUs definisjoner av store foretak avviker fra den norske definisjonen, noe som har skapt debatt rundt kravene. Finans Norge uttalte i en høring til lovforslaget at dersom virkeområdet for forordningene vil gjelde den norske definisjonen av store foretak, bør det innføres forenklete krav og rapporteringsløsninger for mindre aktører (Prop. 208 LS (2020-2021)).

Etter forordningen plikter finansielle foretak å rapportere om i hvilken grad de har investert i eller finansiert foretak som har aktiviteter som oppfyller kriterier etter taksonomien (NOU 2023: 15). For kredittutstedere vil et av de mest sentrale nøkkeltallene bli «Green Asset Ratio» (GAR). GAR representerer bankens grønne eiendeler, eksempelvis hvor stor andel av samlet låneportefølje som er eksponert mot taksonomikompatible aktiviteter. Ved beregning av GAR-brøken, skal telleren utelukkende inkludere lån til store foretak som selv er underlagt rapporteringsplikten, uavhengig om de SMB som har fått lån har rapportert etter taksonomien på frivillig basis. Nevneren inkluderer lån til alle typer foretak (Meld. St. 12 (2021-2022)).

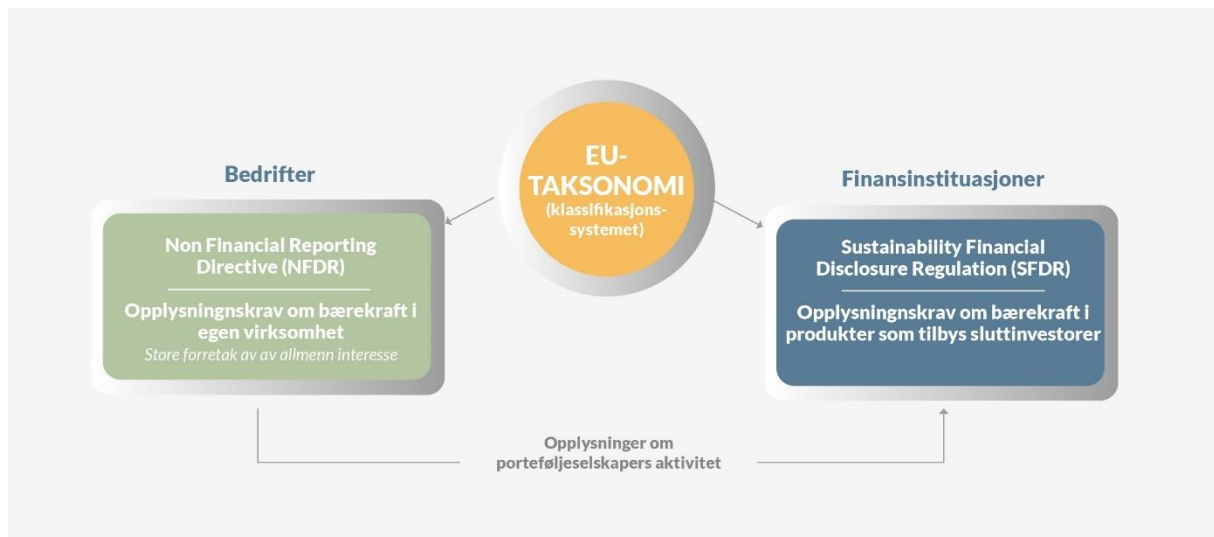
Et annet sentralt nøkkeltall er «Banking book Taxonomy Alignment Ratio» (BTAR). BTAR representerer, i likhet med GAR, hvordan bankens balanse er i tråd med taksonomien, men inkluderer også eksponeringer mot små foretak i telleren (Meld. St. 12 (2021-2022)).

Bankenes rapportering på BTAR skal medføre at virksomheter eller sektorer som mangler kriterier i taksonomien også kan få insentiver til å investere i bærekraftige aktiviteter (Raiffeisen Bank International, 2022).

2.4.2 Offentliggjøringsforordningen (SFDR)

Offentliggjøringsforordningen, eller Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) er et annet sentralt tilskudd i EUs handlingsplan for bærekraftig finans. SFDR innfører rapporterings- og opplysningskrav til finansielle foretak som driver porteføljeforvaltning, også omtalt som «finansmarkedsdeltakere» etter forordningen (EU, fo. 2019/2088, art. 2). Finansmarkedsdeltakere spiller en viktig rolle i å fremme bærekraftige aktiviteter gjennom å være tilbydere av finansielle produkter som støtter opp mot grønne initiativ (fond, obligasjoner, mm.). SFDR regulerer hvilken informasjon finansielle foretak skal offentliggjøre i investeringsrådgivning og ved markedsføring av finansielle produkter (Prop. 208 LS (2020-2021)).

Taksonomiforordningens artikkel 5, 6 og 7 gir utfyllende krav til hvilken informasjon og opplysninger finansmarkedsdeltakere skal offentliggjøre etter SFDR. Det skal opplyses om hvordan og i hvilken grad taksonomiens rammeverk er anvendt i vurderingen (Innst. 49 L (2021-2022)). Opplysningene skal gis i avtaledokumenter og i periodiske rapporter. Dette vil danne nye merkeordninger der finansielle produkter rangeres mellom grønn, lysegrønn eller nøytral (Norsk Klimastiftelse, 2021). Felles kriteriesett og merkeordninger vil medføre at investeringsmuligheter kan sammenliknes lettere på tvers av land og sektorer (Prop. 208 LS (2020-2021)). Hensikten er å bidra til økt transparens rundt hvordan kredittutstedere og investeringsrådgivere inkluderer bærekraftsrisiko i sine beslutninger, som vil redusere informasjonsasymmetri mellom foretak og investorer. Å ta hensyn til bærekraftsrisiko i investeringsbeslutninger kan også gjøre realøkonomien og finanssystemet mer stabilt (EU, fo. 2019/2088, pkt. 19). Målet er at sluttinvestorer skal kunne foreta rasjonelle valg basert på relevant, konsistent og fullstendig bærekraftsinformasjon (Kleven, 2022).

Figur 8: Sammenhenger i EUs handlingsplan for bærekraftig finans. Egen illustrasjon, inspirert av Kleven (2022).

Taksonomiens konsekvenser for små og mellomstore bedrifter

EU-kommisjonen peker i sin strategi på at både forbrukere og SMB har en viktig rolle i omstillingen til en bærekraftig økonomi (European Commission, 2021a). Taksonomien er ventet å gi betydelige konsekvenser for hele næringslivet (KBNN, 2021; Sporstøl, 2023). For det første kan innføringen av taksonomien medføre at flere banker ser behovet for å fastsette tydelige rammeverk for grønne produkter (BDO, 2023a). Dermed vil taksonomien bli en svært viktig referanse ved utstedelse av grønne lån til bedrifter (Norges Bank, 2022).

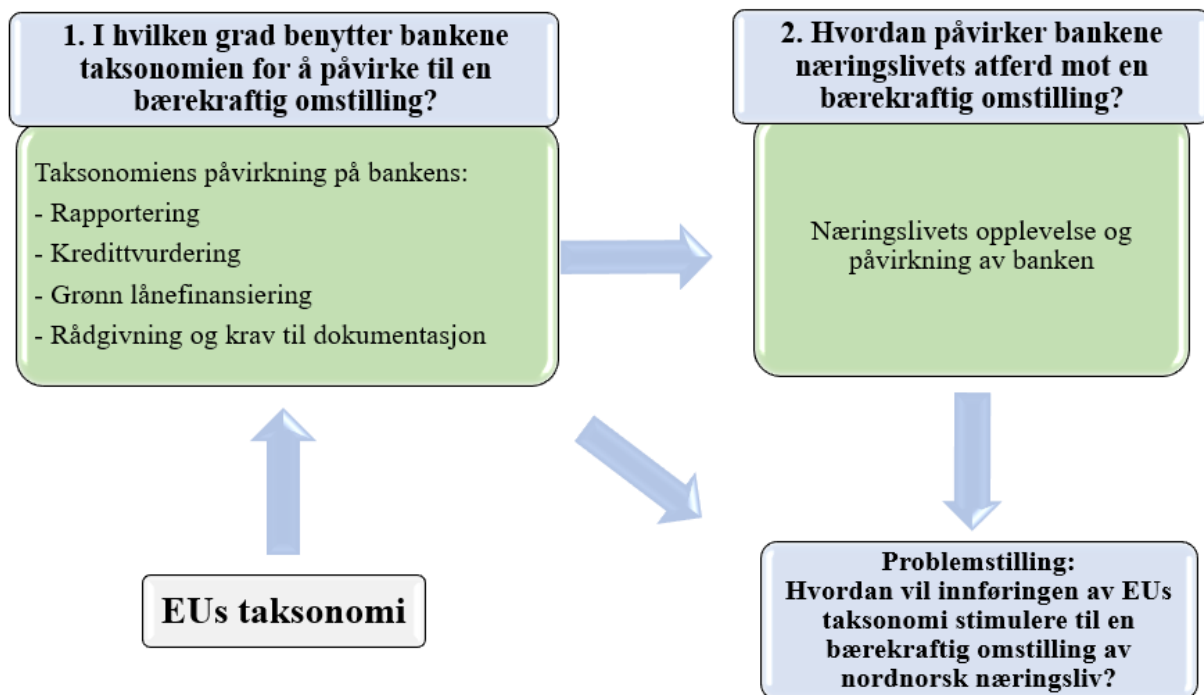
I tillegg vil finansaktører som rammes av rapporterings- og opplysningspliktene få økt informasjonsbehov fra bedriftene de finansierer (Sporstøl, 2023; Meland, 2023).

Virksomheter som ikke overholder taksonomien kan dermed risikere at kapitaltilgangen reduseres, fordi investorer og banker nå har bedre beslutningsgrunnlag for å navigere i henhold til bærekraft (KBNN, 2022a). Allerede i 2020 var flere av de største finansaktørene i gang med overgangen, og man så at kapital strømmet mot mer bærekraftige aktiviteter hurtigere og i et større omfang enn forventet (Finans Norge, 2021).

Det stilles også økte krav fra private investorer og sluttbrukere i markedet som etterspør bærekraftige produkter og tjenester. Med taksonomien til grunn vil bruken av «grønn» eller «bærekraftig» i årsrapporter, nettsider og markedsføring av produkter kunne måles og etterprøves (KBNN, 2021). Bedrifter med etterprøvbare opplysninger vil fremstå som mer attraktive, både for banker og andre interessenter i verdikjeden (Ramberg, 2022; Sporstøl, 2023). Dette ventes å skjerpe forventningene, og til å se vekst i rapportering og en bærekraftig omstilling i hele næringslivet (KBNN, 2021).

2.4.3 Oppsummering

Litteraturen har belyst ulike områder hvor bankene har innflytelse på næringslivet og hvordan taksonomien skal stimulere til en bærekraftig omstilling. Figur 1 som ble vist innledningsvis i oppgaven har blitt konkretisert ytterligere i Figur 9 nedenfor, med utgangspunkt i hovedelementene fra litteraturgjennomgangen. Taksonomiens påvirkning vil dermed undersøkes gjennom bankenes rapporteringspraksis på taksonomien, hvilken betydning den har for risikoprising ved kredittvurdering og grønn lånefinansiering, samt hvilke dokumentasjonskrav som stilles til bedriftene.

Figur 9: Analysemodell

3 Empirisk kontekst

Oppgavens problemstilling har avgrenset seg til å fokusere på nordnorsk næringsliv. I det følgende vil vi gi en introduksjon til det generelle næringslivet og de bransjene som skal studeres empirisk. Det vil også trekkes frem tidligere empiriske undersøkelser som tidligere har satt søkelys på hvordan næringslivet i nord stiller seg til klimarisiko og taksonomien. Til slutt vil kapittelet redegjøre for hvordan taksonomiforordningen forventes å påvirke de spesifikke næringene i vårt utvalg.

3.1 Næringslivet i Nord-Norge

Nord-Norge består av fylkene Nordland, Troms og Finnmark, og er den største landsdelen i Norge etter areal. Med sine naturgitte fortrinn vil landsdelen spille en viktig rolle i utviklingen av et mer bærekraftig og klimavennlig samfunn. Fremtidsrettede og bærekraftige næringer er beskrivende for nordnorsk næringsliv (Helgesen, 2019). Nordnorske bedrifter livnærer seg i stor grad av naturressurser, og kjennetegnes ved å være mer eksportdrevet enn resten av den norske økonomien. Næringsstrukturen har beveget seg fra å være dominert av fiskerinæringen til å utvikle en betydelig næringsmessig diversifisering over tid. Verdikjedene knyttet til sjømat, reiseliv og landbruk er eksempler på bidrag til dette (Grünfeld & Pedersen, u.å.).

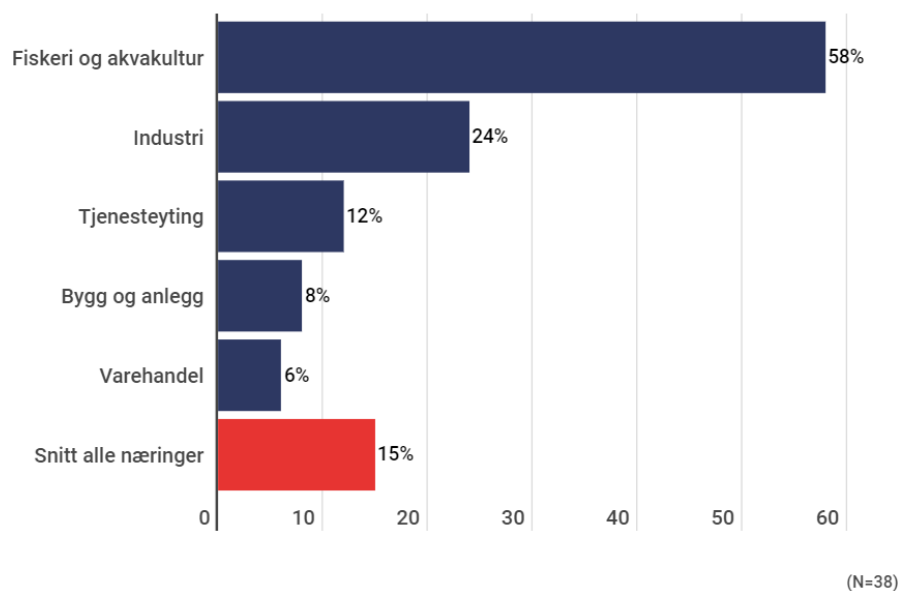
Næringslivet i nord utpeker seg på flere måter, særlig ved at det består av mange små virksomheter. Omtrent 40 % av verdiskapningen i Nord-Norge stammer fra små bedrifter med lønnskostnader under 10 millioner kroner årlig. Denne andelen er dobbelt så høy som i Sør-Norge (KBNN, 2022c). Ifølge tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) er bygg- og anleggsvirksomhet, fiskeri og akvakultur, industri og varehandel de fire største og mest verdiskapende næringene i landsdelen, målt i både omsetning og bruttoprodukt basisverdi (SSB, 2020) (Tabell 2).

Tabell 2: Fylkesfordelt nasjonalregnskap, etter næring, år og region. (SSB, 2020).

Troms og Finnmark		Nordland	
Sektor	Bruttoprodukt i basisverdi (mill. kr)	Sektor	Bruttoprodukt i basisverdi (mill. kr)
Varehandel og rep. av motorvogner	9 231	Industri	10 197
Fiske, fangst og akvakultur	8 737	Fiske, fangst og akvakultur	9 925
Bygg- og anleggsvirksomhet	8 543	Varehandel og rep. av motorvogner	8 765
Industri	6 679	Bygg- og anleggsvirksomhet	8 751

Nordnorske virksomheter har lang tradisjon for å drive bærekraftig ressursforvaltning og næringsvirksomhet. Det grønne skiftet krever likevel en omstilling, også for nordnorske bedrifter. En velfungerende og attraktiv landsdel trenger å opprettholde et mangfold av konkurransedyktige næringer som overlever på sikt, og derfor er det viktig at næringslivet henger med på det grønne skiftet (Meld. St. 9 (2020-2021)).

Til tross for at fokuset på bærekraft er større enn aldri før, har undersøkelser vist at næringslivet i Nord-Norge henger bakpå når det gjelder bevissthet på bærekraft og bærekraftsrapportering (PwC, 2021). Bevisstheten rundt taksonomiens ikrafttredelse er også lav, og svært få virksomheter har kartlagt hvilke konsekvenser den kan medføre eller hvorvidt bedriftens aktiviteter kan klassifiseres som bærekraftige (KBNN, 2022a; PwC, 2021). Forventningsbarometeret for 2022 i nordnorsk næringsliv viste at klimarisiko har svært liten betydning for nordnorske virksomheter investeringer og strategiske valg (KBNN, 2022b).

Figur 10: Nordnorsk næringslivs kjennskap til EUs taksonomi i 2022 (KBNN, 2022a).

Fra undersøkelsene finner man også et stort sprik mellom ulike næringer, der noen enkeltvirksomheter har god kjennskap til taksonomien (Figur 9). Likevel er det generelle bildet, uavhengig av bransje, at det er et behov for mer kunnskap om taksonomien og mulige konsekvenser den kan medføre. KBNN (2022b) påpeker at resultatene kan handle om at regelverket på undersøkelsens tidspunkt var nytt, ikke tredd i kraft, og at taksonomien derfor ikke hadde fått tak på næringslivet. En annen årsak som trekkes frem er eierstrukturen i nordnorsk næringsliv. SMB har en svakere utviklingskapasitet, og fokuset på bærekraft i virksomheten avhenger som regel av den enkelte leders engasjement (KBNN, 2022b).

Denne masteroppgaven vil undersøke to av de største næringene i Nord-Norge; fiskeri og akvakultur, og bygg og anlegg. I taksonomiforordningen er det bare bygg og anlegg som har ferdigutviklede kriterier for å kunne oppfylle miljømålene i taksonomien, mens fiskeri- og akvakultur foreløpig faller utenfor. På bakgrunn av det blir det aktuelt å undersøke hvorvidt taksonomiens ikrafttredelse gir bransjene ulike forutsetninger for å omstille seg bærekraftig.

3.1.1 Fiskeri og akvakultur

Fiskeri og akvakultur betegner bedrifter som arbeider med mat fra havet, og inneholder et bredt spekter av virksomheter: fiske, oppdrett, fôrproduksjon og bearbeiding av sjømat, for å nevne noen. Marin matproduksjon har utviklet seg til å spille en svært viktig rolle for nordnorsk økonomi (KBNN, 2017), og vil spille en viktig rolle i fremtidens lavutslippssamfunn (Norsk Klimastiftelse, 2021). Bransjen kjennetegnes særlig av høy produktivitet og lønnsomhet. Samtidig som antall sysselsatte faller, øker investeringene og det har utviklet seg til å bli en svært kapitalintensiv næring. Næringen benytter seg i økende grad av kostbar og effektiviserende teknologi og utstyr, noe som også gjør det til en kapitalkrevende næring (KBNN, 2017). Dette kan eksempelvis sees gjennom de store verdiene som er investert i fiskeri og akvakultur på Oslo Børs.

I forbindelse med taksonomien er det usikkerhet tilknyttet hvilke konsekvenser dette vil ha for bedriftene i denne bransjen. Fiskeri og akvakultur per dags dato ikke direkte omfattet av reguleringene ettersom bransjen ikke utgjør en trussel for å oppnå klimamålene (Horjen, 2021). Det betyr at virksomheter innenfor denne bransjen teknisk sett ikke har forutsetninger for å kunne klassifisere sine aktiviteter som bærekraftige, noe som ventes å kunne påvirke bedriftenes tilgang på grønn finansiering (Lerøy Seafood, 2021).

Likevel er dette en bransje som allerede er preget av reguleringer og høye krav fra sluttforbrukere (MSC, 2016). Næringen har erfaring med å utvikle bærekraftige løsninger for å oppnå miljøsertifiseringer og merkeordninger som anerkjenner produkters eller verdikjedens innvirkning på bærekraft. Norske myndigheter har også vedtatt rammer som skal sikre bærekraftig forvaltet fiskeri, slik som kvoteregulering og periodisering av fangst. Utviklingen av bærekraftige løsninger er dermed ikke noe nytt for virksomheter innen denne bransjen.

Forslag til kriterier for fiskerinæringen er fremdeles under utvikling, og i mars 2022 ble det presentert forslag til kriterier på EUs Platform for Sustainable Finance. Dersom disse kriteriene blir vedtatt, vil det ramme alle bedrifter i fiskerinæringen. Kriteriene gjøres i første

omgang gjeldende ved finansieringsbehov, men vil også kunne påvirke markedstilgang og leverandørkjeder i fremtiden (KBNN, 2023). For sjømatnæringen er det vesentlig at vilkårene som blir satt for å kunne klassifiseres som bærekraftig, bygger på oppdatert vitenskapelig grunnlag om hvilke miljøpåvirkninger bransjen representerer (Haram, 2020). Nærings- og fiskeridepartementet har opprettet en referansegruppe som skal arbeide med utviklingen av kriteriene for sjømat- og fiskerinæringen i taksonomien (Nærings- og fiskeridepartementet, 2021).

3.1.2 Bygg- og anlegg

Bygg- og anleggsbransjen omfatter virksomheter som er involvert i prosjektering, planlegging, konstruksjon og vedlikehold av bygninger, infrastruktur og annen fysisk infrastruktur, deriblant boliger, kommersielle bygninger, veier, broer, tunneller og offentlige anlegg (Miljødirektoratet, 2019). Som vist i Tabell 2, er dette en av de mest verdiskapende næringene i Nord-Norge. Dette er også en særlig relevant næring å undersøke ettersom produksjon og tilretteleggelse av bygg for bolig og næringsformål legger et vekstgrunnlag for verdiskapning og sysselsetting i andre næringer. God infrastruktur kan dermed påvirke hele næringslivet og bidra til økt konkurransekraft (Menon Economics, u.å.).

Bygg- og anleggsbedrifter står for en stor andel av verdens totale klimautslipp, og flertallet av utslippene skjer indirekte gjennom verdikjeden (Gillerhaugen & Andenæs, 2023). Dette gir bransjen et stort ansvar med å omstille seg og oppfylle gitte kriterier i taksonomien (Grønn Byggallianse, 2022). Taksonomikriteriene til bygg og anlegg fokuserer i stor grad på gjenvinning av bygningsavfall, jordgrunn, krav til installasjoner og materiell, og gjenbruk (Grønn Byggallianse, 2022; Kleven, 2022). Kriteriene i taksonomien vil legge føringer for hvilke hensyn som må tas i fremtidige planlegginger og strategiutviklinger.

For bygg- og anleggsbedrifter vil det være flere fordeler ved å innrette seg etter taksonomiens regelverk. Med såkalte «grønne» bygg, kan sektoren tilegne seg bedre lånebetingelser, lavere krav til egenkapital, lengre løpetid og til en viss grad høyere leienivåer. Grønne bygninger vil også ansees som attraktive investerings- og finansieringsobjekter (Bjørkholt et al., 2022). Det påpekes også at taksonomien vil stimulere til «miljøvennlig produksjon, miljøsertifisering, valg av mer miljøvennlig utstyr og bærekraftsrapportering» (Fjelldal et al., 2022, s. 111). På sikt ventes det å bli et absolutt krav om at nye byggeprosjekter klassifiseres som grønne for å få tilgang til kapital (Grønn Byggallianse et al., 2020). Det blir derfor viktigere at bygg og anlegg forbereder seg på å oppfylle taksonomiens kriterier fremover.

4 Metode

Samfunnsvitenskapelig metode omhandler hvordan man tilegner seg informasjon om den sosiale virkeligheten, hvordan informasjonen analyseres, og hva den forteller oss om samfunnsmessige forhold og prosesser. I empirisk forskning er det svært viktig med systematikk, grundighet og åpenhet (Johannessen et al., 2016). Dette kapittelet tar for seg de metodiske valgene som har blitt gjort underveis i forskningsprosessen. Hensynet om å besvare problemstillingen på best mulig måte og samtidig bevare forskningskvalitet har vært avgjørende for de metodiske valgene. Dette kapittelet vil redegjøre for forskningsdesign, utvalgsstrategi, informant- og respondentutvalg, forskningskvalitet, metode for litteratursøk, og til slutt noen etiske betraktninger.

4.1 Forskningsdesign

Forskningsdesignet er selve rammeverket for hvordan innhenting og dataanalyse foregår, og reflekterer de prioriteringer som blir gjort underveis i forskningsprosessen (Bryman & Bell, 2011). Problemstillingen i denne oppgaven danner grunnlag for et eksplorerende forskningsdesign. Eksplorerende design kjennetegnes ved at man får ny kunnskap på områder hvor det finnes lite forhåndskunnskaper (Curry et al., 2009). Typisk for eksplorerende design er at veivalg kan tilpasses underveis i prosessen etter hvert som man tilegner seg dypere innsikt i fenomenet som studeres (Forskningsetikk, 2019).

Samtidig vil et av forskningsspørsmålene undersøkes kvantitativt, noe som også gir studien en deskriptiv dimensjon. Hensikten med deskriptive design er å kunne få en kvantifisert beskrivelse av et fenomen, for eksempel et samfunn eller et segment. Deskriptive design utformer seg som oftest ekstensivt, ved at man går i bredden på flere enheter (Bryman & Bell, 2011). Det er også vanlig med en ambisjon om å kunne trekke generaliseringer på tvers av en populasjon eller å kunne foreta komparative analyser (Johannessen et al., 2016), noe som også er gjeldende i denne undersøkelsen.

4.1.1 Mixed methods design

Under evaluering av oppgavens formål og problemstilling, ble det besluttet at forskningsspørsmålene best lar seg besvares separat gjennom ulike metoder. Problemstillingen vil undersøkes i to sekvenser, noe som skaper et sekvensielt design med kombinerte metoder. I litteraturen betegnes dette som «mixed methods design». Mixed

methods, eller kombinerte metoder, konseptualiseres gjerne ved at både kvalitativ og kvantitativ metode benyttes i én og samme studie (Bryman & Bell, 2011). Kvalitative studier kan benyttes som en forstudie eller veiledning til kvantitative undersøkelser, eksempelvis ved å danne hypoteser eller pilotstudier som kan bidra til å forberede et kvantitativt opplegg (Kaarbø, 2009), som er beskrivende for fremgangsmåten i denne oppgaven.

Fordelen med å kombinere metoder er at det kan øke forståelsen innen et gitt tema ved at fenomenet belyses fra flere perspektiver (Kaiser, 2015). Den kvalitative komponenten gir rike og beskrivende data som kan gi kontekst og dypere innsikt, mens den kvantitative gir numeriske data som kan analyseres statistisk. Ulike kilder og perspektiver kan bidra til å identifisere uventede funn og sammenhenger som kanskje ikke ville blitt avløst ved bruken av bare én type metode (Kaarbø, 2009). Med dette til grunn ansees kombinasjonsdesign som passende for denne oppgavens problemstilling. Forskningsspørsmål 1 vil være hensiktsmessig å gjennomføre i første sekvens, og vil bidra til å danne grunnlag for undersøkelsen av forskningsspørsmål 2.

4.1.2 Forskningstilnærming

Problemstillingen i denne oppgaven er definert med fokus på praktisk relevans, og som forskere har vi en pragmatisk tilnærming. Pragmatismen vektlegger forskningsspørsmålets betydning og hvordan det bør være det ledende utgangspunktet i metodevalg i forskningen (Wiggins, 2011). Pragmatisk forskning baserer seg typisk på en abduktiv tilnærming. Abduksjon innebærer å kombinere induktive og deduktive tilnærminger ved å veksle mellom teori og empiri, der forskningen utspiller seg som en kontinuerlig spørrende og problemløsende prosess (Jacobsen, 2022). I praksis innebærer dette at litteraturen danner det grunnleggende utgangspunktet for datainnsamlingen. Dersom uventede funn oppstår, kan teorien justeres og tilpasses for å belyse og skape bedre forståelse over funnene. En slik tilnærming kan fungere både teorigenererende og teoriverifiserende (Andersen, 2017).

4.2 Metode for datainnsamling

Det er spesielt forskningsdesignet og til en viss grad det vitenskapsteoretiske ståstedet som legger føringer for valg av metode for datainnsamling (Busch, 2019; Johannessen et al., 2016). Riktig valg av metode for datainnsamling bidrar til å redusere sannsynligheten for å fremstille feilaktige konklusjoner (Johannessen et al., 2016). Denne undersøkelsen kombinerer to metoder; semistrukturert intervju for forskningsspørsmål 1 og

spørreundersøkelse for forskningsspørsmål 2. Redegjørelse og begrunnelse for valg av metoder vil gjennomgås i det følgende.

4.2.1 Semistrukturert intervju

Forskningsspørsmål 1 i denne oppgaven har som hensikt å undersøke i hvilken grad bankene benytter taksonomien i sin virksomhet. Grunnet et ønske om en dybdeforståelse ble det besluttet å gjennomføre semistrukturerte intervjuer med relevante representanter fra banknæringen. Dette er en bransje som består av et få antall enheter, men som likevel har en stor påvirkning på øvrig næringsliv. En kvalitativ tilnærming med intervju ble derfor ansett som mest hensiktsmessig for undersøkelsen av forskningsspørsmål 1.

Semistrukturert intervju er ansett som en fleksibel metode fordi den ikke krever en ufravikelig standardisering. Metoden tillater oss å stille oppfølgingsspørsmål eller skifte spor i samtalen der det er hensiktsmessig (Johannessen et al., 2016). Likevel vil en viss grad av standardisering av tema sikre at alle informanter får de samme hovedspørsmålene, slik at det foreligger et sammenlikningsgrunnlag. En annen fordel ved intervju er muligheten til å innhente detaljerte opplysninger og kontekstrik informasjon (Rovai et al., 2014). Seaman (2008) argumenterer for muligheten til å forklare «hvorfor» på spørsmål som kvantitative undersøkelser ikke ville fanget opp. Dette har vært en avgjørende grunn til valg av metode, og har bidratt til å gi nødvendig og verdifull innsikt til det videre forskningsarbeidet.

En svakhet ved denne metoden er imidlertid at datainnsamlingen kan være svært tid- og ressurskrevende (Seaman, 2008). Dette kan medføre utfordringer knyttet til å få innhentet nok informasjon til å danne seg holdbare synspunkt på problemstillingen (Johannessen et al., 2016). Kvalitative resultater kan ansees som myke resultater som krever større grad av tolkning (Seaman, 2008). I tillegg kan det være mer utfordrende å forenkle og generalisere grunnet det subjektive grunnlaget (Johannessen et al., 2016).

Intervjuguide

For sikre at alle relevante tema og spørsmål ble gjennomgått, ble det utarbeidet en semistrukturert intervjuguide i forkant av intervjuene. Spørsmålene ble formulert med bakgrunn i eksisterende teori og litteratur. Informantene fikk også tilsendt en enkel overordnet temaguide i forkant av intervjuet, slik at de kunne forberede seg på frivillig basis dersom det var ønskelig. Formålet med dette var å potensielt øke dybden og kvaliteten i svarene fra informantene, ettersom noen av spørsmålene kunne være omfattende og kompliserte å svare

på uten forberedelse. Intervjuguiden ble strukturert gjennom ulike relevante tema med utgangspunkt i litteraturgjennomgangen (Vedlegg 1).

Gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført i tidsperioden 27.02.23 til 22.03.23. Ett av intervjuene ble gjennomført digitalt over Microsoft Teams. Digitale kommunikasjonsformer har blitt en svært vanlig metode i forskning, særlig grunnet effektiviteten og tidsbesparelsen den medfører (Johannessen et al., 2016). Videosamtaler gir mulighet for en interaksjon tilnærmet lik ansikt-til-ansikt-kommunikasjon, noe som ga en naturlig flyt i samtalene. De to resterende intervjuene ble avholdt i fysisk møteform, noe som var hensiktsmessig med tanke på den helhetlige kommunikasjonen og tilstedeværelse i samtalen. Varigheten på intervjuene varierte fra 60-75 minutter, avhengig av oppfølgingsspørsmål og tid disponibelt. For å øke tilstedeværelsen i samtalen og unngå for mye noteringingsarbeid, ble det gjort samtykket lydopptak av intervjuene som kunne transkriberes i etterkant.

4.2.2 Spørreskjemaundersøkelse

For å undersøke forskningsspørsmål 2, har det blitt benyttet en spørreskjemaundersøkelse til bedriftene næringslivet. Spørreskjema er en kvantitativ forskningsmetode som tillater å innhente data fra et større utvalg over forholdsvis kort tid (Johannessen et al., 2016). Metoden krever et representativt utvalg av en populasjon for å kunne generalisere funn og etablere statistisk signifikante konklusjoner. Ved hjelp av målbare størrelser kan man kvantifisere sammenhenger mellom ulike variabler (Sukamolson, 2007).

Styrker og svakheter ved spørreskjemaundersøkelser avhenger i stor grad av hvordan spørreskjemaet blir utformet og strukturert. Spørreskjemaundersøkelser kan avdekke kunnskaper, holdninger og handlinger, og består typisk av faste spørsmål og svaralternativer. Faste spørsmål og svaralternativer innebærer en standardisering som gjør det enklere å avdekke tydelige forskjeller og likheter mellom respondentene. En svakhet ved at svarene er forhåndsdefinerte, er manglende mulighet til å fange opp begrunnelser for svarene (Johannessen et al., 2016).

Utforming av spørreskjema

Utgangspunktet for utforming av spørreskjemaet var å best mulig kunne gi svar på forskningsspørsmålet. Litteraturgjennomgangen og funn fra intervjuene bidro til å

operasjonalisere spørreundersøkelsens utforming. Det ble lagt vekt på selvinstruerende spørsmål som var relevante, enkelt formulert og entydige. For å forenkle analysearbeidet ble det besluttet å utelate muligheten for åpne spørsmål. Åpne spørsmål kan på én side gi mer utfyllende informasjon, men kan være problematiske å generalisere (Johannessen et al., 2016). Spørreskjemaet var dermed strukturert, i form av lukkede spørsmål med forhåndsoppgitte svaralternativer. En annen hensikt med dette var å øke sjansen for at flest mulig respondenter besvarer alle spørsmål.

Innledningsvis besto spørreskjemaet av kartleggingsspørsmål med hensikt om å avdekke viktige kjennetegn ved respondentene, som bransje, lokasjon og bedriftsstørrelse. I de fleste hovedspørsmålene ble det benyttet en 5-punkts Likert-skala, som innebærer en gradering av svarene fra «i svært liten grad» til «i svært stor grad». I alle graderingss spørsmålene ble det inkludert et nøytralt svaralternativ i midtpunktet. Nøytrale svaralternativ er hensiktsmessig for å unngå at respondentene tar positive eller negative standpunkt til spørsmål de mangler interesse eller kunnskap om. Tvungne svar kan gi feilaktige resultater som representerer en større polarisering enn det som er realiteten (Jacobsen, 2022).

4.3 Utvalg og rekruttering

Oppgavens avgrensede målgruppe betegnes som den populasjonen som undersøkes (Johannessen et al., 2016). Populasjonen for denne undersøkelsen omfatter nordnorsk næringsliv. Forsknings spørsmålene definerer ulike utvalg og dermed ulike analyseenheter i populasjonen. Sammen vil disse utvalgene bidra til å kunne besvare problemstillingen, samtidig som det gir mulighet til å avdekke forskjeller og sammenhenger mellom ulike grupper i utvalget. Videre vil det redegjøres for hvordan informanter ble utvalgt til intervju, respondenter rekruttert til spørreundersøkelsen, og hvordan utvalgs- og rekrutteringsprosessen foregikk.

4.3.1 Informanter til intervju

Utvalgsstrategien som ble benyttet for å innhente informanter til intervjuene betegnes som strategisk utvelgelse. Strategisk utvelgelse innebærer en faglig vurdering der man velger ut et begrenset antall informanter i en bestemt målgruppe som er nødvendig for å få samlet inn data. Hensikten er å få et utvalg av informanter som har særskilt god kunnskap og erfaring om temaet som skal undersøkes. Formålet med dette er ikke nødvendigvis representativitet, men hensiktsmessighet (Johannessen et al., 2016). I dette tilfellet var det hensiktsmessig å avholde

intervju med informanter fra de mest dominerende bankene i næringsmarkedet i landsdelen; DNB og Sparebank 1 Nord-Norge (SNN). Rekrutteringen foregikk systematisk ved at vi tok kontakt med bankene direkte via e-post i god tid før intervjuene skulle avholdes. Våre kontaktpersoner i bankene henviste oss videre til relevante informanter som hadde best erfaring med temaet. Intervjuutvalget i denne undersøkelsen består dermed av to informanter fra SNN, og én informant fra DNB. Informantutvalget er presentert i tabellen under.

Tabell 3: Informantutvalg til intervju.

Informanter	Bank	Stilling	Møteform
Informant 1	DNB	Produktutvikler for grønne produkter	Microsoft Teams
Informant 2	Sparebank 1 Nord-Norge	Kredittansvarlig for bedrifter	Fysisk møte
Informant 3	Sparebank 1 Nord-Norge	Seniorrådgiver bærekraft	Fysisk møte

4.3.2 Rekruttering og gjennomføring av spørreskjemaundersøkelse

Utvalget til spørreundersøkelsen består av bransjene fiskeri, akvakultur og bygg og anlegg, der alle er lokalisert i Nord-Norge. Denne formen for utvelgelse kan betegnes som stratifisert klyngeutvelgelse. Stratifisert utvelgelse innebærer at enhetene har samme egenskaper ut fra ett eller flere kjennetegn (Johannessen et al., 2016), som i dette tilfellet innebærer ulike bransjer og bedriftsstørrelser. Klyngeutvelgelse går ut på å dele populasjonen inn i mindre klynger som er geografisk eller tematisk relatert for å redusere variasjon innad i klyngene. Denne formen for utvelgelse er spesielt egnet i tilfeller hvor man ønsker å undersøke en populasjon som er spredt over et stort geografisk område eller hvor populasjonen er svært stor (Salehi & Seber, 1997). Stratifisert klyngeutvelgelse faller under kategorien sannsynlighetsutvelgelse, en utvelgelsesform som øker muligheten til å generalisere (Drageset & Ellingsen, 2009).

Alle bedrifter som ble invitert til å delta fikk tilsendt lenke til spørreundersøkelsen via e-post. Denne rekrutteringsformen er tidseffektiv og gir muligheten til å nå ut til et stort antall respondenter. En svakhet er imidlertid at respondentene ikke får legitimert seg, noe som øker risikoen for at uegnede personer mottar e-posten og besvarer undersøkelsen. I tillegg må det sendes ut svært mange invitasjoner for å sikre et tilstrekkelig antall respondenter (Johannessen et al., 2016). For å nå ut til bygg- og anleggsbransjen, tok vi først kontakt med medlemsorganisasjonen Nordnorske Entreprenørers Serviceorganisasjon (NESO).

Organisasjonen hjalp oss med å nå ut til 138 bedrifter innenfor bygg- og anleggsbransjen i Nord-Norge, ved å dele lenken til spørreundersøkelsen i et ukentlig nyhetsbrev via e-post. For å øke svarprosenten fra denne bransjen sendte vi ut ytterligere invitasjoner via e-post til flere bedrifter fra denne bransjen.

Til fiskeri- og akvakultur-bransjen foregikk rekrutteringen delvis gjennom e-postrekruttering og delvis personlig rekruttering. Alle invitasjonene til deltakelse ble sendt ut via e-post, men 20 av bedriftene hadde vi allerede vært i personlig kontakt med på stands under sjømatkonferansen Håp i Havet arrangert ved UiT. På forespørsel om deres bedrift kunne tenke seg å delta i prosjektet, fikk vi samlet inn e-postadresser til bærekraftsansvarlige eller daglige ledere i bedriftene. For å øke antallet respondenter sendte vi også ut ytterligere e-poster til flere bedrifter innenfor denne bransjen. Tidlig i prosessen fikk vi tilbakemelding om at enkelte bærekraftsansvarlige opplevde det som utfordrende å besvare spørsmål som omhandlet bedriftens bank- og låneforhold, og det ble derfor etter dette besluttet å sende spørreundersøkelsen utelukkende til daglige ledere.

For å holde en systematisk oversikt over rekrutteringen fra begge bransjer, ble det laget et separat dokument med alle aktuelle bedrifter, inkludert mailadresse til daglig leder eller sentralbord. Invitasjon ble sendt til alle bedrifter det var mulig å finne kontaktopplysninger til via offentlige hjemmesider eller sosiale medier. Bedrifter som ikke mottok spørreundersøkelsen, var dermed de det var vanskelig å finne kontaktinfo til. På bakgrunn av dette kan utvalgsstrategien derfor også gå under bekvemmelighetsutvelgelse, som innebærer å rekruttere de det er enklest å komme i kontakt med (Johannessen et al., 2016). For å forsikre oss om at alle bedrifter var innenfor riktig målgruppe, ble det foretatt bakgrunnsjekk på alle bedrifter før utsendelse. Spørreundersøkelsen ble kun sendt ut på tidspunkter innenfor normal arbeidstid for å øke sannsynligheten for respons, og invitasjonene ble derfor utsendt puljevis over flere dager.

Spørreskjemaet ble utviklet og besvart elektronisk gjennom nettsiden Nettskjema.no, og alle med invitasjon og tilsendt lenke kunne besvare. Skjemaet var åpent for besvarelse i tidsperioden 15.03.23 til 01.04.23. Det sendt ut 329 invitasjoner til bedriftene med forespørsel om å delta i undersøkelsen. Tabell 4 viser svarfordelingen mellom bransjene.

Tabell 4: Bransjefordeling og svarprosent

	Antall respondenter	% av svar	Antall invitasjoner sendt på e-post	Svarprosent
Fiskeri og akvakultur	42	57 %	123	34 %
Bygg og anlegg	32	43 %	206	16 %
Totalt	74	100 %	329	23 %

4.4 Dataanalyse

4.4.1 Intervju

I analysen av datamaterialet fra intervjuene tilknyttet forskningsspørsmål 1, ble alle utsagn fortolket under transkripsjonen av intervjuene. Videre bearbeiding innebar en datareduksjon og systematisering av svarene, før en fordeling av relevante temaer til ulike kategorier.

Kategorisering innebærer å fordele detaljert datamateriale og systematisere diverse utsagn til kategorier ut fra forhåndsbestemte kriterier. Kategoriene bør helst være relevante begrepsmessig og relevante for problemstillingen (Johannessen et al., 2016). Intervjuguiden gjorde at deler av kategoriseringen var satt på forhånd, og resultatene ble innordnet etter ulik tematikk som var gjentakende fra informantene.

4.4.2 Spørreundersøkelse

Den statistiske analysen av spørreundersøkelsen ble gjennomført i dataprogrammet SPSS Statistics. For å måle svar fra det totale utvalget ble resultatene analysert gjennom frekvenstabeller med verdier fra 1-5 i graderingsspørsmålene. All output fra analysen i SPSS ble overført til tabeller i Microsoft Excel for å fremstille resultatene på en oversiktlig måte. Relevante verdier ble overført til ulike typer diagrammer, avhengig av spørsmålenes utforming.

Før analysearbeidet kunne starte var det først nødvendig å filtrere ut de respondentene som ikke var i posisjon til å besvare spørreundersøkelsen. Ingen av spørsmålene var obligatorisk å besvare, hvilket kunne medføre at enkelte respondenter hoppet over spørsmål de ikke var i stand til å ta stilling til. Det ble derfor besluttet å filtrere ut respondenter som hadde hoppet over mer enn tre spørsmål, samt alle som besvarte «vet ikke» i spørsmålet om hvilken bank bedriften hadde kundeforhold til. Beslutningen ble basert på en antakelse om at personer som

ikke har kjennskap til bedriftens bankforbindelse, heller ikke er i posisjon til å uttale seg om bedriftens samspill med banken, noe som var en essensiell del for å sikre reliable svar. Totalt ble fire respondenter ekskludert fra datasettet, og analysen er derfor basert på svar fra 70 respondenter. Etter ekskluderingen sto vi igjen med følgende nettoutvalg, fordelt etter bedriftsstørrelse, lokasjon og bransje:

Tabell 5: Fordeling av utvalg til spørreundersøkelse

Bedriftsstørrelse	Antall respondenter	Prosent
SMB (0-100 ansatte)	56	80 %
Store bedrifter (100+ ansatte)	14	20 %
Totalt	70	100 %
Geografisk fordeling	Antall respondenter	Prosent
Troms og Finnmark	33	47 %
Nordland	37	53 %
Totalt	70	100 %
Bransje	Antall respondenter	Prosent
Fiskeri og akvakultur	39	56 %
Bygg og anlegg	31	44 %
Totalt	70	100 %

Bedriftsstørrelsene ble i analysen gruppert etter store bedrifter og SMB. Vi har benyttet oss av NHO (u.å.a.) sin definisjon, og satte skillet på 100 ansatte. Det var også ønskelig å forsikre oss om at det forelå et forhold mellom bankene som ble intervjuet og bedriftene som deltok i spørreundersøkelsen. Resultatene viste at 90 % av bedriftene i utvalget hadde kundeforhold i bankene som ble intervjuet i forbindelse med forskningsspørsmål 1. Dette bekrefter en sammenheng mellom bedriftene og bankene som ble undersøkt, som tillater oss å tolke funn fra både intervju og spørreundersøkelsen i lys av hverandre.

Måling av gruppegjennomsnitt

For å sammenlikne gruppegjennomsnitt mellom bedriftssegmentene ble det gjennomført t-tester og testing av sammenhenger i krysstabeller med khikvadrattest. T-tester benyttes typisk ved små utvalg, og testen bygger i dette tilfellet på en forutsetning om at gruppene i populasjonen er uavhengige av hverandre. For å vurdere signifikansnivå på resultatene ble det benyttet «two-tailed t-test», med p-verdi på 0,05 som akseptert signifikansnivå. Innen samfunnsvitenskapelig forskning er denne verdien den mest vanlige referansen (Johannessen et al., 2016). P-verdien består av en verdi mellom 0 og 1, og viser sannsynligheten for at forskjellene som observeres mellom gruppegjennomsnittene har oppstått ved en tilfeldighet (Lind et al., 2012). Med andre ord vil en p-verdi lavere enn 0,05 innebære at det foreligger statistisk signifikante forskjeller mellom gruppene.

4.5 Forskningskvalitet

Ettersom dette forskningsprosjektet inkluderer kombinerte metoder, kreves det en transparent og systematisk oversikt for å vise hvordan forskningskvaliteten har blitt ivaretatt (Bryman, Becker & Sempik, 2008, referert i Bryman & Bell, 2011, s. 101). I det følgende vil det redegjøres for de evalueringene som har blitt gjort av de metodiske valgene i forbindelse med datainnsamling og analyse, gjennom kvalitative mål innen kvalitativ og kvantitativ metode.

4.5.1 Evaluering av intervju

Forskningskvaliteten innenfor kvalitative metoder vurderes ofte gjennom begrepene validitet, troverdighet, objektivitet og reliabilitet (Lincoln & Guba, 1985). *Validitet* handler om i hvilken grad forskerens fremgangsmåter og funn reflekterer formålet med studien og representerer gode mål på virkeligheten. Innenfor validitet skilles det typisk mellom intern og ekstern validitet. *Intern validitet* går på hvorvidt mål og begreper som er operasjonalisert er relevante og dekkende for den virkeligheten som forskningsobjektene opplever (Johannessen et al., 2016), og hvorvidt vi har dekning i empirien for de konklusjoner som trekkes (Jacobsen, 2022). Semistrukturerte intervjuer tillater en interaktiv deltakelse hvor forskeren får dyptgående og detaljrik data rett fra kilden, noe som styrker den interne validiteten.

Fleksibiliteten i semistrukturerte intervjuer øker samtidig risikoen for fortløpende endringer i spørsmålsform og rekkefølge. Dette kan medføre mangel på konsistens, som kan være en trussel for forskningens validitet og overførbarhet (Ahlin, 2019). For å sikre konsistens ble det utformet en standardisert intervjuguide slik at alle hovedspørsmål ble stilt til alle

intervjuobjektene. I etterkant av intervjuene ble det også gjennomført en informantvalidering, som ansees for å være en effektiv metode for å styrke validiteten (Lincoln & Guba, 1985). Denne formen for validering innebærer at informantene får tilsendt utdrag fra sine intervjuer med mulighet for å korrigere eventuelle feilsiteringer eller feiltolkninger, og bidrar dermed til å sikre korrelasjon mellom informantene og våre tolkninger.

Ekstern validitet, også ofte referert til som overførbarhet i kvalitative studier (Lincoln & Guba, 1985), handler om hvorvidt funn og resultater har en overføringsverdi ved at resultatene er holdbare for situasjoner utenfor konteksten forskningen foregikk i. Dette avhenger særlig av forskernes evne til fortolkning og hvordan funn blir forankret i eksisterende forskning på området (Johannessen et al., 2016). Vi har valgt å gå i dybden på to strategisk utvalgte banker. Formålet var således ikke å generalisere, men resultatene kan likevel tenkes å være anvendbar i andre sammenhenger.

Troverdighet sikter til i hvilken grad funnene reflekterer formålet med studiet og representerer virkeligheten (Johannessen et al., 2016). Informantene representerte sine selskaper, og det kan derfor antas at intervjuobjektene var partiske i sine svar. Et av intervjuene ble gjennomført med to informanter. Dette kan risikere at en informant ikke får snakke fritt, eller blir hindret i å komme til ordet. For å veie opp for denne svakheten ble det fokusert på å stille spørsmål til begge informantene og å sette av nok tid. Tematikken i intervjuene var ikke personlig rettet, noe som på en annen side kan styrke troverdigheten. *Objektivitet* handler om hvorvidt forskerne opptrer verdinøytrale og upartiske under datainnsamlingen og bearbeiding av data (Johannessen et al., 2016). For å unngå å la egne oppfatninger være styrende for datainnsamlingen, ble det lagt særlig vekt på å unngå å stille ledende spørsmål.

Reliabilitet omhandler dataens pålitelighet. Pålitelighet kan sikres ved å forholde seg transparent gjennom forskningsprosessen. Bryman & Bell (2011) viser til en såkalt «revisjons»-tilnærming til forskningsprosessen. Det innebærer å gi en detaljert beskrivelse av forskningsprosessens fremgangsmåte. Det har blitt lagt vekt på å fremstille nøyaktige redegjørelser av hele prosessen, for eksempel vedlegg av intervjuguiden (Vedlegg 1). Transparens bidrar også til å styrke etterprøvsbarheten til studien. Reliabiliteten til resultatene kan også påvirkes i forbindelse med transkripsjon og fortolkning. Lydopptak kan ha dårlig kvalitet, eller man kan ha problemer med å tolke utsagn fra informanter (Drageset & Ellingsen, 2010). For å redusere denne risikoen, viser Campbell et al. (2013) til «intercoder reliability». Dette handler om graden av enighet eller konsistens mellom to eller flere observatører som utfører en fortolkning eller måling av samme fenomen (Campbell et al.,

2013). For å styrke reliabiliteten, har derfor begge forskerne transkribert alle intervjuene, for så å sammenlikne ulike tolkninger og resultater.

4.5.2 Evaluering av spørreundersøkelse

Kvantitative mål på kvalitet innen kvantitative metoder uttrykkes typisk form av reliabilitet, intern og ekstern validitet, som har blitt redegjort for ovenfor. For å styrke *intern validitet* ble spørsmålene og rekkevidden av svaralternativ grundig vurdert gjennom valideringsformen «face validity». Denne formen for validering kan gå ut på å henvende seg til en ekstern aktør, for eksempel en person med erfaring eller ekspertise på feltet, for å bekrefte at undersøkelsen reflekterer det aktuelle konseptet i forskningen (Bryman & Bell, 2011). Det ble derfor gjennomført en pilottest av spørreskjemaet til to respondenter fra hver bransje innenfor målgruppen, slik at vi kunne få tilbakemeldinger på eventuelle svakheter.

Ekstern validitet i spørreundersøkelser omhandler hvorvidt resultatene kan generaliseres til hele populasjonen (Carminati, 2018). Forutsetningen for å kunne generalisere er å ha et representativt sannsynlighetsutvalg, noe stratifisert klyngeutvelgelse kan betegnes som. Dette kan styrke grunnlaget for generalisering av resultatene. Samtidig er deler av utvalgsstrategien også basert på bekvemmelighetsutvalg, noe som svekker den eksterne validiteten til resultatene. Ved å benytte T-testing og kji-kvadrattest som statistisk analysemetode, har vi grunnlag for å trekke generaliseringer for gruppene i utvalget (Jacobsen, 2022). Enkeltstående resultater fra denne spørreundersøkelsen ansees derfor som generaliserbart til bransjene og bedriftsstørrelser. Likevel er resultatene begrenset til tid og rom, og vi kan ikke generalisere utover den populasjonen utvalget trekkes fra (Jacobsen, 2022). Studien har dermed et begrenset gyldighetsområde, men resultatene kan fungere som hypotesegenererende.

Reliabilitet i kvantitative studier beskriver i hvor stor grad resultatene av et målt konsept er pålitelig, nøyaktig og konsistente. Reliable spørreskjemaer innebærer at resultatene replikeres ettersom de er stabile over tid. Stabile målinger innebærer altså at resultatene blir like dersom de samme målingene utføres flere ganger (Bryman & Bell, 2011). Undersøkelsen inkluderte også enkelte replikasjoner fra tidligere undersøkelser, noe som kan bidra til å bekrefte våre funn. I tillegg kan reliabiliteten avhenge av hvem som besvarer spørreskjemaet. Ettersom spørreundersøkelsene ble utsendt på e-post, hadde vi ingen garanti for hvem som besvarte undersøkelsen. Denne svakheten ble forsøkt veid opp for ved å filtrere ut respondenter, som beskrevet i kapittel 4.2.2.

En fallgrube som kan gå utover reliabiliteten, er dersom spørsmålene blir for kompliserte slik at respondentene har vansker med å tolke dem (Johannessen et al., 2016). Under spørsmålsformuleringen ble det derfor lagt vekt på å designe spørsmålene slik at det ikke var rom for mistolkning. I tillegg ble det kommunisert tydelig at alle deltakere var anonymisert for å unngå såkalt «social-desirability bias», som innebærer at respondentene svarer for å bli sett i et bedre lys, og ikke hva man faktisk gjør eller mener (Bryman & Bell, 2011).

4.6 Litteratursøk

Da vi hadde bestemt oss for forskningstema var det nødvendig å orientere oss rundt eksisterende litteratur og empiri på feltet. Oppgavens overordnede tema var taksonomien og arbeid med bærekraft i privat sektor og i bankvirksomheter. For å tilegne oss nødvendig oversikt startet litteratursøket med å søke etter anerkjent forskning innenfor temaet for å finne frem til relevante begreper. Sentrale søkeplattformer var Oria og Google Scholar, og vi oppsøkte relevante artikler publisert i vitenskapelige og økonomiske tidsskrifter. Litteraturlistene andre artikler ble også benyttet til å finne aktuell litteratur. Tidligere undersøkelser på temaet har fungert som referansepunkt til vår operasjonalisering av begreper og diskusjon av funn. Oppgaven har også tung forankring i nasjonale og internasjonale rettskilder som lover, forarbeider og forordninger, som har vært sentrale kilder vi har benyttet oss av. På bakgrunn av vår abduktive tilnærming, ble det i etterkant av gjennomført intervju og spørreundersøkelse foretatt en ny gjennomgang med litteratursøk for å finspisse litteraturkapittelet i oppgaven.

4.7 Etiske betraktninger

Forskning krever at man innretter seg juridiske retningslinjer og etiske prinsipper (Johannessen et al., 2016). Det kan være utfordrende å finne en effektiv metode som beskytter deltakere samtidig som man unngår å redusere kvaliteten på forskningen (Taquette & Borges da Matta Souza, 2022). Etersom oppgavens kvalitative metode krever håndtering av personopplysninger, er det nødvendig med godkjenning av en uavhengig etisk komité for å sikre at alle etiske prinsipper blir oppfylt. Forskningsprosjektet forplikter seg til å følge personvernregelverket til Norsk senter for forskningsdata (NSD) (Ramberg, 2021). Det ble derfor søkt om godkjenning fra NSD før intervjuprosessen kunne starte (Vedlegg 2).

For å opplyse om hvordan personvernet har blitt ivaretatt fikk intervjuinformantene tildelt et informasjonsskriv i forkant, som opplyste om forskningsprosjektets formål og hva det

innebærer å delta i studien. Skrivet inkluderte også et samtykkeskjema der informantene samtykket til å delta i prosjektet og til at lydopptak kunne gjennomføres. Det ble ikke behandlet sensitive personopplysninger, noe som senker kravene til konfidensialitet. Navn til informantene har blitt anonymisert og erstattet med kodenavn. Opplysninger om hvilken bank informantene jobber i og hvilken stillingstittel de har vil være synlig i oppgaven, da det kan være relevant for påliteligheten av utsagnene og for diskusjonen. Dette ble også samtykket til av informantene. Lydopptakene som ble brukt i forbindelse med intervjuene ble slettet umiddelbart etter analysearbeidet var ferdig.

Kravet om individuell anonymitet i spørreundersøkelser kommer sjelden i konflikt med metodehensynet. I spørreundersøkelsen er det de aggregerte svarene, og ikke enkeltstående respondenter som har forskningsmessig interesse (Hellevik, 2015). Resultatene presenteres i en form som gjør det umulig å skille ut enkeltrespondenter, noe som dermed sikrer den individuelle anonymiteten. I forbindelse med spørreundersøkelsen fikk respondentene informasjon vedrørende forskningsprosjektet formål og frivillig deltakelse (Vedlegg 3).

5 Empiri og diskusjon

Dette kapittelet vil presentere og diskutere empiriske funn fra forskningsspørsmål 1 og 2 hver for seg. Til slutt vil resultatene sammenfattes og benyttes til å besvare oppgavens problemstilling «*Hvordan vil innføringen av EUs taksonomi stimulere til en bærekraftig omstilling av nordnorsk næringsliv?*».

5.1 I hvilken grad benytter bankene taksonomien for å påvirke til en bærekraftig omstilling?

Ved undersøkelsen av forskningsspørsmål 1 ble det undersøkt hvordan taksonomien implementeres i ulike prosesser i bankenes virksomhet som et virkemiddel for å påvirke til en bærekraftig omstilling. Faktorer som har blitt undersøkt er bankenes egen rapportering, kredittvurdering og grønn lånefinansiering, samt rådgivning og oppfordring til dokumentasjon og bærekraftsrapportering. I det følgende vil empiriske funn fra intervjuene presenteres.

5.1.1 Presentasjon av funn fra intervju

Taksonomiens krav til bankenes rapportering

Innledningsvis i intervjuene ble det undersøkt hvordan bankene rapporterer på taksonomien, med særlig fokus på utlånsporteføljen. Det understrekes her at taksonomiens krav til rapportering ikke er et direkte virkemiddel bankene benytter overfor sine kunder, men er et virkemiddel fra lovgivende myndigheter med hensikt om å forsterke taksonomiens plass og betydning i den bærekraftige omstillingen. I spørsmålet om bankenes ambisjoner og målsetninger i forbindelse med rapportering i henhold til taksonomien, forteller en informant:

«I første omgang kommer vi helt enkelt til å rapportere på vår portefølje og hva som inngår i taksonomien, altså i form av prosentandel». (Informant 3).

Informant 3 meddeler også at omtrent halvparten av porteføljen er tilknyttet taksonomikriterier, men utdyper at de også fokuserer på andre overordnede, strategiske nøkkeltall i forbindelse med bærekraft i porteføljen. Videre fremkommer det:

«Vi må jo rapportere vår GAR og BTAR, og da er det positivt å rapportere en ganske bra en, samtidig ikke for enhver pris. Vi kunne absolutt kuttet ut noen av våre kunder for å forbedre GAR uten at verden har blitt et bedre sted, noe vi velger å ikke gjøre. Jeg kan

ikke si for sikkert hvilke konkrete mål vi har der annet enn at vi ser på GAR som en positiv ting. Her går det på det å finansiere mer av de rette tingene». (Informant 1).

«Flere og flere vil jo bli opptatt av å investere i banker som er grønne. Men i forhold til taksonomien, så lenge vi leverer det som er kravet, så kan vi leve med bare å rapportere. Men det er ikke vår visjon, vi ønsker å dra samfunnet med oss». (Informant 3).

Dette viser at rapporteringskravene og oppnåelse av høye KPIer i seg selv ikke er altoverstyrende for hvor bankene plasserer sin kapital, til tross for at bankenes rapportering kan ha betydning for deres tilgang på investorer. Bankene ønsker å finansiere de rette tingene, samt bidra til en reell verdiskapning og bærekraftig omstilling.

«Når vi tror at dette skal i en grønn retning så må man jobbe for å få en portefølje i den retningen». (Informant 3).

Det poengteres også av flere at rapportering på taksonomien fremdeles er i startfasen. Til tross for at rapporteringen i seg selv ikke er styrende for hvilke aktiviteter bankene ønsker å finansiere, er det likevel bred enighet om at et objektivt rammeverk for klassifisering bidrar til å skape transparens, standardisering og sammenliknings- og informasjonsgrunnlag.

Informantene utdyper:

«Vi er veldig takknemlig for taksonomien, at vi får felles retningslinjer og en mal å se til sånn at bankene ikke skal ha sine egne oppfatninger av grønt». (Informant 1)

«Det er helt avgjørende at man setter kriterier for hva som ansees for å være grønt. Det er jo helt åpenbart, hvis ikke vil man ikke klare å få de forandringene som man etterspør». (Informant 3).

Taksonomiens betydning i kredittvurderingen

Med taksonomien som verktøy, kan bankene potensielt ha bedre grunnlag for å identifisere bærekraftsrisiko ved utlån. I spørsmålet om i hvilken grad taksonomien benyttes til dette formålet, forteller en informant:

«I større og større grad. [...]. Det er en gjennomgang der vi må ta stilling til veldig mange spørsmål som gjerne knytter seg til EUs taksonomi». (Informant 2).

Et annet gjennomgående funn fra intervjuene er at bankene først og fremst anser bærekraftsrisiko som en trussel for lønnsomhet og konkurransedyktighet, og at aktiviteter

med lav bærekraftsrisiko fremstår som mer attraktivt å finansiere for banken. Følgende utsagn kom fra informantene:

«Vi er mer happy med å ha en [bærekraftig] kunde i vår portefølje fordi for eksempel bygget til kunden står seg i 2030, mens det gjør ikke konkurrenten sitt. Da har kunden en bedre likviditetsposisjon. Alt dette henger sammen med risiko og lønnsomhet». (Informant 1).

«Når risikoen er mindre så kan vi prise det bedre». (Informant 2).

«Dersom de vi låner penger til blir mindre konkurransedyktig fordi de ikke tilpasser seg de nye reglene, så er det risiko for at vi ikke får tilbakebetalt lånet. Det samme går på fysisk risiko, hvis vi skal finansiere et bygg må vi se at det ikke er fare for flom og slike ting». (Informant 2).

Det fremkommer fra samtlige informanter at alle aspekter ved bærekraftsrisiko tas i betraktning, men at prosedyrene kan avhenge av både generelle, bedrifts- og bransjespesifikke forhold. Generelt kan det slås fast at bankene er mindre villig til å finansiere aktiviteter med høy bærekraftsrisiko. Flere av informantene begrunner dette med at bærekraftsrisiko øker faren for mislighold, og at bedrifter uten omstillingsevne vil slite med å få finansiering hos bankene.

«I ytterste konsekvens får de ikke finansiering hvis de ikke driver bærekraftig». (Informant 2).

«Selskap som ikke ønsker eller evner å ta innover seg [en bærekraftig omstilling], og som endrer opp med å ha en forretningsmodell som ikke fungerer lengre i et lavkarbonsamfunn, vil slite med å få finansiering andre steder, også hos oss». (Informant 1).

Imidlertid poengteres det at finansieringsnekt ikke er et alternativ på nåværende tidspunkt fordi det fratrar bankene muligheten til å påvirke bedriftene positivt, noe Informant 1 omtaler som *«Impact, not exit»*. Ettersom bankene ønsker å finansiere bærekraftige kunder, og taksonomien teoretisk sett skal legge føringer for hva som er bærekraftig, blir et sentralt moment hvorvidt bankene skiller på bedriftene ved finansiering. En informant forteller i den forbindelse:

«Der vi er i dag så er taksonomien en del av den totale vurderingen og den totale risikoen. [...] markedet i Nord-Norge har ikke kommet langt nok til at man kan skille så voldsomt

på det. Men vi som bank gjør fortsatt vurderinger knyttet til risikoen til selskapet, og der er blant annet screeningkriteriene. Men jeg tror at om to til tre år så har vi nok blitt enda mer stram i klypa i forhold til ESG, så det er en reise vi er på». (Informant 2).

Taksonomiens betydning for grønn lånefinansiering

Grønn lånefinansiering trekkes frem som et fundamentalt virkemiddel overfor næringslivet til å omstille seg i en bærekraftig retning. Informantene utdyper:

«Hvis vi krever at kundene skal omstille seg, så må vi på med gulroten i forhold til grønn finansiering og betingelser [...] Pisk og gulrot i bankverden er jo typisk for hvilke betingelser de får». (Informant 2).

«Hos oss har vi en gulrot-holdning i form av at vi kan tilby noe bedre pris på det grønne». (Informant 1). Informanten hevder også at grønne lån kan påvirke kundene til å gjøre en *«hakket mer bærekraftig investering».*

Bankenes rammeverk for grønne bankprodukter består av forhåndssatte kriterier som må oppfylles for å kunne definere aktiviteter som bærekraftig. Retningslinjene baseres i stor grad på felles internasjonale prinsipper som GLP, inkludert taksonomien. Ved å implementere taksonomien i dette rammeverket, vil også taksonomien være premissgivende for innvilgelse av grønne lån. I hovedtrekk viser våre funn at taksonomien har fått innpass i bankenes rammeverk for å utstede grønne lån, men at det likevel varierer i hvor stor grad rammeverkene harmonerer med kriteriene i taksonomien. Informantene utdyper:

«Da vi oppdaterte rammeverket forrige gang, fra 1. jan 2022, la vi oss på linje hvor vi kan si kanskje er 90 % harmoniserte på kriterier [...] Vi skal oppdatere rammeverket vårt igjen i 2023, og da er nok målet å se om vi kan nærme oss enda mer. Sannsynligvis vil vi fortsette på en prosentvis harmonisering». (Informant 1).

«Dette er noe som beveger seg hele tiden». (Informant 2).

«Når vi ser etter grønne aktiviteter, så er vi jo inne i det internasjonale kapitalmarkedet for å se hva som er ansett for å være grønt. Da bruker man standarder i obligasjonsmarkedet som er tilknyttet EU-taksonomien». (Informant 3).

Videre problematiserer flere at taksonomien i sin helhet fremstår som omfattende og uoversiktlig, og kan være krevende på dokumentasjonsfronten for mange kunder.

Taksonomien vil antakeligvis også kreve økt ressursbruk og kompetanseheving hos bankene (Informant 1 og Informant 3).

Dersom taksonomien blir for komplisert, kan det trolig oppstå flere standarder for bærekraft som blir gjeldende i obligasjonsmarkedet der bankene henter mye av sin finansiering. Et faremoment ved dette er at det kan oppstå flere lag med grønt. En informant utdyper:

«Det er fare for at det dukker opp flere lag med grønt fordi det blir for mye usikkerhet rundt taksonomien. I vårt obligasjonsmarked er det mange ting som er ansett for å være grønt som ikke er knyttet til EU-taksonomien». (Informant 3).

Ettersom taksonomien kan være teknisk krevende, er det ikke alltid bankene som selv besitter den tekniske kompetansen til å identifisere bærekraftpotensialet i en investering. Ifølge Informant 1 er bankene svært opptatt av å sikre god dokumentasjon for å forhindre grønnvasking, noe som er et sentralt formål med taksonomien. Videre forteller informanten:

«På noen typer case trenger vi ekstern ingeniørkompetanse. De går gjennom den tekniske dokumentasjonen og bekrefter at dette er innenfor rammeverket, og de gir et grønt lån sertifikat på det». (Informant 1).

For andre næringer er det enklere å foreta vurderinger. Bygg- og anleggsbransjen som står sentralt i vår undersøkelse, har en rekke bransjespesifikke miljøsertifiseringer som må være på plass for å kunne definere aktiviteter som grønn etter taksonomien. Informantene utdyper:

«På eiendom er det mye enklere, da har man jo kriteriene så det lever sitt eget liv sånn sett». (Informant 3).

«Det meste av det vi finansierer som grønt i dag, mye innen eiendom er der vi har finansiert mest, der har vi egne regler og kriterier på hva som må være på plass da». (Informant 1).

Dette viser at taksonomien er et sentralt verktøy for å vurdere grønne aktiviteter innen bygg- og anleggsbransjen. Bankene har bred erfaring med å finansiere og vurdere risiko i bygg- og anleggsbransjen, og bygg med miljøvennlige energiklasser og miljøsertifiseringer er særlig attraktive objekter for bankene å finansiere.

Et annet sentralt funn er at bankene i sine rammeverk har etablert muligheter for å innvilge grønn lånefinansiering også til bransjer og aktiviteter som faller utenfor taksonomiens rammer. Et eksempel på dette er fiskeri- og akvakultur-bransjen. Dette begrunner Informant 1

med at banken ser bærekraftspotensial i sjømatnæringen, og at grønne lån kan være et attraktivt insentiv for denne næringen til å omstille seg i riktig retning. Det bør likevel bemerkes at EU har utviklet forslag til taksonomikriterier til fiskeri og akvakultur, men at disse ikke var vedtatt på undersøkelsens tidspunkt. For å klassifisere fiskeri- og akvakulturbedrifters aktiviteter som bærekraftige, benytter bankene alternative standarder, som for eksempel miljøsertifiseringer, i sine beslutningsgrunnlag for utstedelse av grønn finansiering.

«For fiskeri blant annet, at det er sertifiserte anlegg, prosjekter som tar ned belastningen på marine økosystem for eksempel, at de har innkjøp av sertifisert fôr, strømforbruk, fiskedødelighet, lakselus, lakserømming, alle sånne type ting. Det er da med i en vurdering om et anlegg skal finansieres som grønt». (Informant 1).

Dette viser at bankene har tatt en posisjon der de ikke ønsker å ekskludere bransjer utelukkende på bakgrunn av taksonomien. Videre utdyper informanten:

«Vi har ikke noe eget taksonomigrønt produkt foreløpig, og det tror jeg ikke vi kommer til å ha heller. Vi kommer til å ha grønt/ikke grønt. Kanskje på sikt er vi mer på 1:1 [...], da må vi bare passe på at vi får med de viktige og riktige aktivitetene under der». (Informant 1).

Taksonomiens betydning for rådgivning og krav til dokumentasjon

Et gjennomgående funn fra intervjuene var at bankene anser sin industrikompetanse og tilstedeværelse som betydningsfull. Bankene etterstreber å ha en positiv innflytelse på bedriftskundene gjennom rådgivning, dialog og oppfordring til bærekraftsrapportering. Dette kan derfor ansees som et sentralt virkemiddel for å bidra i den bærekraftige omstillingen.

Informantene forteller:

«Det som er vårt største fortrinn er egentlig industrikompetanse [...] og da er det viktig at vi kan være en god industrirådgiver og være der for våre kunder». (Informant 1).

«Som sparebank har vi fordel med at vi har veldig mange lokaliteter rundt omkring. Ved å drive rådgivning på de lokalitetene så fanger vi opp veldig mye innenfor bransjene, og vi fanger også opp de små geografiske forskjellene. [...]. Vi får en grei oversikt i forhold til hva som beveger seg, både innenfor bransjene og innad i de forskjellige bedriftene». (Informant 2).

«Vi har alltid, og enda mer i år, hatt fokus på å bygge kompetanse på taksonomi og ESG-delen på blant annet rådgivning». (Informant 3).

Dette sammenfaller tydelig med at bankene er svært opptatte av å være gode rådgivere, og at de derfor investerer betydelige ressurser i å bygge kompetanse og implementere bærekraft i sin rådgivningsfunksjon. Det at bankene tar opp bærekraftsspørsmål i dialog med sine kunder, bidrar også til økt bevissthet:

«Det at banken stiller disse spørsmålene, gjør at kunden må begynne å tenke litt selv» (Informant 2).

Et annet viktig aspekt er at bankene har økte informasjonsbehov, både i forbindelse med kredittvurderinger og ved utsteding av grønne lån. Dette gjør at de i større grad må etterspørre bærekraftsinformasjon. En informant forteller eksempelvis:

«På et grønt nybygg er det ulike bransjespesifikke sertifiseringer som de må fremvise før, under og etter» (Informant 1).

Bankene har interesse av at bedriftene som finansieres rapporterer på bærekraft for å danne et godt beslutningsgrunnlag i sine prosesser, noe taksonomien kan bidra til. Et annet moment i forbindelse med taksonomirelatert informasjon, er at det ikke nødvendigvis stilles krav til full dokumentasjon. En informant forteller:

«I vårt rammeverk stiller vi ikke krav til full dokumentasjon, selv i en kategori der vi har harmonisert med kriteriene. Så vi sier ikke at de må dokumentere både substansial contribution og DNSH-biten. Det holder å dokumentere substansial contribution». (Informant 1).

Dette viser at bankene bare stiller krav til dokumentasjon på «vesentlig bidrag» til et miljømål. Å bevise at man bidrar vesentlig til å oppfylle et miljømål samtidig som det ikke er skadelidende for noen andre miljømål, fremstår som et omfattende rapporteringskrav å oppfylle. Flere informanter belyser også problematikken med datakvalitet og bærekraftsrapportering, særlig hos visse bransjer og hos SMB. Informantene forteller:

«Vi tror mange vil begynne å rapportere her hos oss, ikke bare de som er obligatorisk påkrevd. Men det er vanskelig med datakvalitet, det er en utfordring». (Informant 1).

«Det kommer jo mer og mer nå. Noen har jo mer, oppdrett har jo flere bærekraftsrapporter. Men det er alt for få som har skrevet rapporter eller skrevet noe som helst». (Informant 3).

Kvaliteten og omfanget på rapporteringen kan likevel variere stort mellom ulike bransjer og bedrifter. Noen bransjer har generelt kommet lenger enn andre, og da blir særlig fiskeri og akvakultur trukket frem som et godt eksempel. I tillegg er det generelle bildet at SMB har en lang vei å gå når det kommer til bærekraftsrapportering. Uavhengig av om bedriftene har behov for lånefinansiering eller ikke, er en avsluttende refleksjon at bedriftene kan ha fordeler av å rapportere på taksonomien:

«Trikket er å få flere av de som ikke rapporterer til å ønske å rapportere. Vi tror at mange kunder har god nytte av å faktisk vite hvor de ligger i landskapet, hvordan de ligger an opp mot konkurrenter og kan skryte av en god «alignment» i et anbud for eksempel». (Informant 1).

5.1.2 Oppsummering av funn fra forskningsspørsmål 1

Funnene viste først og fremst at bankenes ønske om måloppnåelse av KPIer tilknyttet utlån i samsvar med taksonomien ikke er en fremtredende drivkraft for hvilke aktiviteter de investerer i eller finansierer. Likevel kan bankenes rapportering være et viktig virkemiddel for å bidra til økt transparens og standardisering på tvers mellom finansaktører og i kapitalmarkedet, noe bankene også anerkjenner. Taksonomien benyttes som et verktøy i deres egen rapportering på bakgrunn av lovpålagte krav. Dette gjør at de på en transparent og sammenliknbar måte kan opplyse om hvordan de finansierer bærekraftige aktiviteter og prosjekter som er i tråd med taksonomien. Bankene ser det som en fordel og en nødvendighet at bærekraft får en entydig definisjon med de kriteriene som taksonomien setter.

Taksonomien benyttes i økende grad til å identifisere bærekraftsrisiko ved lånefinansiering. Likevel benyttes også andre mål og standarder, og vurderingspraksisen virker dynamisk. Det foretas både generelle og bransjespesifikke risikovurderinger, og alle aspekter av bærekraftsrisiko inkluderes i vurderingene. Krav til bærekraft ventes å bli strengere over tid, og bedrifter som mangler evne til omstilling vil slite med å få finansiering fra bankene. Foreløpig er ikke taksonomien avgjørende i denne vurderingen, men inngår heller som en del av en helhetlig vurderingsprosess der det er hensiktsmessig.

I forbindelse med grønn lånefinansiering benytter bankene sine fastsatte rammeverk for grønne bankprodukter, der taksonomien er inkludert i stor grad. Likevel benyttes også andre standarder for å identifisere bærekraftige aktiviteter, og gjerne standarder fra obligasjonsmarkedene som ikke nødvendigvis er i tråd med kriterier i taksonomien. Rammeverkene for grønn lånefinansiering forventes likevel å harmonere i større grad med taksonomikriterier over tid.

Bankene besitter industrikompetanse, og er opptatt av å være gode rådgivere for sine kunder. I forbindelse med generell og grønn finansiering har bankene også fått økt behov for dokumentasjon og bærekraftsrapportering fra bedriftene de finansierer. Bedriftene må kunne dokumentere at de bidrar vesentlig til oppfyllelsen av et miljømål for å kvalifisere til grønn finansiering, men det stilles ikke krav til full dokumentasjon i henhold til taksonomien. Bærekraftsrapportering og datakvalitet trekkes frem som utfordrende, særlig hos SMB. Uavhengig av om det søkes finansiering ønsker bankene å ha en dialog med kundene og påvirke til bærekraftsrapportering og økt bevisstgjøring.

5.1.3 Diskusjon

Rapportering

Bankene er underlagt regulatoriske rapporterings- og opplysningskrav, både gjennom taksonomiforordningen og SFRD. I forbindelse med utlån til næringslivet, viser våre funn at bankene etterlever kravene og rapporterer på sentrale KPIer som GAR og BTAR. Dette bidrar til å øke transparens og etterlevelse av taksonomien. Det bør poengteres at bankene ikke er tvunget til å investere i tråd med taksonomiens kriterier, men de plikter likevel å opplyse og rapportere på hvorvidt deres utlånsportefølje og finansielle produkter oppfyller, eller unngår å oppfylle bærekraftige formål. Hensikten med kravene er å forsterke bruken av taksonomien som informasjonsgrunnlag i sin finansiering. Det kan antas at når bankene i større grad måles på og rapporterer på sine grønne andeler i utlånsporteføljen, vil det danne grunnlag for en sunn konkurranse som motiverer finansaktører til å øke andeler bærekraftige investeringer. På bakgrunn av dette kan det tenkes at bankenes rapporteringskrav vil ha stor effekt på hvilke aktiviteter som finansieres og dermed en indirekte påvirkning på den bærekraftige omstillingen av næringslivet.

På en annen side taler våre funn for at bankenes rapportering og måloppnåelse av KPIer på nåværende tidspunkt ikke er styrende for hvilke aktiviteter som finansieres. Bankene er vant

til å underlegges press fra myndigheter og andre interessenter (Finanstilsynet, 2020). Ettersom GAR og BTAR isolert sett ikke er av betydning for bankenes finansielle aktiviteter, kan dette være en indikator på at bankenes interessenter foreløpig ikke stiller krav til høy måloppnåelse av taksonomirelaterte KPIer. Det fremkommer tydelig at bankene har ambisjoner om å bidra til en bærekraftig omstilling av næringslivet, men at de ikke ønsker å ekskludere kunder til fordel for rigide KPIer. Bankene viser dedikerte innstillinger til sitt samfunnsansvar, og det er høyst sannsynlig at de ønsker å unngå grønnvasking av egne porteføljer. Med dette til grunn kan det argumenteres for at lovpålagte krav til rapportering isolert sett ikke er et tilstrekkelig virkemiddel for å bidra til en bærekraftig omstilling.

Kredittvurdering

Til tross for at KPIer ikke er altoverstyrende for hvilke aktiviteter som finansieres, er bankene tydelige på at felles standarder på bærekraft er nødvendig for å oppnå en bærekraftig omstilling. Identifisering og kvantifisering av bærekraftige aktiviteter bidrar positivt til standardisering og transparens, noe som igjen kan gi bankene bedre grunnlag for å vurdere risiko ved kredittvurderinger. Riktig prising av bærekraftsrisiko er også et viktig element for å stimulere til en bærekraftig omstilling (Finans Norge, u.å.). Et sentralt funn er at bærekraftsrisiko blir en stadig viktigere komponent i bankenes risikovurdering. Dette er heller ikke overraskende, ettersom bankene også plikter å integrere hensynet til bærekraftsrisiko i alle individuelle vurderinger (European Banking Authority, 2020).

Funnene viser at bankene også motiveres til å finansiere aktiviteter med lav bærekraftsrisiko på bakgrunn av lønnsomhetspotensialet som ligger i bærekraftige investeringer, et argument som er i tråd med litteraturen (Solheim, 2020; Haug et al., 2021; Bjørkholt, 2022). Det fremstår som åpenbart hvorfor bankene avstår fra å finansiere fysisk risiko, eksempelvis bygninger som raskt vil forfalle på bakgrunn av ekstremvær og klimaendringer. I forbindelse med overgangsrisiko, kommer det frem at bedrifter som mangler vilje og evne til omstilling vil slite med å få finansiering fra bankene. Basert på våre funn kan det dermed slås fast at bedrifter som utgjør lav bærekraftsrisiko oppnår bedre muligheter for finansiering.

Alle bankers finansielle aktiviteter er risikostyrt, og den samlede risikoen som vurderes ved utlån er en funksjon av både den finansielle og ikke-finansielle risikoen. Et sentralt spørsmål blir dermed hvorvidt bedrifter som ikke oppfyller kriterier i taksonomien har svekkede muligheter for kapitaltilgang, eller oppnår mindre gunstige lånevilkår, gitt samme finansiell

risiko. Litteraturen har pekt på at etterlevelse av taksonomien ventes å bli et absolutt krav for finansiering i enkelte aktiviteter (Grønn Byggallianse et al., 2020).

Bernhardsen og Larssen (2002) trakk frem at risikoaversjon og informasjonsasymmetri var faktorer av betydning for bankenes prising av risiko. Bankene har utvilsomt en aversjon mot bærekraftsrisiko. Imidlertid viser våre funn at bærekraftsrisiko vurderes ulikt. Vurderingen avhenger særlig av bransjeforhold og bedriftsstørrelse, noe som er i tråd med Ramfjord og Grutle (2019) sin undersøkelse. På bakgrunn av dette er det også varierende i hvilken grad taksonomien benyttes i kredittvurderinger, særlig fordi enkelte bransjer eller aktiviteter mangler forutsetninger for å vurderes etter taksonomiens kriterier.

Funnene peker i retning av at bankene har en mer helhetlig tilnærming og et større perspektiv på bærekraft enn taksonomiens kriterier, og at taksonomien er en integrert del av en omfattende vurdering. På nåværende tidspunkt gjør bankene i liten grad forskjeller i lånevilkårene på bakgrunn av taksonomien. Dette kan tyde på at bankene er i en overgangsfase, og at taksonomien gradvis implementeres i eksisterende vurderingspraksis. Bankene signaliserer også at hensynet til bærekraft og taksonomien forventes å bli strengere over tid, og det kan tenkes at taksonomien vil benyttes i kredittvurderinger i enda større grad i fremtiden enn ved dagens praksis.

Taksonomiens betydning for næringslivets kapitaltilgang vil sannsynligvis øke i takt med bankenes engasjement. Dersom taksonomien får en alt eller ingenting-posisjon ved kredittvurderinger, kan det i så fall særlig problematiseres hvordan det vil slå ut for SMB som ikke har krav til rapportering. Tidligere undersøkelser har i tillegg vist at SMB-segmentet mangler ressurser og kompetanse når det kommer til måling og rapportering av bærekraftstiltak (PwC, 2021; BDO, 2023b). Dette kan våre funn bekrefte, ettersom bankene signaliserer at markedet «ikke har kommet langt nok». Implisitt kan dette forstås som at arbeidet med bærekraft og rapportering ikke har vært en prioritet i næringslivet i nord.

En konsekvens av mangelfull rapportering er økt informasjonsasymmetri mellom bankene og foretakene. Ved mangel på transparens vil bankene oppleve utfordringer med å vurdere bærekraftsrisiko, som i sin tur kan svekke kapitaltilgangen til bedrifter som ikke evner å dokumentere og rapportere klimaeffekter. Foreløpig ser vi likevel at taksonomien i seg selv har en underordnet betydning og benyttes i liten grad for identifisering av bærekraftsrisiko, ettersom andre måleparametere også inngår i vurderingen.

En annen kobling som kan trekkes her, er at bankene sjeldent besitter de nødvendige ressursene til å følge opp risikoen i hvert enkelt smålån (Buen et al., 2022). Dette kan tenkes å være utfordrende, uavhengig av taksonomien som hjelpemiddel. Dersom realiteten blir slik som funnene antyder, at kravet til bærekraftsopplysninger blir strengere, kan det tenkes å skape utfordringer både for SMB og bankene. En konsekvens av dette kan bli at bankene må benytte store mengder ressurser på å etterspørre og vurdere informasjon, som resulterer i økte transaksjonskostnader som spiser opp lønnsomhetseffektene av bærekraftige investeringer.

Grønn lånefinansiering

En måte å redusere den samlede risikoen i bankenes porteføljer på, er ifølge Cui et al. (2018) å øke andelen grønne lån. Grønne lån er i seg selv et sentralt virkemiddel fra banken for å stimulere til en bærekraftig omstilling (Solheim, 2020), noe som også fremkommer under intervjuene. Innføringen av taksonomien er ventet å medføre at bankene ser behovet for å fastsette tydelige rammeverk tilknyttet grønne produkter (BDO, 2023a). Våre funn kan bekrefte dette ved at bankenes rammeverk for utsteding av grønne lån harmonerer i stor grad med taksonomikriteriene, og ventes å bli enda mer likestilt i fremtiden. Det betyr at taksonomien kan ansees som svært premissgivende for å være i posisjon for grønn lånefinansiering.

For enkelte bransjer, slik som bygg- og anleggssektoren, er taksonomien en viktig referanse for å klassifisere bærekraftige aktiviteter. I tillegg utgjør denne sektoren en stor andel av bankenes utlånsporteføljer (Norges Bank, 2022). Det er derfor ikke et overraskende funn at bankene har bred erfaring med å finansiere og identifisere bærekraftige aktiviteter i denne bransjen. Mange av taksonomiens kriterier og krav til energimerking i bygg- og anleggssektoren overlapper tidligere miljøstandarder. Derfor kan det tenkes at banker som tidligere har hatt et høyt fokus på finansiering av bærekraft i denne bransjen, også vil oppleve en enklere overgang til bruk av taksonomien ved vurdering av grønn lånefinansiering.

Samtidig åpner bankene også for muligheten til å utstede grønn lånefinansiering til næringer utenfor taksonomiens virkeområde, herunder fiskeri og akvakultur. Ifølge Solheim (2020), kan banker selv avgjøre kvalifikasjonskrav for grønne lån. Bankene bruker andre standarder for å identifisere bærekraftige investeringer som kvalifiserer til grønn lånefinansiering, og taksonomien legges dermed ikke til grunn her. Dette ble begrunnet med at fiskeri- og akvakulturbransjen har store potensialer for å omstilles mer bærekraftig. Horjen (2021) pekte imidlertid på at denne bransjen ikke utgjør en trussel for å oppnå klimamålene, noe som på en

annen side taler for at næringen har begrenset forbedringspotensial, og at andre næringer heller bør prioriteres for grønn finansiering.

Som Bernhardsen og Larsen (2002) påpekte, kan rentebetingelser i seg selv være et strategisk virkemiddel for å beholde eksisterende og tilegne seg nye kunder. Bankene bestemmer til syvende og sist selv hvilken rente de gir på alle utlån, og i et konkurransemessig perspektiv er det ikke utenkelig at bankene ønsker å finansiere lønnsomme kunder med høy inntektsgenerering. Det kan derfor spekuleres i om grønne lån i noen tilfeller kamuflerer et ønske om å øke andelen kunder med gode konkurranseposisjoner og lønnsomhet, uavhengig av det underliggende bærekraftpotensialet.

Når bransjer som ikke har (ferdig utviklede) kriterier i taksonomien også kvalifiserer for grønn lånefinansiering, kan det stilles spørsmål ved hvorvidt grønne lån faktisk er et effektivt virkemiddel i den bærekraftige omstillingen av næringslivet. Bankene benytter også standarder fra det internasjonale obligasjonsmarkedet, og det ble påpekt at taksonomiens kompleksitet og ekskludering av bransjer kan medføre at det oppstår flere lag med grønt i kapitalmarkedene. Taksonomiens rolle er nettopp å autorisere hvilke aktiviteter som kan defineres som grønne. Som nevnt er det ikke obligatorisk å finansiere aktiviteter i tråd med taksonomien, men dersom det er både forskjeller og overlapping mellom «grønt» og «taksonomigrønt», reiser det spørsmål om bankenes grønne KPIer gir et rettviseende bilde. Basert på funn fra intervjuene fremstår det som uklart hvilken rolle dette vil spille for deres rapportering.

Dersom bankene får for frie tøyler til å definere grønne aktiviteter i sine rammevilkår, kan et mulig faremoment være at skillet mellom bærekraftige aktiviteter og ikke-bærekraftige aktiviteter viskes ut, som er direkte i strid med taksonomiens formål. Som tidligere påpekt, har bankene frihet til å velge de rammebetingelsene som skal legges til grunn ved vurdering av grønne lån, men med frihet reiser det også spørsmål om risikoen for grønnvasking vil øke.

Imidlertid viser funnene at bankene gjennomfører svært grundige vurderinger for å hindre grønnvasking. Eksempelvis krever bankene i noen tilfeller ekstern verifisering for å sikre at grønne lån oppnår sin tiltenkte hensikt med å fremme klimahensyn, og bankene er opptatte av å utstede grønne lån på riktige vilkår og verifiserbar informasjon. Det er innlysende at i et helhetlig perspektiv bidrar slike investeringer positivt til en bærekraftig omstilling av næringslivet, uavhengig av om det er innenfor taksonomiens rammer. Taksonomiens

nåværende virkeområde og utforming gjør trolig vurderingen av bærekraftige aktiviteter utfordrende for banken, ved at mange gode formål ikke vil kunne defineres som bærekraftige.

Dette taler for at taksonomien gjør bærekraftbegrepet innskrenkende. Litteraturen har også påpekt at taksonomiens ekskludering av sektorer kan medføre ulemper, ved at enkelte bransjer mangler insentiver til å ta bærekraftige grep, vil dette også hemme bærekraftig vekst i flere bransjer (Olsen, 2021; Brekke, 2021). Vi har indikasjoner på at bankene er av samme oppfatning, ettersom de har tatt et standpunkt om å ikke ekskludere bransjer utelukkende på bakgrunn av taksonomiens kriterier.

Samlet sett ser vi at taksonomien benyttes i stor grad ved vurdering av grønn lånefinansiering, og det kan dermed argumenteres for at etterlevelse av taksonomien vil være et insentiv for mange bransjer til å omstille seg. Samtidig har bankene bevisst unngått å ekskludere bransjer på bakgrunn av manglende fastsatte kriterier, noe som igjen viser at bankene har en mer helhetlig holdning til bærekraft enn taksonomien.

Rådgivning og krav til dokumentasjon

Empirien ga tydelige indikasjoner på at bankene var opptatt av å være gode rådgivere for sine næringslivskunder, og at de investerer betydelige ressurser i å bygge kompetanse på bærekraft. Dette sammenfaller også med funn fra en tidligere undersøkelse fra den norske banksektoren (Høybråten & Hoffmann, 2022). Rådgivning kan argumenteres for å være en viktig funksjon i seg selv i den bærekraftige omstillingen, ved at det bidrar til kompetansespredning og økt bevisstgjøring. På bakgrunn av bankenes industrispesifikke kompetanse, kan de også med taksonomien ha grunnlag til å identifisere bærekraftige investeringsmuligheter i ulike sektorer. Det kan også tenkes at bankene gjennom kundedialogen kan ha en positiv innflytelse på bedriftenes strategiske langsiktige valg.

Bankene vil likevel aldri være i posisjon til å fatte endelige beslutninger for bedriftene, men de har myndighet til å stille krav til dokumentasjon og bærekraftsrapportering i forbindelse med både generell og grønn lånefinansiering (Sporstøl, 2023; Meland, 2023). Vi har også tidligere sett at bankene betinger grønn lånefinansiering etter GLP, der informasjon og transparens trekkes frem som viktige forutsetninger for at grønne lån skal oppnå sine tiltenkte hensikter (LMA, 2018). Dette er særlig en årsak til at bankene har behov for større mengder dokumentasjon i forbindelse med grønn lånefinansiering. Som vi har konkludert med tidligere, harmonerer bankenes rammeverk for grønn finansiering også i stor grad med

taksonomien. En logisk slutning er dermed at bankene i større grad vil stille krav til bedriftenes måling, dokumentasjon og rapportering i henhold til taksonomikriterier.

Våre funn viste at bankene stiller tydelige krav til bedriftenes dokumentasjon av bransjespesifikke miljøsertifiseringer i tråd med taksonomien, men at det ikke stilles krav til full dokumentasjon (ref. DNSH). Litteraturen har påpekt at bedrifter som leverer etterprøvbare og fullstendige kvalitetsdata i utgangspunktet vil ha et fortrinn i finansmarkedene og hos interessenter (Ramberg, 2022; Sporstøl, 2023). Det kan derfor stilles spørsmål ved årsaken til at bankene letter på dokumentasjonskravene i forbindelse med grønn lånefinansiering, selv i tilfeller der bankenes rammeverk i sin formelle utforming harmonerer med kriterier i taksonomien.

Samtidig ble det indikert at dokumentasjon og rapportering på bærekraft av høy nok kvalitet fremdeles er for krevende å oppfylle for mange bedrifter. Holm (2022) påpekte at grønne lån krever betydelig større administrativ kapasitet for banken enn ved tradisjonelle kredittvurderinger. Bankene antydte også selv at taksonomien vil medføre økt ressursbruk internt. En mulig forklaring på at bankene senker kravene til dokumentasjon kan derfor være et ønske om å beholde kundene, eller for å unngå for høye transaksjonskostnader.

Det kan også trekkes paralleller til store bedrifter, ved at de i likhet med bankene, trolig vil redusere dokumentasjonskravene eller kvalitetskravene til sine SMB-underleverandører. Dersom dette blir realiteten, kan et scenario bli at SMB vil måtte benytte unødige ressurser på å dokumentere upålitelige eller ikke-sammenliknbare data for å motta finansiering eller anbud. Lav datakvalitet kan igjen gå negativt utover finansaktørens risikoprising og kapitalmarkedenes effektivitet (Meld. St. 12 (2021-2022)), noe som motstrider taksonomiens hensikt om å stimulere til en bærekraftig omstilling.

Uavhengig av om bedriftene opptar lån, ønsker bankene å være en pådriver til at bedriftene måler og rapporterer på bærekraftstiltak som samsvarer med kriterier i taksonomien. Dette ble både begrunnet med konkurransefortrinn og økt bevisstgjøring, noe litteraturen også har påpekt som en fordel ved generell bærekraftsrapportering (Revisorforeningen, 2022). Med bakgrunn i disse funnene kan det oppsummeres med at bankene benytter taksonomien i stor grad gjennom rådgivning og oppfordring til bærekraftsrapportering, samt ved å (delvis) stille krav til dokumentasjon.

5.2 Hvordan påvirker bankene næringslivets atferd mot en bærekraftig omstilling?

Forskningsspørsmål 2 tar for seg næringslivets holdninger til bærekraft og oppfatninger av bankenes virkemidler i den bærekraftige omstillingen. I det følgende vil resultatene fra spørreundersøkelsen som ble sendt til bransjene fiskeri og akvakultur (FA) og bygg og anlegg (BA) presenteres. Resultatene som presenteres viser svar fra det totale utvalget, samt gruppesammenlikninger der det er relevant. Til slutt komprimeres resultatene i en oppsummeringstabell, før resultatene skal diskuteres i lys av litteraturgjennomgangen.

5.2.1 Presentasjon av funn fra spørreundersøkelsen

Generelle holdninger til bærekraft

Innledningsvis var formålet med spørreundersøkelsen å kartlegge næringslivets generelle holdninger til bærekraft og kjennskap taksonomien. Holdninger til bærekraft ble undersøkt med utgangspunkt i hvorvidt bedriftene anser bærekraft som betydningsfullt for lønnsomhet, omdømme og konkurransefortrinn, samt næringslivets kjennskap til taksonomien.

Lønnsomhet, konkurransefortrinn og omdømme

I spørsmålet «*Hvor viktig mener du det er for bedriften å ta hensyn til bærekraftige valg med hensyn til følgende: (1) Lønnsomhet, (2) Omdømme, og (3) Konkurransefortrinn?*», indikerer resultatene at næringslivet generelt mener at bærekraft er ganske eller svært viktig med hensyn til alle tre faktorer. Diagram 1 viser hvordan svarene fordeler seg i det totale utvalget. T-testen viste at FA-bedrifter anser bærekraft som viktigere enn BA-bedrifter i forhold til omdømme ($p=0,01$) og konkurransefortrinn ($p=0,02$). De øvrige faktorene viste ingen signifikante gruppeforskjeller.

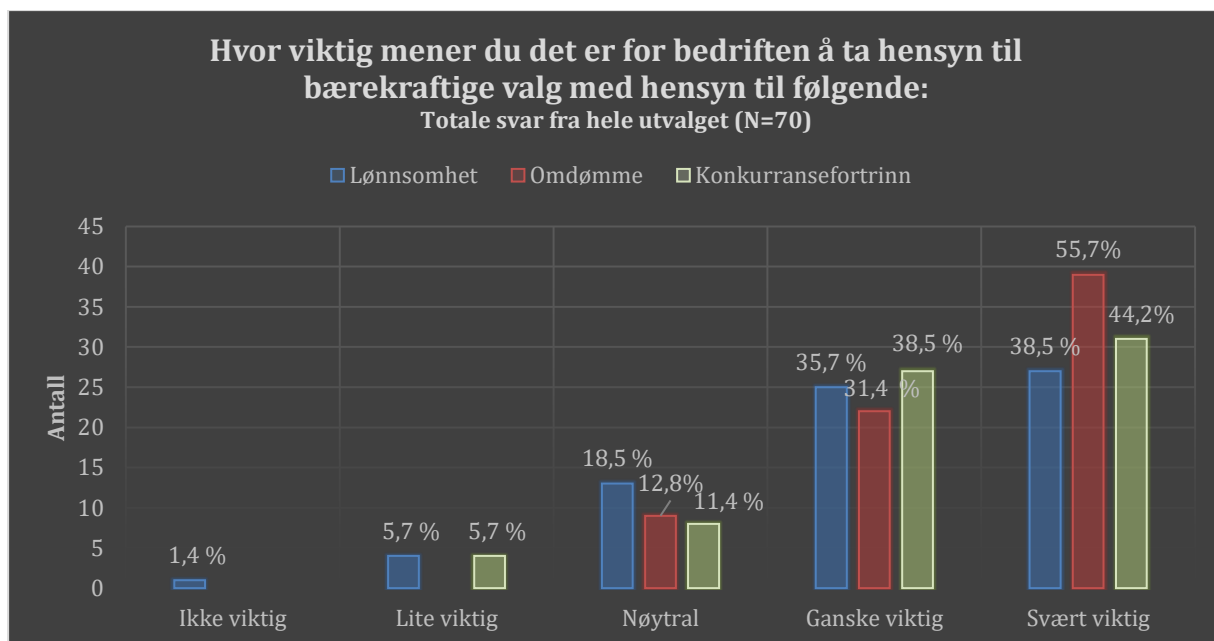

Diagram 1: Viktigheten av bærekraft med hensyn til lønnsomhet, omdømme og konkurransefortrinn

Kjennskap til taksonomien

Fra det totale utvalget har 45,7 % av bedriftene kjennskap til taksonomien. T-testen viser signifikante gruppeforskjeller både på bedriftsnivå ($p < 0,001$) og på bransjenivå ($p = 0,01$). 85% av alle store bedrifter hadde kjennskap, mens 35% av SMB hadde kjennskap. 29% av BA-bedriftene hadde kjennskap, mot 59% av FA-bedriftene.

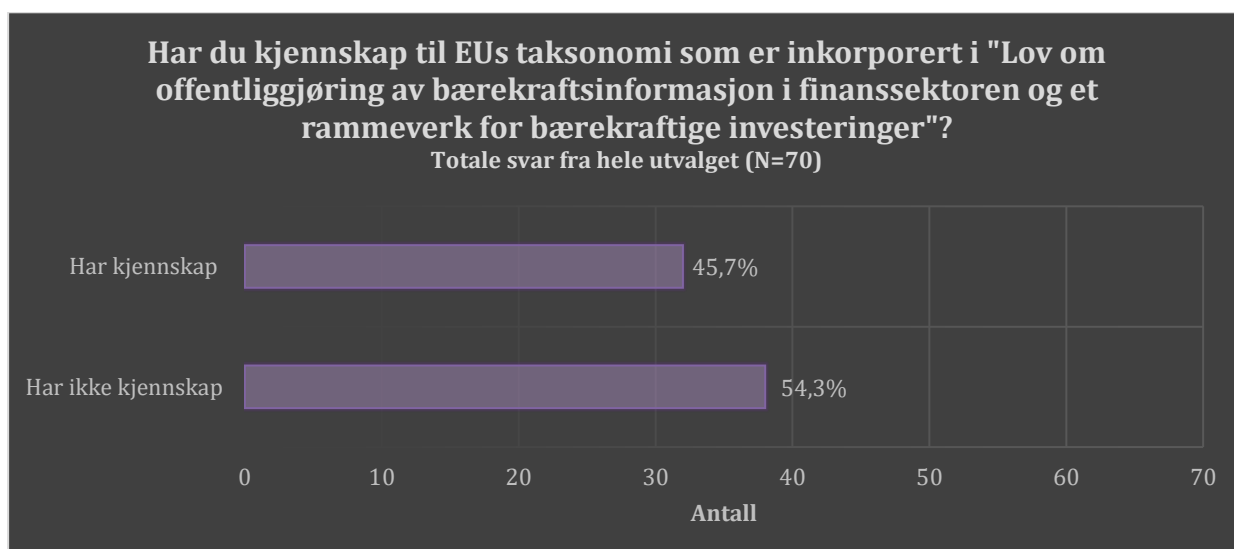

Diagram 2: Næringslivets kjennskap til EUs taksonomi

Bærekraft i strategien

Videre ble det undersøkt hvorvidt bedriftene hadde bærekraft innarbeidet i sin strategi. Innledningsvis ble det undersøkt hvorvidt bedriftene hadde innarbeidet bærekraft i strategien, og deretter hvilke eksterne aktører som hadde betydning for dette.

Av det totale utvalget oppgir 71,4 % av bedriftene at de har innarbeidet bærekraft i sin strategi. Khikvadrattesten viser ingen signifikante forskjeller mellom bransjene eller bedriftene.

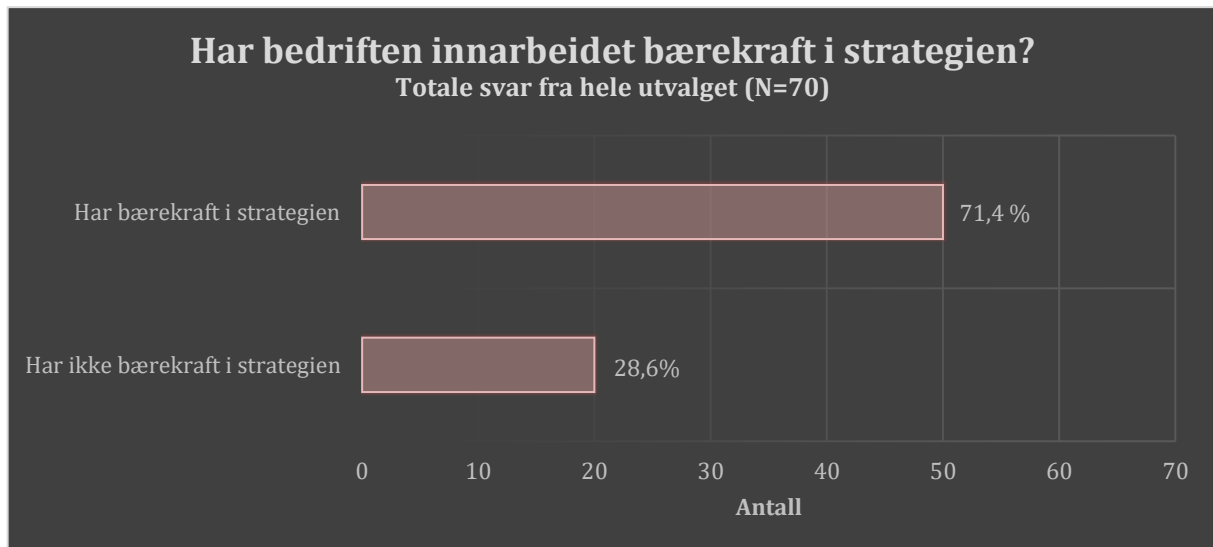

Diagram 3: Bærekraft innarbeidet i strategien.

Eksterne aktører som påvirker strategiske valg

Videre ble det undersøkt hvilke eksterne aktører som bidro til å påvirke bedriftenes strategiske valg med hensyn til bærekraft. I spørsmålet «I hvilken grad mener du følgende eksterne aktører bidrar til å påvirke bedriftens strategiske valg med hensyn til bærekraft?», ble de eksterne aktørene *banken*, *kunder*, *leverandører* og *offentlige myndigheter* inkludert som svaralternativ. Ser vi på totalresultatet fra hele utvalget, viser svarene tendenser til at krav fra kunder har størst betydning for bedriftenes strategiske valg. Ingen av bedriftene mener at kundene påvirker i svært liten grad. Offentlige myndigheter ser også ut til å ha stor betydning, da 61,4 % av virksomhetene svarer i stor grad eller i svært stor grad. Resultatene later til at banken og leverandører har minst betydning for virksomhetenes strategiske valg.

For *banken* viser t-testen signifikante forskjeller mellom SMB og store bedrifter ($p=0,002$), og ingen bransjeforskjeller ($p=0,054$). For *kunder* foreligger det signifikante forskjeller både

på bransjenivå ($p=0,03$) og bedriftsnivå ($p=0,01$). T-testen viser ingen statistisk signifikante forskjeller på *leverandører* eller *offentlige myndigheter*. Med disse resultatene kan det konkluderes med at store bedrifter opplever banken som mer betydningsfull for strategiske valg enn SMB.

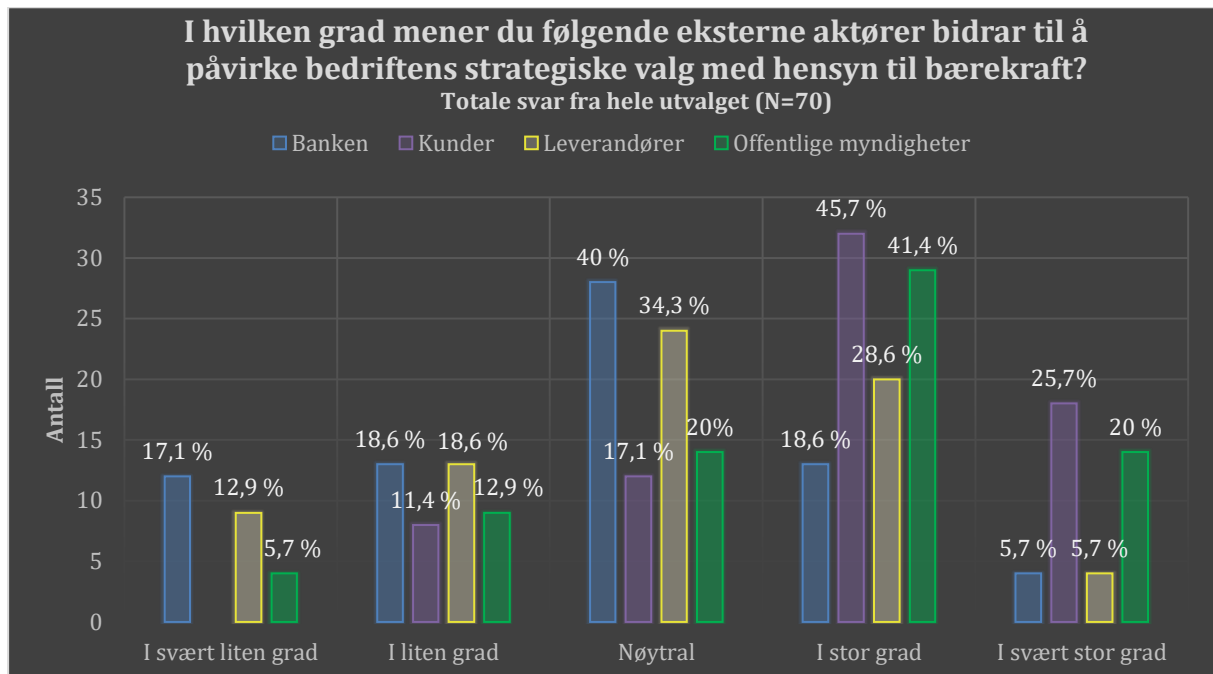

Diagram 4: Eksterne aktører som påvirker strategiske valg med hensyn til bærekraft

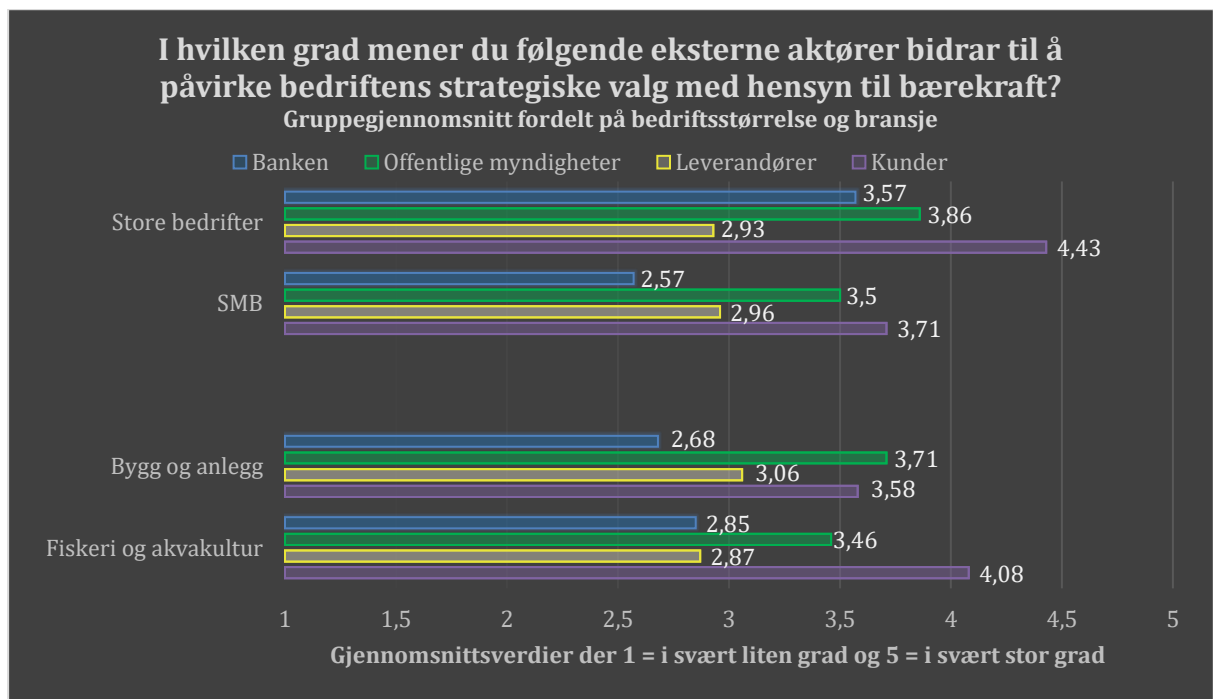

Diagram 5: Gruppegjennomsnitt - Eksterne aktører som påvirker strategiske valg med hensyn til bærekraft

Bankens vektlegging og etterspørsel etter bærekraftsinformasjon

Et annet sentralt tema i spørreundersøkelsen var hvordan bedriftene opplevde at bærekraftsinformasjon vurderes i forbindelse med låneopptak. Det ble i den forbindelse inkludert spørsmål om hvilken type informasjon som har blitt etterspurt og i hvilken grad det ble vektlagt av banken.

Bærekraftsinformasjon som har blitt etterspurt av banken

I spørsmålet om hvilke typer bærekraftsinformasjon som har blitt etterspurt av banken, viser resultatene at 58,5 % av bedriftene ikke har opplevd at banken har etterspurt noen typer informasjon. Det er en relativt jevn fordeling mellom hvilken type bærekraftsinformasjon som bedriftene blir etterspurt. Ettersom dette var avkrysningsalternativer med flere svarmuligheter, var det ikke mulig å gjennomføre t-test for å sammenlikne gruppegjennomsnitt.

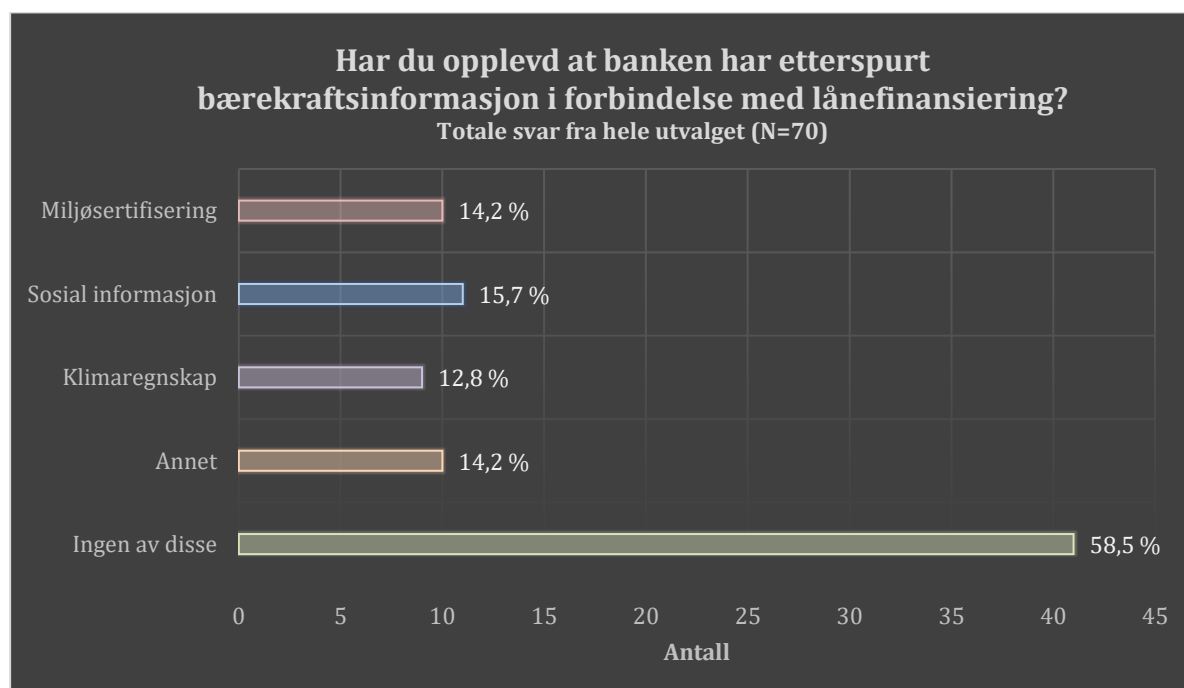

Diagram 6: Bærekraftsinformasjon etterspurt av banken i forbindelse med lånefinansiering

Bedriftenes opplevelse av bankens vektlegging av bærekraftsopplysninger

Diagram 7 viser at 87 % av bedriftene stiller seg negative eller nøytrale til hvorvidt banken vektlegger bærekraftsopplysninger ved vurdering av lånerente. Ingen av bedriftene opplever at banken vektlegger bærekraftsopplysninger «i svært stor grad». Resultatene viser signifikante forskjeller mellom store bedrifter ($p=0,024$) og SMB, men det foreligger ingen signifikante forskjeller mellom bransjene ($p=0,7$).

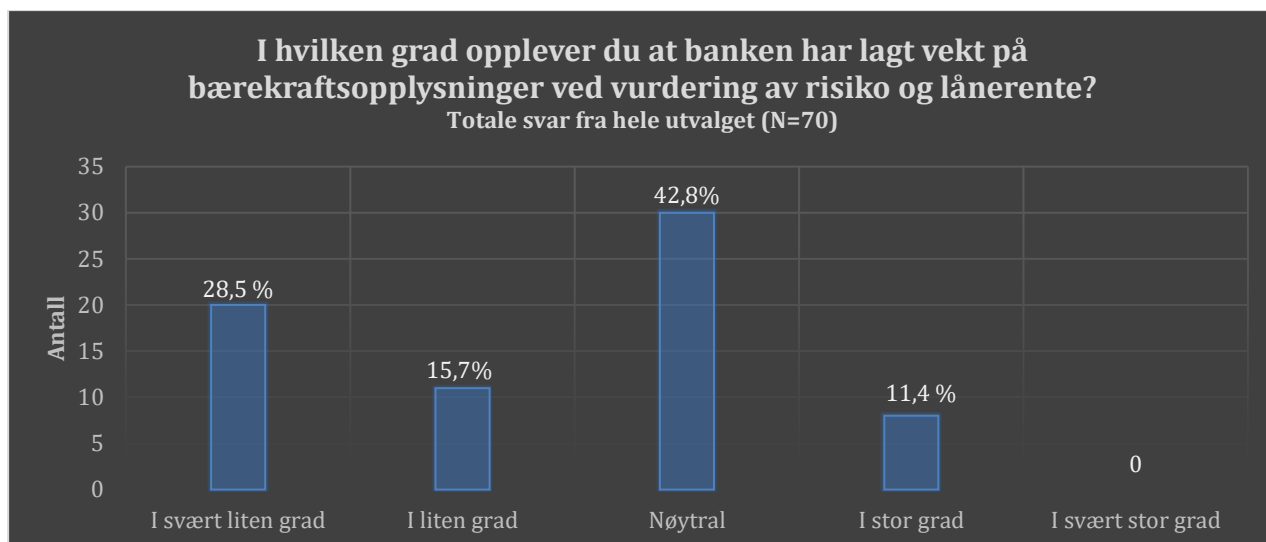

Diagram 7: Opplevelse av bankens vektlegging av bærekraftsopplysninger

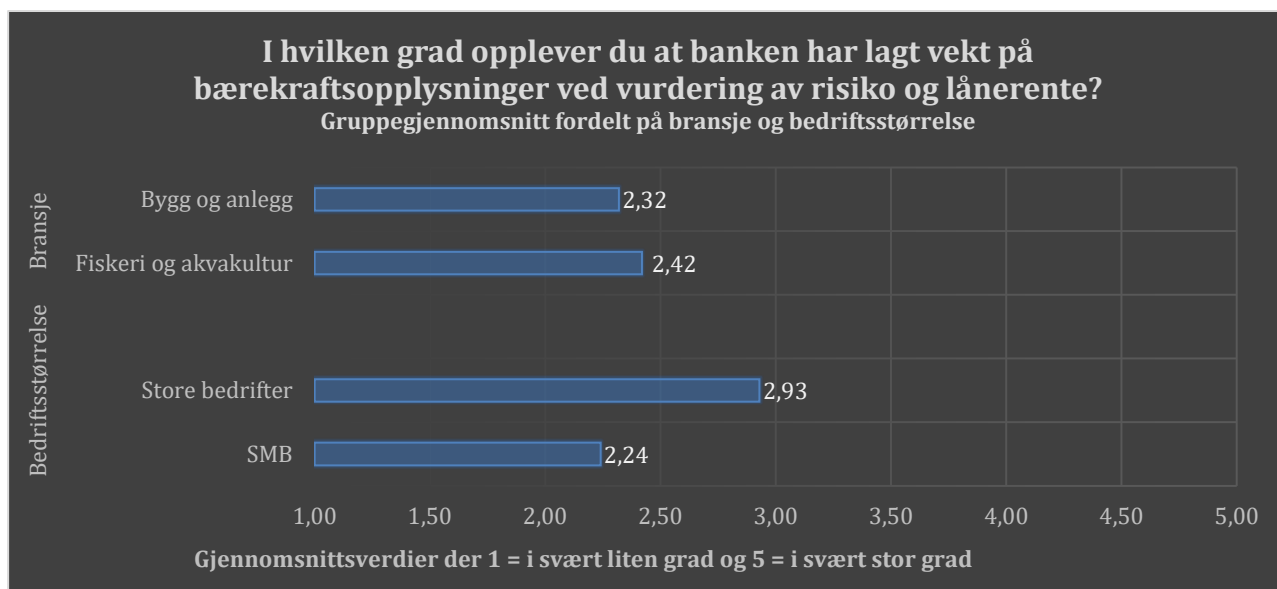

Diagram 8: Gruppegjennomsnitt - Opplevelse av bankens vektlegging av bærekraftsopplysninger

Grønn lånefinansiering

Grønn lånefinansiering var annet hovedtema i spørreundersøkelsen, og et sentralt virkemiddel fra bankens side for å insentivere til en bærekraftig omstilling. Dette ble undersøkt gjennom hvorvidt billige lån var et motiverende insentiv, hvorvidt bedriftene hadde kjennskap til grønn lånefinansiering, og om bedriftene hadde mottatt informasjon fra banken.

Billige lån som motivasjon mot bærekraftige aktiviteter

Diagram 9 viser at 67,2 % av det totale utvalget mener at billige lån er motiverende i stor grad eller svært stor grad mot bærekraftige aktiviteter i fremtiden, mens omtrent 24,3 % stiller seg nøytrale. 8,5 % svarer i liten grad eller i svært liten grad. T-testen viser at det ikke foreligger signifikante gruppeforskjeller mellom bedriftene ($p=0,75$) eller bransjene ($p=0,14$).

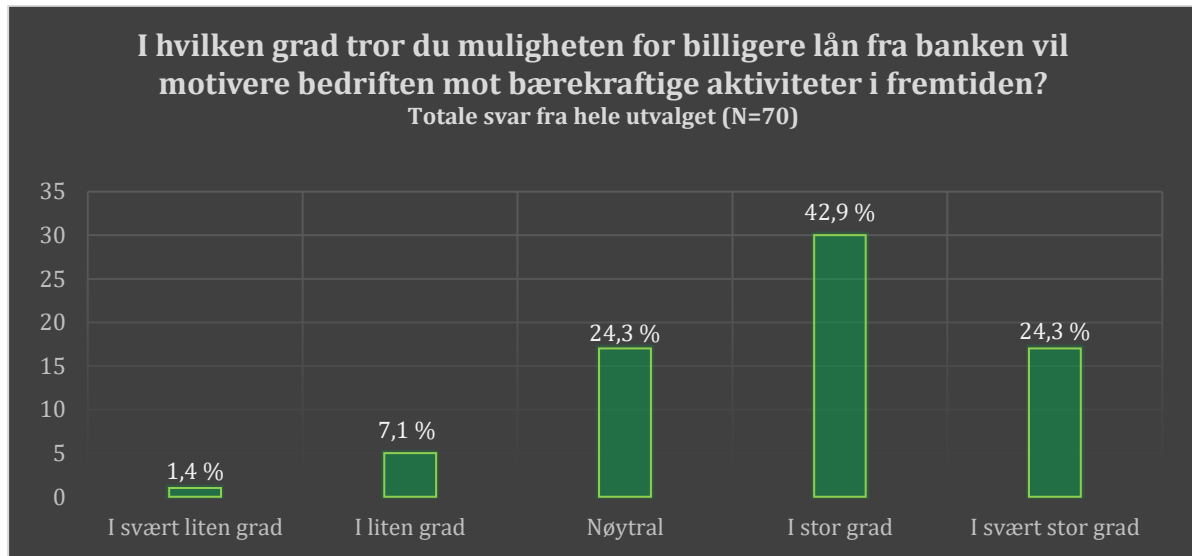

Diagram 9: Billige lån som motiverende for bærekraftige aktiviteter

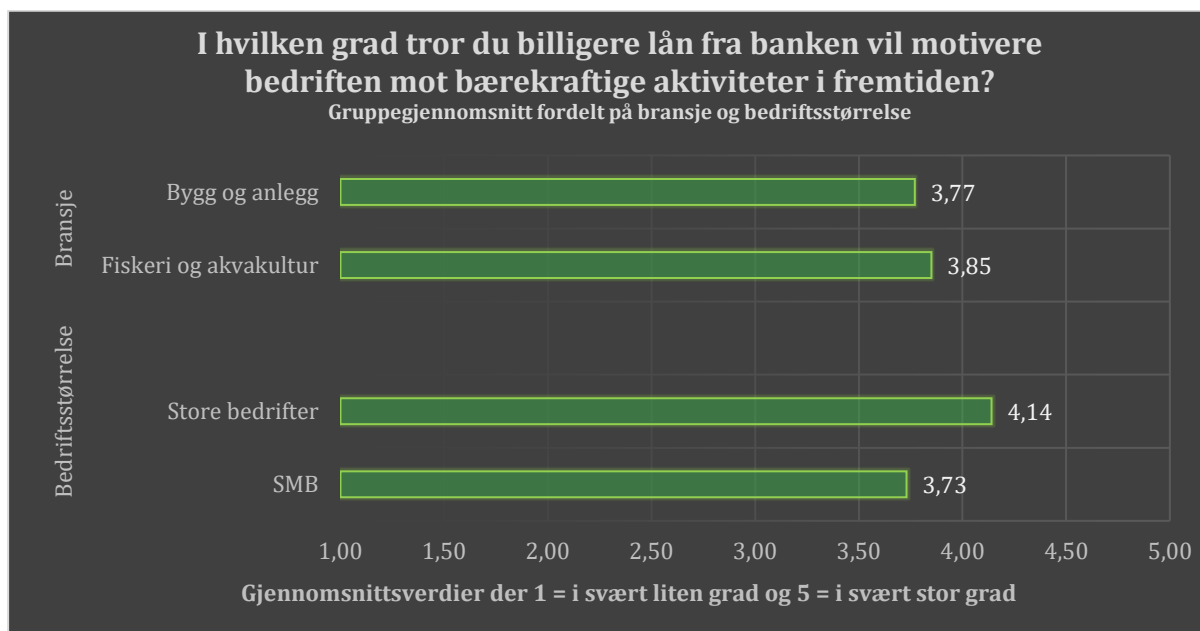

Diagram 10: Gruppegjennomsnitt - Billige lån som motiverende for bærekraftige aktiviteter

Kjennskap til muligheten for grønn finansiering

I spørsmålet «Kjenner du til muligheten for grønn lånefinansiering?», oppgir 52,9 % av bedriftene i det totale utvalget at de har kjennskap til dette. 85,7 % av alle store bedrifter i utvalget har kjennskap, i kontrast til 44,5 % av SMB ($p=0,006$). 66,7 % av FA-bedriftene svarer at de hadde kjennskap, mens 35,5 % av BA-bedriftene har kjennskap ($p=0,009$). Dette betyr at det foreligger signifikante forskjeller både mellom store bedrifter og SMB, og mellom bransjene.

Det ble også gjennomført en t-test som undersøkte hvorvidt det var sammenhenger mellom de som hadde kjennskap til taksonomien og de som hadde kjennskap til grønn finansiering. Her viste resultatene at det var signifikante ($p<0,001$) forskjeller. Med andre ord kan det slås fast at de fleste respondentene som oppgir å ha kjennskap til taksonomien, har også kjennskap til grønn finansiering.

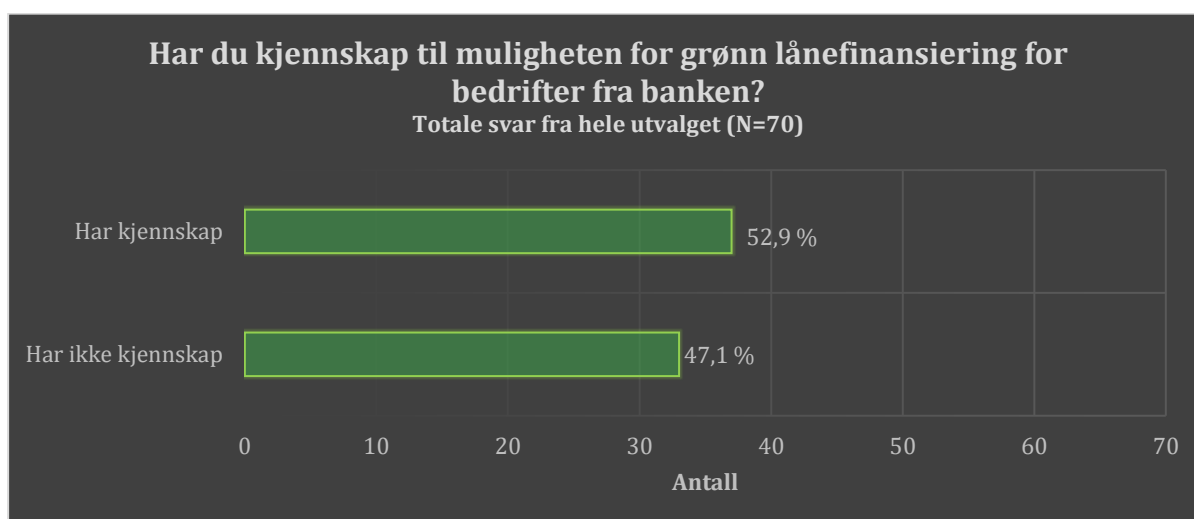

Diagram 11: Kjennskap til muligheten for grønn lånefinansiering

Informasjon fra banken om muligheten for grønn lånefinansiering

I spørsmålet «Har din bank informert om muligheten for grønn lånefinansiering?», oppgir totalt 38,6 % av bedriftene å ha blitt informert av banken om denne muligheten. Fordelingen på bedriftsnivå viser at 30,4 % av SMB har blitt informert av banken, mens 71,4 % av de store bedriftene i dette utvalget har blitt informert. T-testen viser signifikante forskjeller mellom bedriftene ($p=0,005$), og det kan slås fast at store bedrifter har blitt informert i større grad enn SMB. Bransjesammenlikningen viser også signifikante forskjeller ($p=0,014$), og

viser at 51,3 % av bedriftene innen FA har blitt informert, mens 22,6 % av BA-bedriftene har blitt informert om muligheten for grønn lånefinansiering.

I analysen ble det også foretatt en t-test som kunne avdekke hvorvidt kjennskap til grønn finansiering var betinget av å ha mottatt informasjon fra banken. Her viser resultatene tydelige sammenhenger med at respondentene som har kjennskap, også har blitt informert om muligheten fra banken. Respondentene som ikke har blitt informert av banken viser lav grad av kjennskap til grønn lånefinansiering ($p < 0,001$).

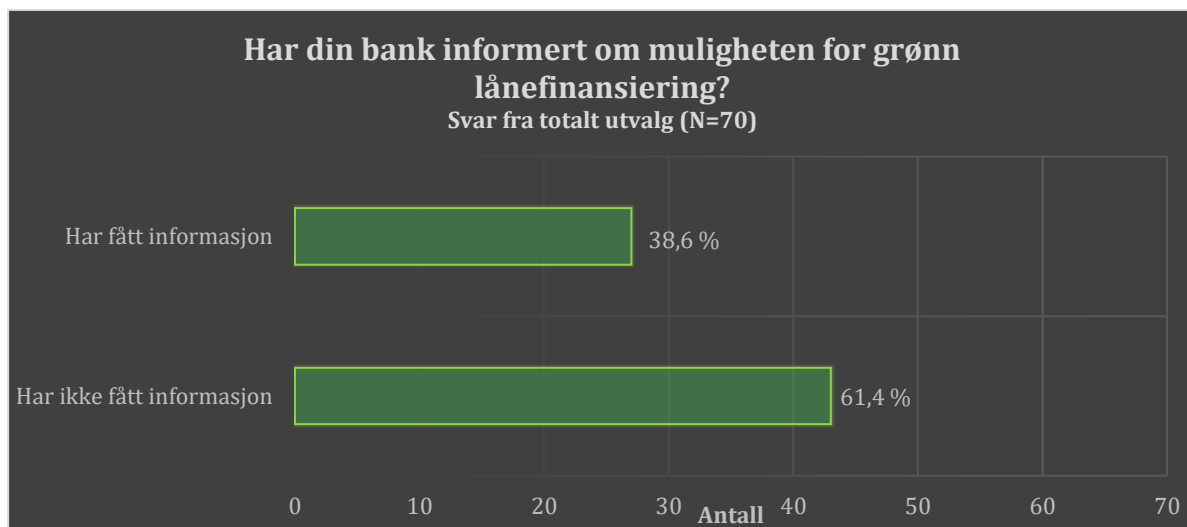

Diagram 12: Mottatt informasjon fra banken om grønn lånefinansiering

Rådgivning og oppfordring til dokumentasjon av bærekraftsinformasjon

Under spørreundersøkelsen ble det også inkludert spørsmål om hvorvidt bedriftene generelt opplever bankene som aktive rådgivere som oppfordrer til å dokumentere bærekraftsinformasjon.

Banken som rådgiver og oppmuntring til å dokumentere bærekraftsinformasjon

I spørsmålet «I hvilken grad opplever du banken som en aktiv rådgiver som oppfordrer eller oppmuntrer til å dokumentere bærekraftsinformasjon?», viser resultatene at 14,3 % opplever dette i stor grad, mens 41,4% av respondentene opplever det i svært liten grad eller i liten grad. Tilsvarende andel, 42,9 %, stiller seg nøytrale til dette. T-testen viser ingen signifikante forskjeller mellom bransjene. Det foreligger signifikante ($p=0,01$) forskjeller på bedriftsstørrelse, og store bedrifter opplever det i størst grad. Ingen av bedriftene opplever banken som en aktiv rådgiver i svært stor grad.

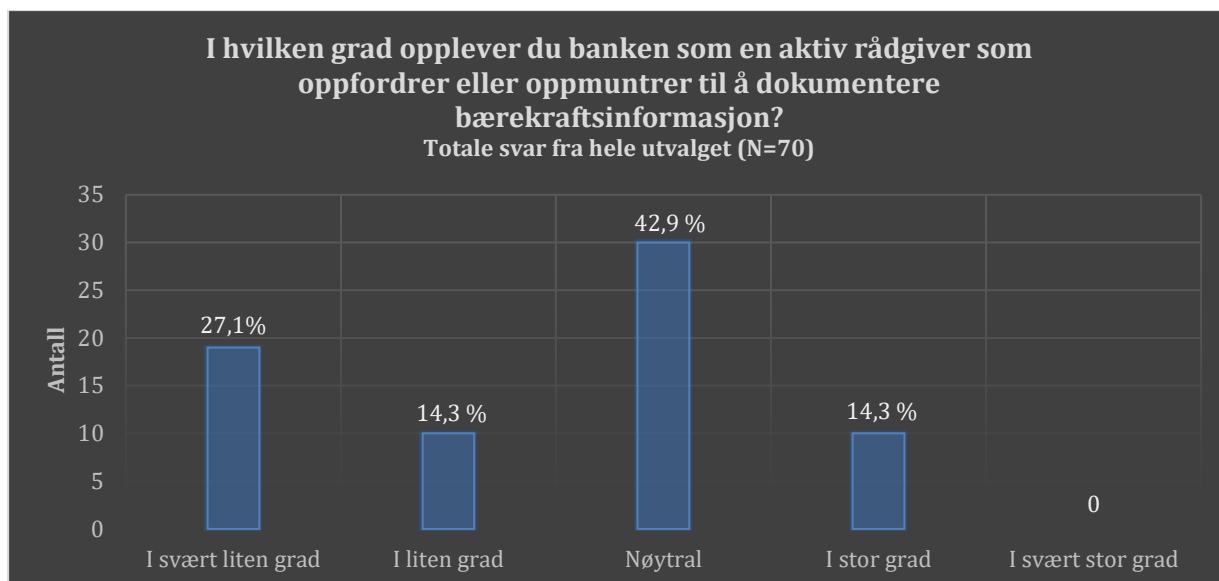

Diagram 13: Opplevelse av bankenes rådgivning og oppfordring til dokumentasjon av bærekraftsinformasjon

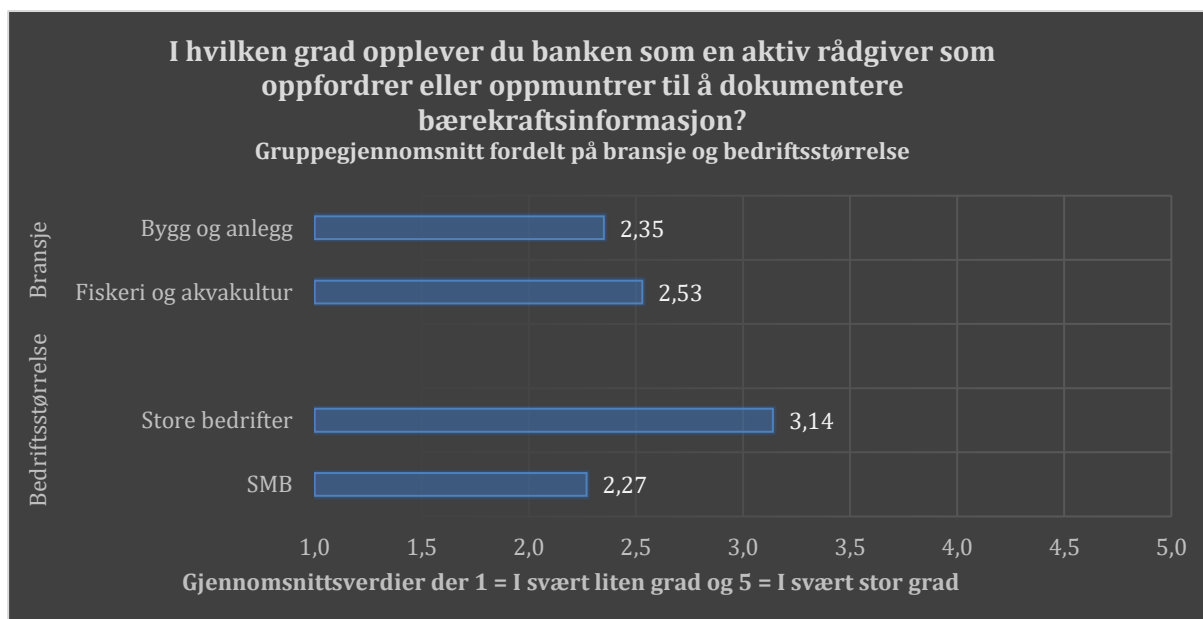

Diagram 14: Gruppegjennomsnitt - Opplevelse av bankene rådgivning og oppfordring til dokumentasjon av bærekraftsinformasjon

5.2.2 Oppsummering av funn fra forskningsspørsmål 2

Tabell 6: Oppsummering av resultater fra spørreundersøkelse

Tema	Totalt utvalg	Bransjeforskjell	Bedriftsforskjell
Viktighet av hensynet til bærekraft for konkurransefortrinn (Diagram 1)	83% ganske viktig/svært viktig	FA i større grad enn BA (p=0,02)	Ingen signifikante forskjeller (p=0,49)
Viktighet av hensynet til bærekraft for omdømme (Diagram 1)	87% ganske viktig/svært viktig	FA i større grad enn BA (p=0,01).	Ingen signifikante forskjeller (p=0,21)
Viktighet av hensynet til bærekraft for lønnsomhet (Diagram 1)	74% ganske viktig/svært viktig	Ingen signifikante forskjeller (p=0,94)	Ingen signifikante forskjeller (p=0,63)
Kjennskap til taksonomien (Diagram 2)	46% av bedriftene har kjennskap	FA i større grad enn BA (p=0,01)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p<0,001)
Bærekraft innarbeidet i strategien (Diagram 3)	71% har bærekraft i strategien	Ingen signifikante forskjeller (p=0,25)	Ingen signifikante forskjeller (p=0,19)
Banken som påvirker strategiske valg mht. bærekraft (Diagram 4-5)	24% i stor grad/i svært stor grad	Ingen signifikante forskjeller (p=0,54)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p=0,002)
Kunder som påvirker strategiske valg mht. bærekraft (Diagram 4-5)	72% i stor grad /svært stor grad	FA i større grad enn BA (p=0,03)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p=0,01)
Leverandører som påvirker strategiske valg mht. bærekraft (Diagram 4-5)	35% i stor grad /svært stor grad	Ingen signifikante forskjeller (p=0,47)	Ingen signifikante forskjeller (p=0,92)
Offentlige myndigheter som påvirker strategiske valg mht. bærekraft (Diagram 4-5)	61% i stor grad /svært stor grad	Ingen signifikante forskjeller (p=0,36)	Ingen signifikante forskjeller (p=0,29)
Bærekraftsinformasjon etterspurt av banken (Diagram 6)	59% har ikke blitt etterspurt noen typer informasjon	-	-
Bedriftenes opplevelse av bankens vektlegging av bærekrafts-opplysninger (Diagram 7-8)	11% i stor grad	Ingen signifikante forskjeller (p=0,7)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p=0,024)
Billigere lån som motivasjon for bærekraftige aktiviteter (Diagram 9-10)	67% i stor grad /svært stor grad	Ingen signifikante forskjeller (p=0,75)	Ingen signifikante forskjeller (p=0,14)
Kjennskap til mulighet for grønn finansiering (Diagram 11)	53% av bedriftene har kjennskap	FA i større grad enn BA (p=0,009)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p=0,006)

Mottatt informasjon fra banken om grønn finansiering (Diagram 12)	39% har blitt informert	FA i større grad enn BA (p=0,014)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p=0,005)
Opplever banken som aktiv rådgiver som oppfordrer/oppmuntrer til å dokumentere bærekraftsinformasjon (Diagram 13-14)	14% i stor grad	Ingen signifikante forskjeller (p=0,5)	Store bedrifter i større grad enn SMB (p=0,01)

5.2.3 Diskusjon

Generelle holdninger til bærekraft

Innledningsvis ga empirien tydelige indikasjoner på at næringslivet generelt anser bærekraft som viktig. Litteraturen har påpekt viktigheten av bærekraft i forbindelse med konkurransefortrinn og lønnsomhet (Hart, 1995; Porter & Kramer, 2006). Våre funn viser at næringslivet er av samme oppfatning (Diagram 1). Ettersom bærekraft oppleves som viktig, tilsier dette at bedriftene bør ha kjennskap til taksonomien. Vi undersøker taksonomiens påvirkning på næringslivet gjennom bankene, og kjennskapen til taksonomien kan dermed være en indikasjon på hvorvidt bankene har implementert taksonomien i sin kundedialog og krav. Omtrent 46% av bedriftene oppga å ha kjennskap til taksonomien (Diagram 2), noe som ikke betraktes som høyt. Utvalget i undersøkelsen er svært SMB-dominert, som følgelig ikke pålegges rapporteringsplikter. Dette er trolig forklaringen på at kjennskapen generelt sett er lav. Samtidig viser dette en betydelig økning fra en tidligere undersøkelse (KBNN, 2022b), noe som tyder på at bevisstheten på bærekraft er økende.

Bankenes innflytelse på næringslivets strategiske valg

I spørreundersøkelsen oppga totalt 71 % av bedriftene å ha innarbeidet bærekraft i sin strategi (Diagram 3). Dette harmonerer med funn fra en tidligere undersøkelse på nordnorsk næringsliv, som fant at 73 % hadde integrert bærekraft som en del av sin strategi (PwC, 2021). Det kan slås fast at bærekraft oppleves som viktig i et strategisk perspektiv, og et sentralt spørsmål er dermed hvorvidt bankene har betydning for bedriftenes bærekraftige strategier. Ettersom bankene står for store deler av kapitaltilgangen til bedriftene (Finans Norge, 2020), er det naturlig å anta at bankene vil ha en viss betydning for bedriftenes strategiske valg og beslutninger.

Tidligere undersøkelser har pekt på at eiere, kunder og myndigheter hadde størst innflytelse på bedriftenes strategiske valg i forbindelse med bærekraft, mens bankforbindelsen ble

rangert nederst (Sparebank 1 SMN, 2021; Strøm et al., 2021), noe våre funn også bekrefter (Diagram 4). Bankene hadde en utpreget underordnet betydning for bedriftenes strategiske valg, noe som kan være en indikasjon på at bedriftene i all hovedsak påvirkes mot en bærekraftig omstilling på bakgrunn av regulatoriske minimumskrav og forventninger fra kunder. Vi argumenterer derfor for at mange av bedriftene befinner seg på etterlevelseshierarkiet (Miller & Serafeim, 2014). Videre kan dette indikere at de fleste bedrifter ikke gjør mer enn de må for å overleve i et bærekraftperspektiv, og at bærekraft ikke ansees som en mulighet for forretningsutvikling.

Samtidig kan det at flere bedrifter har en strategisk tilnærming til bærekraft også tale for at disse bedriftene befinner seg på det Miller og Serafeim (2021) betegner som effektivitetsstadiet. Nøyaktig hvor dette skillet går, er antakeligvis flytende og komplisert å fastsette. Begrepet «strategiske valg» har heller ingen selvforklarende betydning, og det bør påpekes at dette kan tolkes ulikt mellom respondentene. Likevel er det mest logisk at mange forstår strategiske valg som noe som danner grunnlag for bedriftenes langsiktige atferd og handlinger. Med andre ord legger lovgivning og krav fra kundene sterkest føringer for bedriftenes handlinger. Dette indikerer videre at bedriftene har reaktive tilnærminger til bærekraft (Meidell & Eitrem, 2021), ved at nye reguleringer og endringer i markedet er mest avgjørende for bedriftenes arbeid med bærekraft. Således kan det argumenteres for at bankene har liten betydning for bedriftenes atferd mot en bærekraftig omstilling, sammenliknet med andre aktører.

Gruppesammenlikningen viste også at store bedrifter anså bankene som viktigere i et strategisk perspektiv enn SMB (Diagram 5). Det er grunn til å tro at dette har sammenheng med at store bedrifter er mer kapitalintensive, har større og mer komplekse finansielle behov, og følgelig mer avhengige av banken i deres strategiske beslutninger. Små bedrifter har lavere utviklingskapasitet (KBNN, 2022b), og har dermed trolig mindre behov for investeringer og hyppig samhandling med banken. Følgelig kan dette bidra til å forklare hvorfor bankene ikke blir ansett som like betydningsfull i et strategiperspektiv hos SMB.

Bankens etterspørsel og vektlegging av bærekraftsopplysninger ved finansiering

Bankene har fått økte behov for å etterspørre og vektlegge bærekraftsopplysninger fra bedrifter i forbindelse med lånefinansiering (BDO, 2020; BDO, 2022). Basert på våre funn kan det se ut til at næringslivet er av en litt annen oppfatning. Omtrent 59 % av bedriftene oppga at banken ikke hadde etterspurt noen former for bærekraftsinformasjon i forbindelse

med lånefinansiering (Diagram 6). I tillegg fremkom det at nærmest halvparten av bedriftene opplever at bankene i svært liten grad vektlegger bærekraftsinformasjon ved vurdering av risiko og lånerente (Diagram 7). Funnene gir dermed klare indikasjoner på at bedriftene i svært liten grad opplever at bankene stiller krav til bærekraftsinformasjon ved finansiering.

På en annen side kan ikke disse funnene si noe om i hvor stor grad bankene faktisk benytter eller vektlegger bærekraftsinformasjon i sine vurderinger, da det kan tenkes at informasjon av relevans allerede er publisert i bedriftenes årsberetninger. Bedriftene har heller ikke nødvendigvis innsyn i alle prosessene bankene gjør under vurderingen av risiko og lånerente, noe som også kan forklare hvorfor mange stiller seg nøytrale eller opplever at det vektlegges i svært liten grad.

Gruppesammenlikningen viste imidlertid at store bedrifter opplever at bankene vektlegger bærekraftsopplysninger ved vurdering av risiko og lånerente i større grad enn SMB (Diagram 8). De formelle retningslinjene for vurdering av bærekraftsrisiko er de samme for både SMB og store bedrifter (Buen et al., 2022), noe som skulle tilsi at bedriftene opplever at bankene vektlegger bærekraftsinformasjon i lik grad hos alle typer virksomheter.

Tidligere undersøkelser har vist at SMB opplever utfordringer tilknyttet bærekraftsrapportering på bakgrunn av administrativ kapasitet og kunnskapsmangel (PwC, 2021; BDO, 2023b). Dersom vi legger til grunn en antakelse om at dette også er gjeldende for vårt utvalg, kan dette trolig forklare hvorfor SMB i mindre grad enn store bedrifter opplever at bankene vektlegger bærekraftsinformasjon. Ved mangel på tilstrekkelig dokumentasjon og bærekraftsrapportering, er det naturligvis umulig for bankene å legge vekt på slik informasjon. I den forbindelse ville det vært rimelig å anta at bankene faktisk øker presset og etterspør informasjon, og det kan derfor stilles spørsmål ved hvorfor dette ikke er tilfellet.

I tillegg anser flere SMB det som irrelevant at bankene tar opp bærekraftsspørsmål i forbindelse med lånefinansiering (Cicero Consulting, 2020). Våre funn gir også indikasjoner som peker i den retningen, ettersom mange stilte seg nøytrale eller negative til bankenes vektlegging av bærekraftsinformasjon. På bakgrunn av disse funnene kan det argumenteres for at bankenes risikovurdering i forbindelse med låneopptak, særlig hos SMB, har liten påvirkning på næringslivets bærekraftige omstilling.

Grønn lånefinansiering som insentiv for en bærekraftig omstilling

Fra empirien fremgår det at 67 % av bedriftene anså muligheten for billige lån som et motiverende insentiv i stor grad eller i svært stor grad (Diagram 9). Dette var like motiverende for alle bedriftssegmenter (Diagram 10). Etersom bedriftene motiveres i stor grad av dette insentivet, kan det argumenteres for at bankene har påvirkning på næringslivets atferd mot en bærekraftig omstilling, dersom det foreligger et insentiv. Et interessant funn var at respondentene som hadde kjennskap til taksonomien også hadde større kjennskap til muligheten for grønn lånefinansiering. Trolig har dette sammenheng med at taksonomien er premissgivende for grønn lånefinansiering (Norges Bank, 2022).

Generelt sett var det splittede resultater på hvorvidt bedriftene hadde kjennskap til muligheten for grønn lånefinansiering (Diagram 11). Analysen ga også tydelige indikasjoner på at kjennskap til grønn lånefinansiering var betinget av at bankene hadde informert om dette. I den forbindelse hadde omtrent 39 % av bedriftene blitt informert av bankene (Diagram 12). Grønne lån er et relativt nytt og lite utprøvd produkt (BDO, 2020), og det kan dermed tenkes at bankene ikke har kommunisert eller markedsført tilstrekkelig nok at det foreligger muligheter for dette. I begge tilfeller var det store bedrifter og FA-bedrifter som trumfet SMB og BA-bedrifter i graderingen. Dette tyder på at disse segmentene har blitt prioritert i større grad av bankene.

For store bedrifter kan en innlysende forklaring være at disse har større administrativ kapasitet og interne ressurser enn SMB. Det kan tenkes at større bedrifter har egne konsulenter eller økonomiavdelinger som bidrar med å undersøke ulike finansieringsalternativer. SMB uten disse ressursene vil derimot ha svekkede forutsetninger for å innhente slik informasjon. En annen mulig forklaring kan være at flere SMB nedprioriteres av bankene grunnet mangelfull bærekraftsrapportering (BDO, 2023b). Det er i tillegg usannsynlig at bankene tjener på å justere ned rentene til kunder som ikke genererer store nok inntekter, og små bedrifter dermed vil være dårligere stilt enn store bedrifter. Store bedrifter underlegges også mer press og forventninger fra interessenter, noe som kan forklare en generelt økt bevissthet på bærekraft. Med dette til grunn kan det argumenteres for at bankene har større påvirkning på store bedrifters bærekraftige omstilling enn på SMB.

Forskjellen mellom bransjenes kjennskap er på sin side ikke like innlysende. En overveiende stor andel av bankenes (grønne) utlånsporteføljer er eksponert mot bygg- og eiendomssektoren (Norges Bank, 2022). Det fremstår derfor som paradoksalt at FA-bransjen

hadde større kjennskap og informasjon enn BA. Teknisk sett bør BA-bedrifter ha bedre forutsetninger for å kvalifisere til grønn finansiering, ettersom de fleste av disse kan klassifisere sine aktiviteter som bærekraftige etter taksonomien.

Disse funnene kan trolig skyldes at FA-bedrifter opererer i konkurransemessige omgivelser som gjør at de er vant til å bli møtt med krav til bærekraft (MSC, 2016). FA-bedrifter har også trolig mer komplekse og sammensatte verdikjeder enn BA-bransjen. Derfor kan det antas at dersom krav og forventninger til bærekraft forplanter seg i et ledd, vil kravene spres hyppigere til flere bedrifter i verdikjeden. Følgelig vil FA-bedrifter være i bedre posisjon til å innfri bankenes krav til å motta grønn finansiering, som igjen kan forklare hvorfor FA-bedrifter har større kjennskap og har mottatt mer informasjon fra banken. Dermed kan det argumenteres for at bankene har større påvirkning på FA-bedriftenes atferd mot en bærekraftig omstilling enn på BA.

Opplevelse av bankenes rådgivning og oppfordring til bærekraftsrapportering

Litteraturen har påpekt at banker er opptatte av å kunne ha en rådgivende funksjon for sine kunder i forbindelse med bærekraft (Høybråten & Hoffmann, 2022). Dette strider mot våre funn, som viste at bare 14% av bedriftene opplevde banken som en aktiv rådgiver i forbindelse med dokumentasjon av bærekraftsinformasjon (Diagram 13). På den ene siden kan ikke bankene holdes ansvarlige for bedriftenes praksis på bærekraftsrapportering eller dokumentasjon. På den andre siden er bankene i posisjon til å påvirke til dette gjennom kundedialog og ved å stille krav til sine kunder.

Også her ser vi at store bedrifter opplever bankene som en større pådriver for bærekraftsrapportering enn SMB (Diagram 14). Årsaken til dette kan igjen falle på at bankene ikke har de nødvendige ressursene til å følge opp hver enkelt småbedrift (Buen et al., 2022). Det kan antas at i en kost/nytte-vurdering vil det ikke være lønnsomt for hverken långiver eller låntaker å bruke kapasitet på store bærekraftsspørsmål i forbindelse med små investeringer. I form av å være en pådriver for bedriftenes bærekraftsrapportering- og dokumentasjon, kan det argumenteres for at bankene har lav påvirkning på SMB sin atferd mot en bærekraftig omstilling, og en noe høyere påvirkning på store bedrifter.

6 Konklusjon

Formålet med denne masteroppgaven var å undersøke hvordan innføringen av EUs taksonomi påvirker banker og bedrifter i nordnorsk næringsliv. Dette har blitt diskutert gjennom problemstillingen «*Hvordan vil innføringen av EUs taksonomi stimulere til en bærekraftig omstilling av nordnorsk næringsliv?*». Problemstillingen ble presisert gjennom to forskningsspørsmål, der vi har sett taksonomiens påvirkning på næringslivet som en indirekte effekt av bankenes bruk av taksonomien. Nærmere spesifikt har vi undersøkt hvordan taksonomien implementeres i bankenes rapportering, kredittvurdering, grønn lånefinansiering, rådgivning og dokumentasjonskrav til næringslivet, og videre hvordan dette påvirker nordnorsk næringsliv.

Med taksonomien har bankene et grunnlag for å identifisere bærekraftige aktiviteter rettet mot kunder i næringslivet. Bankene er tillagt en sentral rolle av myndighetene gjennom loven som har trådt i kraft og opplysnings- og rapporteringskravene som medfølger. Et sentralt funn er at rapportering på taksonomigrønne tall ikke er styrende for hvilke aktiviteter bankene finansierer i næringslivet. Bankene har klare ambisjoner om å finansiere en bærekraftig omstilling uavhengig av det regulatoriske som ligger til grunn, og de benytter seg av andre og alternative standarder for bærekraftige aktiviteter i tillegg til taksonomien.

Vi konkluderer med at taksonomien ikke er treffende for bedrifter i nordnorsk næringsliv, av to hovedårsaker. For det første er nordnorsk næringsliv tynget av SMB-segmentet, som ikke er underlagt rapporteringskrav direkte. Taksonomien fordrer kompetanse og dokumentasjonskrav som både er utfordrende for bedriftene å produsere, og krevende for bankene å innhente. Dette resulterer i høye transaksjonskostnader, og dermed dyrere lån. For det andre er flere næringer ekskludert fra forordningen, noe som gir næringene manglende rammebetingelser for å klassifisere sine aktiviteter som bærekraftige. Tross bankenes aversjon mot bærekraftsrisiko, har bankene tatt et standpunkt om å ikke ekskludere næringer utelukkende på bakgrunn av manglende taksonomikriterier. Bankene har mer fleksible og alternative tilnærminger til bærekraft, og deres bruk av taksonomien vil derfor ikke være til hinder for bedriftenes lånevilkår ved generelle kredittvurderinger.

Når det gjelder grønn lånefinansiering har vi klare indikasjoner på at dette er et attraktivt insentiv for næringslivet. Bankene benytter i dag taksonomien som en av flere referanser i vurderingen av hvorvidt et lån kan klassifiseres som grønt. Taksonomien kan derfor delvis ansees som en pådriver for næringslivets bærekraftige omstilling. Bruken av taksonomien er

ikke «enten/eller», men «både/og». Vurderingen av grønne lån krever imidlertid større mengder dokumentasjon og rapportering enn ved tradisjonelle kredittvurderinger. Gitt sammensetningen av næringslivet i Nord-Norge, vil det være utfordrende både med hensyn til administrativ kapasitet og kunnskap å oppfylle disse kravene. Det forklarer hvorfor bankene ikke stiller krav til full dokumentasjon, også i de tilfellene der aktiviteten er regulert av taksonomien.

Av våre funn fremkommer det at næringslivet opplever bærekraft som viktig og betydningsfullt for sin lønnsomhet og konkurransekraft. Imidlertid vurderer næringslivet bankene til å ha en underordnet betydning for sine strategiske valg, sammenliknet med kunder og myndigheter. Det samme kan sies om taksonomiens betydning, noe som kommer til syne ved at næringslivet har lav kjennskap til den. Store bedrifter har både større kjennskap til taksonomien og opplever bankene som viktigere premissgivere for bærekraftsarbeid enn SMB. Funn viser også kontraster mellom bransjene fiskeri og akvakultur og bygg og anlegg. Dette fremstår som en logisk brist med tanke på taksonomireguleringen av disse bransjene. Funnene peker tydelig bankene forventer at krav til etterlevelse av taksonomien og bærekraft generelt vil bli strengere i de nærmeste årene. Det konkluderes derfor med at taksonomien vil være mer tilpasset for større bedrifter og bransjer som har kapasitet og kunnskap til å oppfylle de til dels rigide krav til dokumentering og rapportering som taksonomien forlanger.

Manglende krav om dokumentasjon og rapportering hos bedriftene gjør at bankene havner i en spagat mellom egne rapporteringsplikter og informasjonsmangel fra bedriftene de finansierer. Informasjonssymmetri medfører at bankene i større grad må utvise aktivitet for å få nødvendig bærekraftsinformasjon. Funn viser at bedriftene i svært liten grad opplever at bankene rådgir, etterspør eller vektlegger bærekraftsinformasjon. Så lenge bankene i sin kredittvurdering ikke etterspør bærekraftsinformasjon i henhold til taksonomien, vil den fortsatt spille en underordnet betydning for næringslivets omstilling i fremtiden.

Med tanke på vekten som tillegges bærekraft hos både bankene og bedriftene, er vi utvilsomt på vei i en bærekraftig retning. Det generelle bildet er at taksonomien har liten betydning for den jevne bedrift i Nord-Norge, og det konkluderes med at taksonomien på nåværende tidspunkt er lite stimulerende for den bærekraftige omstillingen i nordnorsk næringsliv. Taksonomien er i en prematur fase, og dersom den skal oppnå sin tiltenkte hensikt kreves det at bankene inntar en mer aktiv rolle. Dette er ingen revolusjon, men krever tilpasninger over tid – som en evolusjon.

6.1 Implikasjoner og videre arbeid

Denne oppgaven har undersøkt hvordan taksonomien for bærekraftige økonomiske aktiviteter har påvirket en avgrenset del av næringslivet i Nord-Norge. I denne konteksten er taksonomien foreløpig lite utslagsgivende. Likevel er vi ikke i tvil om at den er nødvendig og en sentral brikke i de store linjene, og vi anser vårt arbeid som et lite bidrag til det helhetlige bildet. Gjennom arbeidet har vi tilegnet oss økt innsikt og utvidet forståelsen rundt den bærekraftige omstillingen av næringslivet. Generalisering til en større kontekst gjøres med forsiktighet, men vi mener våre funn har bidratt med interessante innfallsvinkler på taksonomiens betydning. Avslutningsvis sitter vi igjen med inntrykket om at dette er en prosess som krever modenhet og kunnskap fra flere samfunnsaktører. For at alle skal henge med på utviklingen er det behov for fleksibilitet og kontinuerlige tilpasninger.

Til slutt ønsker vi å legge frem noen forslag til videre arbeid innenfor temaet. Betydningen av bærekraft er tydelig fremtredende i næringslivet, men kunnskap og holdninger synes å være sprikende mellom bransjer og bedrifter. Det foreslås derfor å gjennomføre en kvalitativ tilnærming på bedriftene i næringslivet, for å avdekke mulige årsaker til forskjellene. I tillegg tyder våre funn på et avvik mellom bankenes og bedriftenes oppfatning av bankenes betydning i forbindelse med bærekraft. For at bankene, og dermed taksonomien, skal få større gjennomslagskraft, foreslås det derfor at fremtidige studier undersøker hva som må til for at bankene kan spille en mer sentral rolle for næringslivets utvikling. Taksonomiens påvirkning vil også være relevant å undersøke i andre kontekster, for eksempel i andre bransjer, regioner eller i norsk næringsliv som helhet. For å tilføre mer til diskusjonen av våre funn, hadde det også vært relevant å gjennomføre dokumentanalyser av bankenes offisielle uttalelser og nøkkeltall publisert i periodiske rapporter.

Vår undersøkelse har i stor grad vært rettet mot bankenes finansiering av bedriftenes aktiviteter. En alternativ tilnærming er taksonomien i et investeringsperspektiv. Taksonomien er også ment å være veiledende for private investorer, samt store finansforetak som omfattes av opplysningsplikter etter SFRD. Fremtidig arbeid bør dermed ta for seg hvorvidt taksonomien er retningsgivende for små og store investorer.

Litteraturliste

- Ahlin, E. M. (2019). Semi-structured interviews with expert practitioners: Their validity and significant contribution to translational research. *Sage Publications*.
<https://doi.org/10.4135/9781526466037>
- Almklov, D. V., Andreassen, H. & Jakobsen, J. F. (2022). Bærekraftsbegreper og et blikk fremover. *Revisjon og Revisjon*, (7), 34-37. https://www.revregn.no/journal/2022/7/m-1259/B%C3%A6rekraftsbegreper_og_et_blikk_fremover
- Andersen, J. (2017, 27. desember). «Mixed methods»-design i helseforskning. Sykepleien. <https://sykepleien.no/forskning/2017/12/mixed-methods-design-i-helseforskning>
- BDO. (2020, mars). *Bærekraftsundersøkelsen 2020. Rapport om bærekraftsarbeid i norsk banksektor*. <https://www.bdo.no/getattachment/Bransjer/Bank-forsikring-og-finans/B%C3%A6rekraft/B%C3%A6rekraftsunders%C3%B8kelsen/B%C3%A6rekraftsunders%C3%B8kelsen-2020.pdf.aspx?lang=nb-NO>
- BDO. (2022, 07. september). *Nå vurderer «alle» banker bærekraft når de skal gi lån til bedrifter*. <https://www.bdo.no/nb-no/nyheter/2022/naa-vurderer-%C2%ABalle%C2%BB-banker-baerekraft-naar-de-skal-gi-laan-til-bedrifter>
- BDO. (2023a, 14. april). *Bærekraftsundersøkelsen 2023: Rapport om bærekraftsarbeid blant små og mellomstore banker*. https://issuu.com/konsis/docs/bdo_b_rekraftsunders_kelsen_2023
- BDO. (2023b). *SMB barometer: Nasjonal rapport 2023*. [https://www.bdo.no/getattachment/Microsites/SMB-barometeret/Content/Image-banner-CTA/BDO-SMB-barometer-23-nasjonal-rapport-\(2\).pdf.aspx?lang=nb-NO](https://www.bdo.no/getattachment/Microsites/SMB-barometeret/Content/Image-banner-CTA/BDO-SMB-barometer-23-nasjonal-rapport-(2).pdf.aspx?lang=nb-NO)
- Becker, G. S. (1976). *The economic approach to human behavior* (Vol. 803). University of Chicago press.
- Bernhardsen, E. & Larsen, K. 2002. Bankenes prising av risiko ved utlån til foretakssektoren. *Penger og Kreditt*.

- Bjørkholt, A. S., Stene, L. S. & Brochmann, C. (2022, 14. september). *Bærekraftskrav til bygg- og eiendomsbransjen: Taksonomien og utvikling i det nye regelverket*. BAHR. <https://bahr.no/publication/ny-versjon-av-fagheftet-baerekraftskrav-til-bygg-og-eiendomsbransjen>
- Brandsås, H. (2019). Bærekraft og rapportering. *Regnskap og revisjon* (6), 31- 36. https://www.revregn.no/journal/2019/6/rr06-2019-a-857/B%C3%A6rekraft_og_rapportering
- Brekke, E. E. (2021, 26. januar). *Taksonomien i trøbbel*. DNB. <https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/meninger/taksonomi>
- Bryman, A., & Bell, E. (2011). *Business Research Methods*. (3. utg.). Oxford university press.
- Buen, J., Eikseth, M. G., Harper, P., Rekdal, S. B. & Timberlid, K. K. (2022). Hvordan kan banker vurdere ESG-risikoen i lån til små og mellomstore bedrifter? *Magma Tidsskrift for Økonomi og Ledelse*, 25(1), s. 103-108.
- Busch, T. (2019). *Akademisk skriving. For bachelor og masterstudenter*. Fagbokforlaget.
- Campbell, J. L., Quincy, C., Osserman, J. & Pedersen, O. K. (2013). Coding in-depth semistructured interviews: Problems of unitization and intercoder reliability and agreement. *boyn Methods & Research*, 42(3), 294-320. <https://doi.org/10.1177/0049124113500475>
- Carminati, L. (2018). Generalizability in qualitative research: A tale of two traditions. *Qualitative Health Research*, 28(13), 2094-2101. <https://doi.org/10.1177/1049732318788379>
- Christiansen, A. & Storli, M. (2022, 08. mars). *Finansnæringen som pådriver for en sirkulær økonomi*. Circular Norway og Finansforbundet. <https://www.finansforbundet.no/folk-og-fag/forbundsnytt/ny-rapport-finansnaeringens-rolle-som-padriver-for-sirkulaer-okonomi/>
- Cicero Consulting. (2020). *Under lupen: Slaget om SMB – Konkurransesituasjon og kundeadferd innen SMB-markedet i bankbransjen* (Innsiktsrapport 3/2020). <https://www.cicero.no/under-lupen-smb/>

- Cui, Y., Geobey, S., Weber, O. & Lin, H. (2018). The impact of green lending on credit risk in China. *Sustainability*, 10(6), 2008. <https://doi.org/10.3390/su10062008>
- Curry, L. A., Nembhard, I. M. & Bradley, E. H. (2009). Qualitative and mixed methods provide unique contributions to outcomes research. *Circulation*, 119(10), 1442-1452. <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.107.742775>
- DNB. (2021, 08. mars). *The EU Taxonomy – what happens now?* <https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/bors-og-marked/the-eu-taxonomy-what-happens-now>
- DNB. (u.å.). *Sustainable Product Framework*. https://www.dnb.no/portalfront/nedlast/no/om-oss/samfunnsansvar/2021/Sustainable_Product_Framework_v3.pdf
- Drageset, S. & Ellingsen, S. (2009). Forståelse av kvantitativ helseforskning-en introduksjon og oversikt. *Nordisk Tidsskrift For Helseforskning*, 5(2), 100-113. <http://doi.org/10.7557/14.244>
- Drageset, S. & Ellingsen, S. (2010). Å skape data fra kvalitativt forskningsintervju. *Sykepleien Forskning*, 5(4), 332-335. <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2011.0027>
- Eccles, R., Ioannou, I. & Serafeim, G. (2014). The Impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. *Management Science*, 60(11), 2835-2857. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2014.1984>
- Ellefsen, H. C. (2019, oktober). Bærekraftsrapportering – også for de små? *Regnskap Norge*. <https://www.regnskapnorge.no/faget/artikler/arsregnskap/barekraftsrapportering--ogsa-for-de-sma/>
- Europaparlaments- og rådsforordning. (2019). Forordning (EU) 2019/2088 om bærekraftig forvaltning av finansielle produkter. *Official Journal of the European Union*, L 317, 1-32. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088&from=EN>
- Europaparlaments- og rådsforordning. (2020). Forordning (EU) 2020/852 om fastsettelse av en rammeforordning for bærekraftig finans. *Official Journal of the European Union*, L 198, 13-39. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&from=EN>

European Banking Authority (EBA). (2020). Guidelines on loan origination and monitoring (EBA/GL/2020/06). <https://eba.europa.eu/regulation-and-policy/credit-risk/guidelines-on-loan-origination-and-monitoring>

European Commission. (2020). *The European Green Deal Investment Plan and Just Transition Mechanism explained*.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_24

European Commission. (2021a). *FAQ: What is the EU Taxonomy and how will it work in practice?* https://finance.ec.europa.eu/system/files/2021-04/sustainable-finance-taxonomy-faq_en.pdf

European Commission. (2021b). *Overview of Sustainable Finance*.
https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/overview-sustainable-finance_en

European Commission. (u.å.). *Nearly zero-energy buildings*.
https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-efficiency/energy-efficient-buildings/nearly-zero-energy-buildings_en

EØS-notat. (2019). Handlingsplan – bærekraftig finansiering.
<https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2018/nov/handlingsplan-barekraftig-finansiering-/id2652793/>

Finans Norge. (2018, 06. juni). *Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen*.
<https://www.finansnorge.no/siteassets/dokumenter/veikart-og-strategier/finans-norges-veikart-for-gronn-konkurransekraft-i-finansnaringen.pdf>

Finans Norge. (2020). *Uten banken stopper Norge*.
<https://www.finansnorge.no/dokumenter/publikasjoner/brosjyre-uten-banken-stopper-norge/>

Finans Norge. (2021, 21. januar). *Bærekraftig finans vil sette preg på norsk finansnæring*.
<https://www.finansnorge.no/artikler/2021/q1/barekraftig-finans-vil-sette-preg-pa-norsk-finansnaring/>

- Finans Norge. (u.å.) *Klimarisikorapportering – banker*.
<https://www.finansnorge.no/dokumenter/maler-og-veiledere/klimarisikorapportering--en-veiledning-for-a-komme-i-gang/>
- Finansdepartementet. (2022, 27. oktober). *Lov om bærekraftig finans vil tre i kraft i 2023*.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lov-om-barekraftig-finans-vil-tre-i-kraft-i-2023/id2940988/>
- Finansdepartementet. (2023, 08. mai). *Taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/id2924859/>
- Finanstilsynet. (2020, 01. september). *Kartlegging av foretakenes bærekraftsrapportering 2020*. https://www.finanstilsynet.no/globalassets/tilsyn/finansiell-rapportering/kartlegging_av_foretakenes_barekraftsrapportering_01092020.pdf
- Finanstilsynet. (2022, 03. mai) *Rapport om revisjon av foretak av allmenn interesse*.
<https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/tilsynsrapporter/2022/rapport-om-revisjon-av-foretak-av-allmenn-interesse/>
- Fjelldal, Ø., Karlstad, S., Ellingsen, M-B., Myhr, S. & Kårtveit, B. H. (2022). *Forventningsbarometer for Nord-Norge 2022* (NORCE Helse og samfunn rapport 17-2022). NORCE Norwegian Research Centre.
<https://norceresearch.brage.unit.no/norceresearch-xmlui/bitstream/handle/11250/3002714/NORCE%2BRapport%2B17-2022%252C%2BH%2526S.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- FN. (2021, 28. oktober). *Bærekraftig utvikling*.
<https://www.fn.no/tema/fattigdom/barekraftig-utvikling>
- FN. (2023, 19. januar). *FNs bærekraftsmål*. <https://www.fn.no/om-fn/fns-barekraftsmaal>
- Forskningsetikk. (2019, 23. mai). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag*.
<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/med-helse/vurdering-av-kvalitative-forskningsprosjekt-innen-medisin-og-helsefag/>

- Gillerhaugen, M. R. & Andenæs, Z. M. (2023, 03. januar). *Blogg: Hvordan skal bygg- og anleggsbransjen bli klar til bærekraft innen 2025?* Hentet 30. april 2023 fra <https://www.bdo.no/nb-no/bloggen/hvordan-skal-bygg-og-anleggsbransjen-bli-klar-til-aa-haandtere-nye-eu-krav-til-baerekraft-innen-2025>
- Grønn Byggallianse, Norsk Eiendom & Finans Norge. (2020, 11. september). *BREEAM og EUs klassifisering av grønne bygg*. <https://byggalliansen.no/wp-content/uploads/2020/09/200911-Infoark-om-EUs-taksonomi-for-b%C3%A6rekraftige-bygg.pdf>
- Grønn Byggallianse. (2022, januar). *Miljørapportering for eiendomssektoren*. https://byggalliansen.no/wp-content/uploads/2022/02/Miljorapportering_for_eiendomssektoren_2022.pdf
- Grünfeld, L. A. & Pedersen, E. (u.å). *Nord-Norge i verdensklasse: En mulighetsstudie*. Agenda Nord-Norge. https://www.menon.no/wp-content/uploads/11agenda-nord-norge_mulighetsstudie-2.pdf
- Haram, Ø. A. (2020, 21. desember). *EUs taksonomi*. Sjømat Norge. <https://sjomatnorge.no/eus-taksonomi/>
- Harrington, L. M. B. (2016). Sustainability theory and conceptual considerations: a review of key ideas for sustainability, and the rural context. *Papers in Applied Geography*, 2(4), 365-382. <https://doi.org/10.1080/23754931.2016.1239222>
- Hart, S. L. (1995). A natural-resource-based view of the firm. *Academy of Management Review*, 20(4), 986-1014. <https://doi.org/10.2307/258963>
- Haug, K. D., Reiakvam, L. K., Solheim, H., Turtveit, L. T., & Vatne, B. H. (2021). Klimarisiko og bankers utlån til foretak. (7). *Staff Memo: Norges Bank*.
- Helgesen, D. (2019). *Nord-Norge – mulighetens landsdel*. <https://www.xn--nringslivnorge-0ib.no/vekst-i-nord-norge/nord-norge-mulighetenes-landsdel/>
- Hellevik, O. (2015, 18. mai). *Spørreundersøkelser*. Forskningsetikk. <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/metoder/sporreundersokelser/>

- Holm, E. D. (2022, 27. april). *Vi må få fart på den grønne finansieringen*. DNB.
<https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/grunder/vi-ma-fa-fart-pa-den-gronne-finansieringen>
- Horjen, W. H. (2021, 05. mars). *Spørsmål og svar taksonomien*. Sjømat Norge.
<https://sjomatnorge.no/sporsmal-og-svar-om-taksonomien/>
- Høybråten, P. K. & Hoffmann, A-C. (2022). *Bærekraftsundersøkelsen 2022: Viktig med kjennskap til bankenes bærekraftsarbeid*. Revisjon og regnskap.
<https://www.revregn.no/asset/pdf/2022/06/RR0622-33-35.pdf>
- IASB. (2018). *Conceptual framework for financial reporting*.
- Innst. 49 L (2021-2022). *Innstilling fra finanskomiteen om lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftig investeringer*. Finanskomiteen. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2021-2022/inns-202122-0491/?all=true>
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. (4. utg.) Cappelen Damm Akademisk.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5. utg.). Abstrakt Forlag
- Kaarbø, E. (2009). Kombinerte metoder. *Sykepleien Forskning* 4(3), 244-248.
<https://doi.org/10.4220/sykepleief.2009.0110>
- Kaiser, M. (2015, 27. april). *Kvantitativ metode*. De nasjonale forskningsetiske komiteene.
<https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/metoder/kvantitativ-metode/>
- KBNN. (2017). *KBNN Spesial: Verdiskapning, vekst og eierskap*. (Sjømat i Nord, Rapport 1). Konjunkturbarometer for Nord-Norge.
https://www.kbnn.no/archive/kbspesial/KB_Spesial_RappNr3.pdf
- KBNN. (2021, 21. mai). *EUs taksonomi og Nord-Norge*.
<https://www.kbnn.no/artikkel/taksonomi>

- KBNN. (2022a, 16. juni). *Spesialtema: EU-taksonomien og privat sektor*.
<https://www.kbnn.no/artikkel/spesialtema-eu-taksonomien-og-privat-sektor>
- KBNN. (2022b, 16. juni). *Spesialtema: Klimarisiko i privat sektor*.
<https://www.kbnn.no/artikkel/spesialtema-klimarisiko-i-privat-sektor>
- KBNN. (2022c, 20. april). *Hvem eier Nord-Norge?* <https://www.kbnn.no/artikkel/hvem-eier-nord-norge>
- KBNN. (2023, 02. februar). *EUs taksonomi og fiskerinæringen*.
<https://www.kbnn.no/artikkel/eus-taksonomi-og-fiskerinaeringen>
- Kleven, J. G. (2022). EU-taksonomien – erfaring fra praktisk implementering. *Magma Tidsskrift for Økonomi og Ledelse*, 25(01), 93-101.
- Klima- og miljødepartementet. (2021, 08. desember). *Det grønne skiftet*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/innsiktsartikler-klima-miljo/det-gronne-skiftet/id2879075/>
- Lee, K. M. (2007). So what is the ‘triple bottom line’. *International Journal of Diversity in Organisations, Communities and Nations*, 6(6), 67-72. <https://doi.org/10.18848/1447-9532/CGP/v06i06/39283>
- Lerøy Seafood. (2021). *Analyse av klimascenarier*.
<https://www.leroyseafood.com/no/barekraft/barekraftsbibliotek2021/forbedre-klimaet-vart/analyse-av-klimascenarier/>
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publication
- Lind, D. A., Marchal, W. G. & Wathen, S. A., 2012. *Statistical techniques in business & economics*. (15. utg.). McGraw-Hill Irwin.
- LMA. (2018). *Green Loan Principles. Supporting environmentally sustainable economic activity*. https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Green-Bonds/LMA_Green_Loan_Principles_Booklet-220318.pdf
- LMA. (2021). *Guidance on Green Loan Principles*.
https://greenfinanceportal.env.go.jp/pdf/GLP_Guidance_Feb2021_V02.pdf

- Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren mv. (2021). *Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer*. (LOV-2021-12-22-161). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2021-12-22-161>
- Lubin, D. A. & Esty, D. C. (2010). The Sustainability Imperative. *Harvard Business Review*, 88(5), 42–50. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3809958>
- Meidell, A. & Eitrem, A. (2021). *Bærekraftsansvarlige i små og mellomstore bedrifter (f)*. Econa. <https://nye.econa.no/faglig-oppdatering/medlemsbladet-magma/5-2021/barekraftsansvarlige-i-sma-og-mellomstore-bedrifter/>
- Meland, M. (2023). Rapportering på EU-taksonomien for ikke-finansielle foretak, (1), 33-38, *Regnskap og Revisjon*. https://www.revregn.no/journal/2023/1/m-1160/Rapportering_p%C3%A5_EU-taksonomien_for_ikke-finansielle_foretak
- Meld. St. 9 (2020-2021). *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*. Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-9-20202021/id2787429/?ch=5>
- Meld. St. 12 (2021-2022). *Finansmarkedsmelding 2022*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-12-20212022/id2909342/>
- Meld. St. 22 (2019-2020). *Finansmarkedsmelding 2020*. Finansdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-22-20192020/id2699066/>
- Menon Economics. (u.å.). *Bygg og anlegg, eiendom*. <https://www.menon.no/industry/bygg-og-anlegg-eiendom/>
- Miljødirektoratet. (2019, 02. desember). *Klimatilpasning av bygg og anlegg*. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/klimatilpasning/klimatilpasning-i-sektorer/bygg-og-anlegg/>
- Miller, K. P. & Serafeim, G. (2014). Chief sustainability officers: Who are they and what do they do? I R. Henderson, R. Gulati & M. Thusman (Red.). *Leading Sustainable Change: An Organizational Perspective* (196–221). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.2139/ssrn.2411976>

- MSC. (2016, 13. juli). *Seafood consumers put sustainability before price and brand*.
<https://www.msc.org/media-centre/press-releases/press-release/seafood-consumers-put-sustainability-before-price-and-brand>
- Myhre, T. & Vea, J. (u.å.). *Næringslivets bidrag til FNs bærekraftsmål: skal vi gripe mulighetene eller «business as usual?»* Rapport NHO.
<https://www.nho.no/publikasjoner/naringslivets-bidrag-til-fns-barekraftsmal/>
- NHO. (2021, 30. april). *Nye kriterier i EUs taksonomi*. <https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/nye-kriterier-i-eus-taksonomi/>
- NHO. (u.å.a). *Fakta om små og mellomstore bedrifter*. <https://www.nho.no/tema/sma-og-mellomstore-bedrifter/artikler/sma-og-mellomstore-bedrifter-smb/>
- NHO. (u.å.b). *Bærekraftsrapportering: Treffer nye krav små og mellomstore bedrifter?*
<https://www.nho.no/tema/barekraftig-utvikling/artikler/barekraftsrapportering/>
- Norges Bank. Bache, I. W. (red). (2022). *Finansiell stabilitet: Sårbarhet og risiko*.
https://norges-bank.brage.unit.no/norges-bank-xmlui/bitstream/handle/11250/3030880/finansiell_stabilitet_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Norsk Klimastiftelse. (2021, 29. desember). *EUs grønne giv og handlingsplan for bærekraftig finans: Hva bør ansatte, investorer og forbrukere vite?*
<https://klimastiftelsen.no/aktuelt/ny-rapport-eus-gronne-giv-og-handlingsplan-for-baerekraftig-finans-hva-bor-finansansatte-investorer-og-forbrukere-vite/>
- NOU 2023: 15. (2023). *Bærekraftsrapportering – Gjennomføring av direktivet om bærekraftsrapportering (CSRD)*. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-15/id2977731/>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2021). *Et hav av muligheter - regjeringens havbruksstrategi*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/e430ad7a314e4039a90829fcd84c012a/no/pdfs/et-hav-av-muligheter.pdf>
- Olsen, S. (2021, 7. januar). *Mowi: - Vi er bekymret for at ikke å bli inkludert i taksonomien på et tidlig tidspunkt, vil ha en negativ innvirkning på industrien*. <https://ilaks.no/mowi->

[vi-er-bekymret-for-at-ikke-a-bli-inkludert-i-taksonomien-pa-et-tidlig-tidspunkt-vil-ha-en-negativ-innvirkning-pa-industrien/](#)

Parisavtalen. (2015). *Parisavtalen*. (12-12-2015). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/2015-12-12-32>

Platform on Sustainable Finance. (2022, mars). *Platform on sustainable finance: technical working group. Part B – Annex: Technical Screening Criteria*.

https://finance.ec.europa.eu/system/files/2022-03/220330-sustainable-finance-platform-finance-report-remaining-environmental-objectives-taxonomy-annex_en.pdf

Porter, M. E. & Kramer, M. R. (2006). Strategy and society: The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard Business Review*, 84(12), 78-92.

Prop. 208 LS (2020-2021). *Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer og samtykke til deltagelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) 2019/2088 og forordning (EU) 2020/852*. Finansdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-208-ls-20202021/id2856814/?ch=4>

PwC & Finansforbundet. (2021). *Finansnæringen som katalysator for en bærekraftig utvikling*. <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/finansnaeringen-som-katalysator-for-baerekraftig-utvikling.html>

PwC. (2021). *Bærekraftsundersøkelse Nord-Norge*.

https://www.pwc.no/no/publikasjoner/Baerekraftsunders%C3%B8kelse_Nord_Norge.pdf

Raiffeisen Bank International. (2022, 19. Oktober). *Taxonomy KPIs – GAR and BTAR*.

<https://bank.rbinternational.com/en/regulatory-fastlane/home/rbi-regulatory-fastlane/regulatory-learning1/sustainable-finance/Article-N12.html>

Ramberg, A. (2022, juni). *Kun 1 av 10 mindre eiendomsbedrifter rapporterer på*

bærekraftstiltak. <https://www.bdo.no/nb-no/nyheter/2022/kun-1-av-10-mindre-eiendomsbedrifter-rapporterer-paa-baerekraftstiltak>

- Ramberg, M. (2021, 22. november). *Forskningsetikk: Personvern i forskning*. UiT. Hentet 03. mars 2023 fra https://uit.no/forskning/etikk/art?p_document_id=725354
- Ramfjord, K. S. & Grutle, M. R. (2019). *Bærekraftig utlånspraksis*. [Mastergradsavhandling]. Oslo Metropolitan University, Oslo.
- Regnskapsloven. (1998). *Lov om årsregnskap* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>
- Revisorforeningen. (2022). *Bærekraftsrapportering*. <https://www.revisorforeningen.no/fag/barekraft/barekraft-for-revisor---kunnskapsportalen/barekraftsrapportering/>
- Revisorforeningen. (2023, 28. mars). *Nye regler om bærekraftsrapportering (CSRD) innføres fra 2024*. <https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/nye-regler-om-barekraftsrapportering-fra-2024/>
- Rovai, A. P., Baker, J. D. & Ponton, M. K. (2014). *Social science, research design and statistics: A practitioner's guide to research methods and IBM SPSS analysis*. (2. utg.). Watertree Press
- Salehi, M. & Seber, G. A. (1997). Two-stage adaptive cluster sampling. *Biometrics*, 53(3), 959-970. <https://doi.org/10.2307/2533556>
- Schoenmaker, D. & Schramade, W. (2019). *Principles of sustainable finance*. Oxford University Press
- Schwenke, H. R., Haugen, D. O., Baksaas, K. M., Stenheim, T. & Avlesen-Østli, E. (2021). *Årsregnskapet i teori og praksis*. Gyldendal
- Seaman, C. B. (2008). Qualitative methods. I F. Shull, J. Singer & D. I. K. Sjøberg (Red.). *Guide to advanced empirical software engineering* (1. utg., s. 35-62). Springer
- Solheim, H. 2020. Grønne lån – bør vi ha mer av det? <https://www.norges-bank.no/bankplassen/arkiv/2020/gronne-lan--bor-vi-ha-mer-av-det/>
- Sparebank 1 Nord-Norge. (u.å.). *Green Product Framework*. <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/nord-norge/OmOss/barekraft/green-product-framework.pdf>

- Sparebank 1 SMN. (2021). *Bærekraftsbarometer 2021 for Trøndelag og Møre og Romsdal*
<https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/smn/om-oss/Barekraft/smn-barekraftsbarometer-2021.pdf>
- Sporstøl, P. (2023, 05. januar). *Lov om bærekraftig finans har trådt i kraft i Norge*. SANDS.
<https://www.sands.no/aktuelt/lov-om-baerekraftig-finans-har-tradt-i-kraft-i-norge/>
- SSB. (2020). *Fylkesfordelt nasjonalregnskap*. <https://www.ssb.no/statbank/table/11713/>
- St.meld. nr. 10 (2008-2009). *Næringslivets samfunnsansvar i en global økonomi*.
Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-10-2008-2009-/id542966/?ch=1>
- Strøm, T., Gram, I., Vinje, V., Langdal, E. & Sundhaugen, M. (2021, mars). *SMB-enes rolle i det grønne skiftet: Forprosjekt for klima- og miljødepartementet*. NyAnalyse & Footstep. <https://www.dinbedrift.no/wp-content/uploads/2021/04/SMB-enes-rolle-i-det-gronne-skiftet-endelig-versjon-mars-2021.pdf>
- Sukamolson, S. (2007). Fundamentals of quantitative research. *Language Institute Chulalongkorn University*, 1(3), 1-20.
- Taquette, S. R. & Borges da Matta Souza, L. M. (2022). Ethical dilemmas in qualitative research: A critical literature review. *International Journal of Qualitative Methods*, 21, 1-15. <https://doi.org/10.1177/16094069221078731>
- Tarmuji, I., Maelah, R., & Tarmuji, N. H. (2016). The impact of environmental, social and governance practices (ESG) on economic performance: Evidence from ESG score. *International Journal of Trade, Economics and Finance*, 7(3), 67-74.
<https://doi.org/10.18178/ijtef.2016.7.3.501>
- The Governance Group. (2021). *EUs taksonomi: nye krav til klassifisering av bærekraftige aktiviteter, inkl. nye rapporteringskrav*.
<https://www.eba.no/siteassets/dokumenter/klimakonferanse/2021/0945-line-asker-eiendom-eus-taksonomi-klimakonferanse-231121-002.pdf>

Verdenskommisjonen. (1987). *Report of the World on Environment and Development: Our Common Future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

Wiggins, B. J. (2011). Confronting the dilemma of mixed methods. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 31(1), 44–60. <https://doi.org/10.1037/a0022612>

Øvrebø, K. & Hoffmann, A-C. (2022). *Bærekraftsundersøkelsen 2022: Rapport om bærekraftsarbeid blant små og mellomstore banker*. BDO. <https://www.bdo.no/nb-no/bransjer/bank-forsikring-og-finans/baerekraft/baerekraftsundersokelsen>

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Introduksjon

Innledende spørsmål:

1. Stillingstittel og utdanningsbakgrunn?
2. Hvor lenge har du vært ansatt i din nåværende stilling?
3. Hvilket ansvar og arbeidsoppgaver ligger i din stilling?

Generelt:

4. Hva mener du er bankenes rolle i forbindelse med det grønne skiftet og bærekraftig omstilling i næringslivet?
5. Hvordan kan bankene bidra til denne omstillingen?

Innhenting og vurdering av bærekraftsinformasjon fra næringslivet

6. Kan du fortelle om prosessen ved vurdering av lån til bedrifter i næringslivet?
 - Er vurderingsenheten bedriften, bransjen eller enkeltaktiviteten?
7. Hvilken informasjon etterspør dere bedrifter ved kredittvurdering?
 - Hva etterspørres ikke?
8. Hvordan vektlegger dere følgende informasjon fra bedrifter:
 1. Finansiell informasjon
 2. Sosial informasjon
 3. Miljøinformasjon
9. Stiller dere ulike informasjonskrav, og ulike vurderingskrav til store bedrifter og SMB?
 - Hvilke krav?
10. I hvilken form vil dere ha informasjon fra bedriftene?
 - Hvordan vurderes pålitelighet?
 - Reviderte årsrapporter?
 - Regnskap/klimaregnskap?
11. Hvilke konkrete målsetninger har dere satt dere i et bærekraftsperspektiv?

12. Har dere virkemidler for å oppmuntre kunder til å drive mer bærekraftig?

- Hvilke metoder?
- Pisk og gulrot?

Taksonomien:

13. Hva definerer dere som en økonomisk aktivitet?

14. Har lovens ikrafttredelse ført til noen endringer i

1. Kredittvurdering/ långivning?
2. Rådgivning?
 - Hvilke endringer?

15. Hvordan benyttes informasjon om taksonomien ved vurdering av finansiering av bærekraftige aktiviteter?

16. Hvordan følger banken opp at bedriftene realiserer bærekraftige økonomiske aktiviteter?

17. Gjøres det forskjeller vurderinger av bærekraft mellom ulike bransjer og bedrifter?

1. Fiskeri og akvakultur vs. Bygg og anlegg
 2. Store vs. SMB
- Foreligger det særskilte krav for utlån og/eller investeringer i selskaper som opererer innenfor en sektor definert med høy klimarisiko?
 - Hvordan vurderer dere aktiviteter i bransjer som ikke er omfattet av taksonomien, eks. Fiskeri og akvakultur vs. Bygg og anlegg?

18. Får bedrifter som omfattes av og som ikke omfattes av taksonomien de samme lånebetingelser?

19. Har ledelsen satt noen konkrete mål i forhold til GAR-nøkkeltallet?

- Hvordan inngår eventuelt denne målsetningen i virksomhetsstyringen?

20. Hva er bankens motivasjon for å gi grønne lån?

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

21.05.2023, 15:43

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Masteroppgave](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
300202

Vurderingstype
Automatisk ?

Dato
20.01.2023

Prosjekttittel
Masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon
UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for biovitenskap, fiskeri og økonomi / Handelshøgskolen

Prosjektansvarlig
Henning Sollid

Student
Louise Marie Solberg Angell

Prosjektperiode
01.01.2023 - 01.06.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.06.2023.

[Meldeskjema](#) ↗

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger

- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet

<https://meldeskjema.sikt.no/63bbdcac-ca26-4a57-875e-ac862acbcd62/vurdering>

1/2

21.05.2023, 15:43

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

Vedlegg 3: Spørreundersøkelse til næringslivet

Spørreundersøkelse - Masteroppgave Handelshøgskolen UiT

Side 1

Vi er to studenter fra Handelshøgskolen UiT som skriver masteroppgave om bærekraftig omstilling i nordnorsk næringsliv. Formålet med denne undersøkelsen er å kartlegge nordnorske bedrifters valg og tilpasninger mot bærekraftige aktiviteter.

Svarene i undersøkelsen er anonyme, og kan ikke knyttes til deg eller din bedrift. Det er frivillig å delta, og alle opplysninger blir behandlet konfidensielt av Handelshøgskolen UiT, og i tråd med Norsk senter for forskningsdata sine retningslinjer.

Estimert tidsbruk på besvarelse av undersøkelsen er 3-5 minutter.

Ved spørsmål, ta kontakt med

lan105@uit.no

Side 2

Hvilken bransje opererer din bedrift innenfor?

Fiskeri og akvakultur

Bygg og anlegg

Hvor er din bedrift lokalisert?

Nordland

Troms og Finnmark

Hvor mange personer er ansatt i din bedrift?

0-50

51-100

101-250

250+

Side 3

Hvilke(n) av følgende banker har din bedrift et kundeforhold til?

DNB

Sparebank 1 Nord-Norge

Vet ikke

Hvor viktig mener du det er for bedriften å ta hensyn til bærekraft med hensyn til følgende:

	Ikke viktig	Lite viktig	Nøytral	Ganske viktig	Svært viktig
Lønnsomhet	☐	☐	☐	☐	☐
Omdømme	☐	☐	☐	☐	☐
Konkurransefortrinn	☐	☐	☐	☐	☐

Har bedriften innarbeidet bærekraft i strategien?

Ja

Nei

I hvilken grad mener du følgende eksterne aktører bidrar til å påvirke bedrifters strategiske valg med hensyn til bærekraft?

	I svært liten grad	I liten grad	Nøytral	I stor grad	I svært stor grad
Banken	☐	☐	☐	☐	☐
Kunder	☐	☐	☐	☐	☐
Leverandører	☐	☐	☐	☐	☐
Offentlige myndigheter	☐	☐	☐	☐	☐

Kjenner du til muligheten for grønn lånefinansiering for bedrifter fra banken?

Ja

Nei

Har din bank informert om muligheten for grønn lånefinansiering?

Ja

Nei

Har du kjennskap til EUs taksonomi som er inkorporert i "Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer"?

Ja

Nei

I hvilken grad tror du muligheten til billigere lån fra banken vil motivere bedriften din til å gjøre bærekraftige aktiviteter i fremtiden?

Bærekraftige aktiviteter er aktiviteter (f.eks. investeringer eller prosjekter) som kan klassifiseres som bærekraftig etter bankens rammebetingelser, og gjør at bedriften kvalifiserer til å motta grønn lånefinansiering til aktiviteten.

I svært liten grad	I liten grad	Nøytral	I stor grad	I svært stor grad
☐	☐	☐	☐	☐

Har du opplevd at banken har etterspurt bærekraftsinformasjon i forbindelse med lånefinansiering?

Miljøsertifiseringer (f.eks. MSC/ASC/BREEAM/Svanemerket/WELL/CEEQUAL)

Klimaregnskap

Sosial informasjon

Annet

Ingen av disse

I hvilken grad opplever du at banken har lagt vekt på bærekraftsopplysninger ved vurdering av risiko og lånerente?

I svært liten grad	I liten grad	Nøytral	I stor grad	I svært stor grad
☐	☐	☐	☐	☐

I hvilken grad opplever du at banken har lagt vekt på bærekraftsopplysninger ved vurdering av risiko og lånerente?

I svært liten grad	I liten grad	Nøytral	I stor grad	I svært stor grad
☐	☐	☐	☐	☐

I hvilken grad opplever du banken som en aktiv rådgiver, som oppmuntrer eller oppfordrer til å dokumentere bærekraftsinformasjon?

I svært liten grad	I liten grad	Nøytral	I stor grad	I svært stor grad
☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐

